

Nr 2.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.; given Stockholms slott den 13 oktober 1927.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske; och
- 2) lag om ersättning till strandägare för mistad fiskerätt.

GUSTAF.

Johan C. W. Thyrén.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 27 juni 1896 (nr 42 s. 1) om rätt till fiske.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

3 §.

I Norrbottens — — — — och onsdag.

Vid de — — — — skall dragas.

I Göteborgs och Bohus samt Hallands län äge varje svensk undersåte även eljest rätt att med rörlig redskap utöva fiske eller agntäkt vid annans strand; dock gälle härvid i avseende å det vatten, som finnes till och med etthundra-åttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager, följande undantag:

fiske efter ostron vare strandägaren förbehållet;

i Vette, Tanums och Kville härad have strandägaren allena rätt till fiske efter hummer; dock att, där sådant fiske vid stränderna av en ö och därtill hörande holmar av ålder oklandrat bedrivits jämväl av andra å ön boende än strandägarna, därvid skall förbliva;

fisket efter hummer tillhör ock strandägaren

i Åbyfjorden innanför en linje, som tänkes dragen där kortaste avståndet är mellan Skorvhuvud och andra stranden,

i Brofjorden innanför en linje, som tänkes dragen rätt åt öster från södra änden av Rödhällorna, samt

i Gullmarsfjorden innanför en linje, som tänkes dragen från Lindholmens västligaste udde till sydligaste udden av Finsbolandet.

Där vid öppna havsstranden och utom skären de fiskande av ålder oklandrat med rörlig redskap utövat fiske eller agntäkt vid annans strand annorledes än i denna lag är medgivet, vare de vid sådan rätt bibehållna.

De, som efter ty i denna § sägs idka fiske vid annans strand, äge att nyttja stranden för landfäste och för sådan tillfällig uppdragning av redskap och båt, som för fiskets utövande är av nöden; svare dock för skada och intrång.

Har strandägare — — — — det underhåller.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1928.

Förslag

till

Lag**om ersättning till strandägare för mistad fiskerätt.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Skulle den ändring i lagen om rätt till fiske, som träder i kraft den 1 juli 1928, i något fall medföra att varje svensk undersåte erhåller rätt att utöva fiske med rörlig redskap vid strand inom Göteborgs och Bohus eller Hallands län, där sådant fiske enligt äldre lag var förbehållet strandens ägare, skall ersättning av statsmedel utgå för värdet av den förmån, som för strandägaren gått förlorad därigenom att fisket blivit fritt, så ock för förlust, som av sådan anledning eljest må hava tillskyndats honom. Var nämnda dag rätten till fisket åt någon upplåten, njute ock denne ersättning för honom åsamkad skada.

Vad i denna § stadgas om fiske skall äga motsvarande tillämpning beträffande agntäkt.

2 §.

Anspråk å ersättning skall, vid talans förlust, framställas i inlaga, som före den 1 juli 1933 ingives till Konungens befallningshavande i det län, där stranden är belägen. Inlagan bör innehålla upplysning om de förhållanden, å vilka anspråket grundas, samt vara åtföljd av de handlingar, som till stöd därför kunna åberopas.

3 §.

När i rätt tid framställning om ersättning gjorts, åligger Konungens befallningshavande att ofördröjligen, jämte eget utlatande, översända inlagan med därtill hörande handlingar till kammarkollegiet, som har att avgiva yttrande, huruvida sådant fall är för handen att ersättning bör utgå. Yttrandet skall genom Konungens befallningshavandes försorg tillställas ersättningsökanden tillika med underrättelse om vad han har att iakttaga för anspråkets fullföljande.

4 §.

Har kammarkollegiet förklarat att ersättning bör utgå, varde frågan om ersättningens belopp prövad av tre ojäviga skiljemän. Konungens befallningshavande utser skiljeman å kronans vägnar och underrättar sökanden om valet samtidigt med att kammarkollegiets yttrande tillställles honom. Sökanden har att, vid talans förlust, inom nittio dagar därefter till rätten eller domaren i den ort, där stranden är belägen, ingiva kammarkollegiets yttrande och anmäla sitt val av skiljeman. Tredje skiljemannen utses av rätten.

På yrkande av sökanden skall honom av skiljemännen tilläggas skälig gottgörelse för utgifterna å ärendet.

Den, som ej nöjes med vad de flesta skiljemännen säga, äger draga frågan under rättens prövning, så framt han instämmer sin talan inom nittio dagar från det skiljemännens beslut tillställdes honom. I beslutet skall lämnas tydlig hänvisning om vad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under rättens prövning.

5 §.

Innefattar kammarkollegiets yttrande att ersättning icke bör utgå, äger sökanden påkalla rättens prövning av det väckta anspråket; instämme dock kronan inom nittio dagar från det yttrandet kom honom till handa eller vare sin talan förlustig.

6 §.

Vid skiljemannaförrättning och i mål, som i 4 eller 5 § sägs, bevakas kronans rätt av kammarkollegiet.

Kostnaden för skiljemannaförrättning gäldas av kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1928.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 26 augusti 1927.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, MEURLING, ROSÉN, HAMRIN, LYBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet och tillförordnade chefen för jordbruksdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Thyren:

»Beträffande rätten att idka fiske i saltsjön gäller enligt 1 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske, att varje svensk undersåte äger bedriva fiske i öppna havet; dock får fiskegård, ryssja eller annan dylik fast fiskeredskap där utsättas blott med särskilt begivande. Däremot har som regel saltvattensfisket närmare strand förbehållits dennas ägare. Enligt 2 § tillhör sålunda saltsjöfisket inomskärs dem, som äga stränder och holmar omkring fiskevattnet, varjämte vid öppna havsstranden och utom skären strandägarens enskilda fiskerätt omfattar det vatten, som finnes till och med etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager.

Dessa regler gälla emellertid icke undantagslöst. Så stadgas i 12 §, att om genom urminnes hävd eller genom särskilt stadgande, avtal, dom eller skattläggning eller på annat lagligt sätt är annorledes bestämt än förut sagts om någons rätt till fiske, detta skall vara gällande. Och i 8 § meddelas särskild bestämmelse, att kronans enskilda fisken — vilka till väsentlig del under äldre tider kommit i kronans besittning på grund av då gällande regler angående upptagande av fiske och kronans rätt att av fisken njuta inkomst — skola vara kronan och dess rättsinnehavare förbehållna. Vidare äro några allmänna inskränkningar stadgade, på grund av vilka strandägaren är pliktig i viss utsträckning tåla, att jämväl andra idka fiske i det till hans fastighet hörande vattnet. Härutinnan äro bestämmelser meddelade dels huvudsakligen till främjande av de stora fiskena och dels för sådana fall, där av ålder en rätt till utövande av fiske vid annans strand ansetts vara för handen.

Sålunda heter det i 3 § första stycket, att i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Gävleborgs län å ställen, där sådant av ålder varit vanligt, strömmingsfiske med rörlig redskap må idkas av varje svensk undersåte även vid annans strand, så framt den består av skogsmark eller sten och ej av åker eller äng; dock är vid notfiske strandägaren, där han deltagar i fisket, be-

*Gällande
lags bestämmelser om
rätt till
fiske i havet.*

rättigad till första notdräkten varje måndag och onsdag. Enligt andra stycket i samma paragraf gäller, att vid de delar av rikets västra kust, där för fångande av havsfisk, som går till stränderna i stora stim, de fiskande av ålder oklandrat följt fisken efter dess drev och fiskat vid annans strand, sådan rättighet fortfarande tillkommer dem. Emellertid må i detta fall vid notfiske strandägaren, när han deltagar i fisket, bestämma den ordning, vari hans not skall dragas. I paragrafens tredje stycke förklaras, att där vid öppna havsstranden och utom skären, samt i Göteborgs och Bohus samt Hallands län jämväl inomskärs, de fiskande av ålder oklandrat med rörlig redskap utövat fiske eller agntäkt vid annans strand annorledes än i lagen är medgivet, de skola vara vid sådan rätt bibehållna. Med avseende å samtliga här nämnda fall är emellertid föreskrivet, att om strandägare med kostnad upprensat eller upptagit notvarp inom det till hans strand hörande området i vattnet, han är berättigad att uppbära trettondedelen av den fisk, som av andra fångas i varpet, så länge han underhåller det. Där fiske efter vad nu sagts idkas vid annans strand, äga de fiskande att nyttja stranden för landfäste och sådan tillfällig uppdragning av redskap och båt, som för fiskets utövande är av nöden, dock med skyldighet att svara för skada och intrång. Anmärkas må ock, att enligt 4 § varje svensk undersåte äger rätt att idka fiske med krok eller rev å djup i yttre skärgården och i havsbandet.

Nu berörda inskränkningar i strandägarerätten gälla vare sig stranden tillhör kronan eller är i enskild ägo. För visst fall äro emellertid särskilda bestämmelser meddelade angående fiskerätten vid kronans stränder. Så äger enligt stadgande i 1 § varje svensk undersåte fiska vid sådana kronan tillhöriga havsstränder samt i saltsjön belägna skär och holmar, vilka icke höra till något hemman eller innehavas under särskilda villkor. Fast fiskeredskap av nyss angivna slag må emellertid ej heller här utsättas utan särskilt tillstånd. I detta samband må nämnas, att med hänsyn till de omständigheter, under vilka åtskilliga kronan tillhöriga holmar och skär anslagits lotsverket, rätten till fisket vid dessa i viss omfattning tillkommer vederbörande lotspersonal.

Äldre lagstiftning.

Med avseende å den utveckling, fiskerättslagstiftningen undergått i vårt land före tillkomsten av 1896 års lag, tillåter jag mig hänvisa till den redogörelse, som lämnats i en inom kammarkollegiet verkställd utredning rörande fiskerättsförhållandena vid rikets kuster, till vilken utredning jag framdeles återkommer. Dock må följande huvudpunkter här framhållas:

1734 års lag innefattade icke något allmänt reglerande av rätten till fiske i havet. Bestämmelser i detta hänseende inflöto emellertid i 2 kap. av 'Kungl. Maj:ts nådiga allmänna stadga och ordning för rikets havs-, skär-, ström- och insjöfiske' den 14 november 1766. I denna stadga, vilken antagits av ständerna vid 1765—1766 års riksdag och utgör Sveriges första allmänna fiskerilag, återfinnas de flesta av de nyss återgivna, ännu gällande bestämmelserna i ämnet, om ock med vissa i det hela mindre betydande olikheter i avfattningen. Sålunda fastslogs den grundsatsen, att fisket i öppna havet skulle stå öppet för varje svensk undersåte men strandägaren hava ensamrätt till fisket vid sin strand. Härutinnan hette det, att saltsjöfisket inomskärs skulle anses för deras enskilda egendom, vilka ägde strand och holmar däromkring. Vid öppna havsstranden

eller där ingen skärgård vore, så ock utom skären finge däremot strandägaren icke sträcka sin enskilda rättighet till fiske och vatten längre än hans 'landgrund' räckte. Nuvarande 8 och 12 §§ i fiskerättslagen motsvarades av ett stadgande, att, där konungs- eller allmäningsfiskeri av ålder inomskärs varit, eller någon med urminnes hävd, skattläggning, dombrev eller andra ostridiga skäl kunde visa enskild rätt till fiske omkring klippor, blindskär eller å grund utomskärs och i havet, därvid skulle förbliva. Bestämmelserna i 3 § samma lag om de av ålder fria fiskena vid annans strand hade sin motsvarighet dels i ett stadgande angående frihet för dem, som fiskade strömming i Norrland — likasom för invånarna i Finland — att, där sådant varit vanligt, vid öppna havs-, skogs-, bergs- och stenstränder idka med jordägaren gemensamt sådant fiske, dels ock i bestämmelsen att i de skärgårdar, där fiskare oklandrat och efter gammal vana ömsom fiskat vid varandras land och följt saltsjöfiskens efter dess drev, skulle förbliva efter förra vanligheten; i synnerhet borde inga svenska undersåtar stängas från nyttjande av sillfisket i Nordsjön vid vems stränder det kunde vara. Samma skulle ock gälla med avseende å sillfiske i Östersjön, varest någon ymnighet därav kunde visa sig. Vidare fanns stadgande därom att fiske med krok och rev å djup i yttre skärgården och i havsbandet icke skulle vara någon betaget. Likaså förklarades, att varje rikets undersåte ägde rätt att idka fiske vid kronoskär, stränder och holmar, som egentligen icke hörde till något hemman eller innehades under särskilda villkor.

Stadgandet i fråga om sillfisket i Nordsjön blev sedermera något förtydligat genom en Kungl. Maj:ts förklaring den 24 januari 1771, och den 21 juli 1774 utfärdades särskild stadga och reglemente för nordsjöfiskerierna och salterierna i Göteborgs och Bohus län.

1766 års stadga med nyssnämnda följdöföfattningar ersattes av den förnyade fiskeristadgan den 29 juni 1852, som emellertid innebar blott en obetydlig jämkning av de förut gällande bestämmelserna angående rätten att idka fiske i havet. Bland annat gavs nu den allmänna regeln, att där ej lagligen bestämts, hur långt 'landgrunden' sträckte sig, under strandägarerätten finge inbegripas allt det vatten, som funnes till och med etthundra famnar från det ställe invid stranden, där stadigt djup av en famn vidtog. Sedan högsta domstolen erinrat, att bestämmelsen i 1766 års stadga angående skärgårdsfiskets frihet ursprungligen avsett endast sillfångsten eller i allmänhet sådana slag av havsfisk, som ginge till stränderna i större drev eller stimar, erhöll motsvarande bestämmelse i den nya stadgan tillämplighet blott å dessa fiskslag.

I anledning av ifrågasatt revision av 1852 års stadga och i allmänhet de författningar, som berörde fiskerinäringen, utarbetade en av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté betänkande med förslag till ny författning. Vid behandling av detta förslag, som avgavs 1883, ansågs emellertid lämpligt, att de bestämmelser, som voro av allmän lags natur, sammanfattades i en särskild lag och sålunda, i motsats till vad förut varit fallet, fullständigt skildes från de ekonomiska och administrativa föreskrifterna i ämnet. Ny kommitté tillsattes för utarbetande av förslag till dylik lag, varefter i huvudsaklig överensstämmelse med ett av denna kommitté år 1894 avgivet betänkande den nu gällande lagen om rätt till fiske utfärdades.

I särskilda under december månad 1909 till Kungl. Maj:t inkomna skrivelser anförde ett stort antal fiskare i Strömstad ävensom Tjärnö m. fl. socknar i Göteborgs och Bohus län i huvudsak följande:

Jordägarnas landrättigheter samt den omständigheten, att lotspersonalen förbehölle sig rätten till fiske vid en stor del av kronans holmar och skär, gjorde det allt svårare för den icke jordägande fiskarbefolkningen, som i detta län

*Skrivelser
från fiskare
i Göteborgs
och Bohus
län.*

utgjorde flera tusen personer, att vinna sin utkomst. På nämnda grunder vore den nämligen utestängd från att idka fiske annorstädes än i öppna havet. Visserligen hade enahanda rättsförhållanden mellan jordägare och fiskare bestått sedan äldre tid, men jordägarna hade först nu börjat att — i en utsträckning, som alltjämt ökades — tillvarataga sin rätt. Därför hemställdes om sådan ändring i gällande lag, att jordägarna kunde under vissa villkor upplåta de landrättigheter med avseende å fisket, som av dem lämnades obrukade, samt att fisket vid kronans holmar och skär upplåtes för yrkesfiskare.

Framställning från fiskeristyrelsen i Malmöhus län.

Den 28 februari 1911 överlämnade den av *hushållningssällskapet i Malmöhus län* tillsatta fiskeristyrelse till Kungl. Maj:t åtskilliga skrivelser, som inkommit till styrelsen från en mängd fiskare i de å kuststräckan mellan Falsterbo och Kullen belägna städer och fisklägen. I skrivelserna anfördes:

Strandägarna vid Öresund hade av gammalt icke gjort anspråk på någon enskild fiskerätt, utan hade fiskarbefolkningen allt från den tid Skåne tillhörde Danmark med strandägarnas goda minne idkat fiske hur nära stranden som helst. På senare tid hade dock såväl fiskare som andra sökt genom avtal med ägare av särskilda strandfastigheter förskaffa sig ensamrätt till fisket utanför dessa. Fara vore att på sådant sätt allt ål- och laxfiske vid den svenska sidan av sundet kunde bringas i händerna på ett fåtal enskilda. Följden därav bleve tydligen, att större delen av fiskarestammen, som nu i allmänhet stode sig gott, komme att mista sitt livsuppehälle. Fördenskull yrkades, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att ingen skulle kunna erhålla företrädesrätt till fisket vid stranden, utan fiskerätten bibehållas sådan den dittills utövats.

För egen del yttrade fiskeristyrelsen:

Under inflytande av den danska rättens grundsatser om kronans regalrätt till havsfisket, vilka gällt i Skåne innan det blev svenskt, hade den åsikten länge omfattats såväl av jordägarna som av fiskarbefolkningen, att fisket vid provinsens kuster icke tillhörde strandägaren annorstädes än där det särskilt skattlagts. Emellertid hade under de senare åren en eller annan jordägare sökt göra gällande enskild fiskerätt vid sin strand. Såvitt känt funnes dock endast ett par platser på kuststräckan mellan Falsterbo och Kullen, där någon jordägare haft framgång i dylikt hänseende, i det att där en del fiskare verkligen låtit förmå sig att betala avgift för rättigheten att utsätta ålryssjor. På allra sista tid hade ock några mer förmögna fiskare och fiskhandlare sökt att genom avtal med jordägarna försäkra sig om ensamrätt till utsättande av vissa större fiskeredskap å de bästa fångstplatserna. Frågan ägde tydligen mycket stor betydelse för fortsatt tillvaro av en självständig fiskarbefolkning. Närmare utredning borde följaktligen ske angående kronans äganderätt till stränder och kustfiske i Malmöhus län, och, om så funnes nödigt, åtgärder vidtagas till tryggande av fiskarbefolkningens dittills åtnjutna rätt att fritt utöva sin näring överallt vid länets kuster, där fisket icke vore särskilt skattlagt.

1910 och 1911 års riksdagar.

Frågan om fiskerättsförhållandena vid rikets kuster var under åren 1910 och 1911 föremål också för riksdagens behandling. Vid 1910 års riksdag väcktes inom andra kammaren motion (nr 129) i liknande syfte som det med framställningen från bohuslänska fiskare avsedda. Motionen lämnades utan bifall, men vid följande riksdag väcktes ånyo inom samma kammare en motion i ämnet (nr 212). Däri hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning angående förändring av nu gällande strand- och fiskerätts-

lagstiftning i sådan utsträckning och riktning, att fiskarens krav på obehindrat utövande av sin näring fullt tillgodosåges.

Till stöd för yrkandet åberopades huvudsakligen, att enligt gällande lag, i motsats till vad före tillkomsten av 1766 års fiskeristadga måste anses ha varit fallet, nästan allt fiske förbehållits strandägarna. Någon motsvarande förskjutning hade dock aldrig skett i den allmänna rättsuppfattningen. De i lagen upptagna undantagsbestämmelserna visade för övrigt, att det ingalunda vore att slå in på en ny väg, om lagstiftaren nu återvände till vad som tidigare gällt. Att frigöra rätten till fisket från äganderätten till stranden framstode som en tvingande nödvändighet, om fiske- och befolkningsförhållandena, exempelvis å rikets västra kust, vederbörligen beaktades. Medan den yngre och medelålders fiskarbefolkningen skaffade sig sitt uppehälle genom att delta i storsjöfisket, vore detta alltför ansträngande för de mera ålderstigna. Dessas försörjningsförmåga vore därför beroende på möjligheten att idka fiske i omedelbart grannskap av hemmet. Härutinnan låge den största faran av nu gällande bestämmelser i fråga om strandägares enskilda fiskerätt. Någon principiell skillnad härvidlag mellan Bohuslän och västkusten i övrigt kunde näppeligen påvisas. Icke heller vore på förhand uteslutet, att förhållandena vid Östersjöns kust kunde påkalla enahanda lagändring. Gällande inskränkningar i rätten för var man att idka fiske avsåge tvivelsutan ej så mycket att gagna enskilda strandägarintressen som att skydda fisket mot hänsynslöst utnyttjande. Nyare forskning på detta område visade dock, att tillgången på fisk i saltsjön, långt mindre än förut antagits, berodde av lokal omvårdnad. De svårigheter, som av dylika hänsyn kunde resas, vore alltså lätt övervunna. En revision av lagens bestämmelser syntes ock av nöden med hänsyn till den i många stycken oklara avfattningen. Uttryck sådana som 'av ålder', 'rörlig redskap' och 'öppna havsstranden' vore alltför mångtydiga i en lag, som i första hand skulle tolkas av juridiskt oskolade personer. Nu anmärkta frågor erfordrade tydligen en snar lösning, av genomgripande betydelse som de vore för stora delar av rikets befolkning. Strandägarna hade i allt större omfattning börjat att under åberopande av lagens föreskrifter göra gällande anspråk på enskild fiskerätt.

Jordbruksutskottet, dit motionen hänvisades, yttrade i utlåtande (nr 69) bland annat:

Den i motionen framkomna åsikten, att rätten till fiske borde helt och hållet göras oberoende av strandäganderätten, syntes icke överensstämma med gällande rättsuppfattning. Rörande den begärda utredningen ville utskottet framhålla, att av vad lagberedningen anfört vid behandlingen av frågan om strandäganderättens begränsning till vissa insjöar¹ syntes framgå, att beredningen ansåge en revision av fiskerilagstiftningen böra företagas i samband med omarbetningen av jordabalken. Då ett förslag om ändringar i nämnda lagstiftning, vilket förslag torde med det snaraste bliva av Kungl. Maj:t framlagt för riksdagen, med all visshet komme att till behandling upptaga frågan om det förhållande, vari rätten till fiske ansåges böra stå till strandäganderätten, och riksdagen i detta sammanhang torde få pröva jämväl denna fråga, hemställde utskottet, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Första kammaren beslöt i enlighet med utskottets hemställan, varemot andra kammaren biföll ett under överläggningen framställt yrkande, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning om och i vad mån nu gällande lag om rätt till fiske skulle för saltsjöfiskets vidkommande kunna ändras dit-

¹ Jfr lagberedningens förslag till jordabalk, del III, s. 141.

hän, att den bättre tillgodosåge fiskarbefolkningens intressen och därjämte finge större klarhet i ordalagen. — Frågan hade alltså förfallit på grund av kamrarnas stridiga beslut.

Två likaledes vid 1911 års riksdag väckta motioner (nr 59 i första och nr 97 i andra kammaren) om utredning i och för åtgärder till tryggande av den norrländska fiskarbefolkningens rätt till fiske och bostäder vid havskusten föranledde icke heller någon riksdagens åtgärd.

Uppdrag för kammarkollegiet att verkställa utredning ang. ändringar i fiskerättslagstiftningen.

Emellertid anbefalldes Kungl. Maj:t den 8 maj 1911 *kammarkollegiet* att avge utlåtande med anledning av förut nämnda framställningar från fiskare i Strömstad och Tjärnö m. fl. socknar ävensom fiskeristyrelsen i Malmöhus län, över vilka framställningar redan förut åtskilliga myndigheter fått yttra sig. I skrivelse den 15 maj 1911 anförde därefter kollegiet, att med hänsyn till befämjandet av fiskarbefolkningens utkomst en utredning rörande kronans äganderätt till holmar och skär vid bohuslänska kusten ävensom rörande omfattningen av lotsarnas fiskerätt och möjligheten av en eventuell inskränkning av denna vore av synnerlig vikt. Vidare erfordrades — för bedömande i vad mån den uti nu ifrågavarande framställningar jämväl ifrågasatta förändringen i gällande lagstiftning för vidsträcktare tillgodosende av vissa lokala sedvanor borde vinna tillmötesgående — en närmare undersökning av den säkerligen på olika orter skiftande sedvanerätten i fråga om fiskets utövande. Kollegiet hemställde, att den utredning, vilken sålunda vore påkallad, måtte uppdragas åt kollegiet samt få omfatta ej allenast Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län utan även Blekinge, Kristianstads och Hallands län. — Kollegiets hemställan bifölls av Kungl. Maj:t.

I anledning av framställningar dels från fiskare i Västernorrlands län om utredning i fråga om åtgärder till förbättrande av den norrländska fiskarbefolkningens ställning i avseende å bostads- och fiskerätt, dels ock av fiskare i Östergötlands län om vidtagande av åtgärder för tillförsäkrande åt sökandena av rätt att utöva deras gamla näringsfång med skötfiske i Bråviken utsträcktes sedermera genom remiss den 8 november 1917 och nådigt brev den 30 april 1920 den kammarkollegiet anbefallda utredningen till att avse jämväl fiskerättsförhållandena vid rikets kuster i övrigt.

I detta samband kan anmärkas, att efter Kungl. Maj:ts beslut om utrednings verkställande vid 1912 års riksdag två motioner väcktes i utredningen närliggande syfte (nr 17 och 50 i andra kammaren). Den första av dessa motioner, vilken avsåg strömmingsfisket inom Stockholms läns havsområde, föranledde emellertid till följd av skiljaktiga beslut i kamrarna icke någon åtgärd. Och den andra, som hänförde sig till dylikt fiske vid Norrlandskusten, avslogs av båda kamrarna.

Kammarkollegiets förslag den 27 augusti 1924.

Inom kammarkollegiet verkställdes den anbefallda utredningen av kammarkollegiet A. W. Dufwa. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 augusti 1924 framlade därefter kollegiet under åberopande av denna utredning — vars syfte angavs ansluta sig till andra kammarens beslut vid 1911 års riksdag — följande

'Förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske.

Härigenom förordnas, att 4 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske skall upphöra att gälla, samt att nedan angivna paragrafer i samma lag skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §. I öppna havet ävensom vid sådana kronan tillhöriga havsstränder samt i saltsjön belägna skär och holmar, vilka icke till något hemman höra eller under särskilda villkor innehavas, äge varje svensk undersåte rätt att fiska; ej må dock fast fiskredskap där utsättas, utan att Konungen därtill giver lov eller i fall, varom i 2 § sägs, Konungens befallningshavande lämnar särskilt tillstånd.

Med fast fiskredskap förstås i denna lag fiskegård samt annan med pålar eller annorledes vid sjöbotten stadigt fäst redskap, som står på samma ställe längre än tjugufyra timmar och som vittjas där den står utan att upptagas. All annan redskap anses såsom rörlig.

2 §. Strandägares enskilda fiskerätt i saltsjön omfattar, där ej annorledes i denna lag stadgas, allt det vatten, som finnes till och med ethundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager.

Strandägaren må ock från sitt enskilda fiskevatten än längre ut sträcka fast fiskredskap, där i särskilt fall Konungens befallningshavande finner, att det kan ske utan men för annan fiskande.

3 §. I vattenområde, som avses i 2 § första stycket, må fiske jämväl av annan än strandägare bedrivas:

a) i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Gävleborgs län, såvitt angår strömmingsfiske med rörlig redskap och stranden består av skogsmark eller sten och ej av åker eller äng; dock vare vid notfiske strandägaren, där han i fisket deltagar, berättigad till första notdräkten varje måndag och onsdag;

b) vid rikets västra kust för fångst av sådan havsfisk, som går till stränderna i stora stim; dock må vid notfiske strandägaren, där han i fisket deltagar, bestämma den ordning, vari hans not skall dragas:

c) vid Skånes västra kust från Falsterbo fyr till gränsen mot Halland;

d) eljest vid kust, där de fiskande av ålder oklandrat utövat fisket;

gällande vad under c) och d) medgivits även agntäkt.

Där fiske — — — — — det underhåller.'

Härjämte hemställde kollegiet, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder i syfte att fisket vid kronan tillhöriga, lotsverket anslagna holmar och skär å västkusten måtte upplåtas till fritt och allmänt begagnande.

Över kollegiets förslag och hemställan avgåvos efter remiss utlåtanden av *lantbruksstyrelsen*, *domänstyrelsen* och *lotsstyrelsen* samt *länsstyrelserna* i de utefter rikets kust belägna länen. Med berörda utlåtanden överlämnades också yttranden från *fiskeriintendenterna* i samtliga distrikt utom det mellersta samt från *landstingen* i de nämnda länen ävensom *hushållningssällskapens förvaltningsutskott* jämte ett antal *enskilda strandägare och fiskare* därstädes m. fl.

Innan jag närmare ingår på den föreliggande frågan, tillåter jag mig i kort-het lämna några ur statistiska centralbyråns redogörelse för 1924 hämtade allmänna upplysningar rörande det svenska saltvattensfisket.

Sagda år utövades dylikt fiske såsom yrke av 12,816 personer, varjämte det utgjorde binäring för 9,241 personer. Störst var antalet yrkesfiskare i Göteborgs och Bohus län, eller 5,793 personer. Närmast i ordningen kommo Gävle-

Statistiska
uppgifter
om saltvat-
tensfisket.

borgs och Malmöhus län med respektive 1,335 och 1,295 personer. Anmärkas må ock, att motsvarande siffror voro för Hallands län 499 och för Kristianstads län 431. I samtliga län å ostkusten utom Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län understeg antalet rena yrkesfiskare högst väsentligt antalet av dem, som därjämte hade annat näringsfång. Även i Västernorrlands län bildade de senare en mycket betydande grupp. Egendomligt för det svenska saltvattensfisket är den stora mängd söt- eller bräckvattensfiskar, som ingår i fångsten. Dessa fisksorter äro t. o. m., bortsett från strömmingen, övervägande i hela Bottniska viken samt längs Östersjöns kust ned till Kalmar län. Även där och i Blekinge län fångas mycken sötvattensfisk. Av fångstmängden kom år 1924 30.7 % på ostkusten, 6.1 % på sydkusten och 63.2 % på västkusten. Beträffande de olika länen var samma år fisket mest betydande i Göteborgs och Bohus, Gävleborgs, Östergötlands, Stockholms och Kalmar län. Betydelsen för landet i dess helhet av saltsjöfisket i förstnämnda län framgår därav, att av 1924 års fångstvärde för hela riket, eller 23,865,797 kronor, mer än hälften, eller 12,876,740 kronor, belöpte å detta län. Till jämförelse kan nämnas, att fångstvärdet för Hallands län utgjorde blott 840,444 kronor samt, bortsett från skaldjursfångsten, för Kristianstads län 700,532 kronor och för Malmöhus län 1,174,969 kronor. Det så kallade kustfisket inbragte år 1924 i Göteborgs och Bohus län 377,738 kronor och i Hallands län 172,948 kronor. Skaldjur fångas nästan uteslutande i Kattegatt och Skagerack. I detta hänseende är hummerfisket av en viss betydelse. Sådant idkas allmänt i Göteborgs och Bohus län, särskilt i Vette och Tanums härad. Fångstmängden i länet utgjorde år 1924 19,912 tjog med ett värde av 403,578 kronor. Även i Halland fiskas allmänt hummer, och fångsten uppgick där nämnda år till 2,956 tjog med ett värde av 47,241 kronor. Fiske efter ostron försiggår endast i Bohuslän. Utbytet är ringa; under 1924 var det blott 80 tjog.

**Ifrågasatt
inskränkning
av
strandägares
enskilda
fiskerätt.**

Som synes innefattar det av kammarkollegiet den 27 augusti 1924 avgivna lagförslaget en ändring i 1 § i 1896 års fiskerättslag. Därmed åsyftas att erhålla en närmare bestämning av vad med fast fiskeredskap skall förstås. Innan jag redogör för detta jämförelsevis fristående spörsmål, anhåller jag emellertid få till behandling upptaga kollegiets förslag med avseende å strandägares enskilda fiskerätt, sådan denna är fastställd i 2—4 §§ berörda lag.

Till stöd för vad härutinnan föreslagits lämnades i den av kammarkollegiet åberopade utredningen en sammanfattning av huvudsakligen följande innehåll:

Lagbestämmelser med så svävande innebörd som uttrycken 'inomskärs' och 'utom skären' vore icke lämpliga. Vidare hade den vidsträcktare fiskerätt, som tillkomme strandägare inomskärs, sedan gammalt varit den väsentligaste anledningen till tvister mellan strandägare och icke strandägande fiskare. Ett upphävande av denna särskilda 'inomskärsrättighet' hade ock i senare tid med skärpa påyrkats av yrkesfiskare från skilda delar av riket. Väl hade häremot erinrats, att nu gällande bestämmelser om den strandägare i allmänhet tillkommande fiskerätt vid havskusten grundade sig på urgamal rättsåskådning eller åtminstone på den åskådning, som var rådande vid tiden för tillkomsten av 1766 års fiskeristadga. Dock torde en närmare undersökning av förhållandet ingalunda ge stöd för denna mening. I ett vid 1760—1762 års riksdag upprättat projekt till stadga gjordes ingen skillnad emellan strandägares fiskerätt inom- och utomskärs. Det var först, när frågan kom till behandling vid 1765—66 års riksdag, som detta ansågs nödigt. Ett upphävande av den särställning i avseende å fiskerätten, som alltsedan dess tillkommit strandägare inomskärs, torde alltså icke kunna anses innebära ett våldförande

*Kammarkollegiet den
27 augusti
1924.*

på en rättsåskådning, som var allmänt rådande vid tiden för utfärdandet av vår första fiskerättslag. Ej heller torde ur äganderättsynpunkt kunna anses möta hinder för genomförande av likformighet i förevarande hänseende. Därest strandägares rätt inomskärs begränsades i överensstämmelse med vad som gällde för strandägare utomskärs, nämligen till vattenområdet inom etthundraåttio meter ut från tvåmetersdjupet, skulle en sådan ändring av 2 § fiskerättslagen stå i överensstämmelse med nu på stora sträckor av vår kust sedvanemässigt rådande förhållanden. — Då bestämmelsen i 4 § fiskerättslagen att varje svensk undersäte finge idka fiske med krok eller rev å djup i yttre skärgården och i havsbandet, för den händelse nu föreslagna ändring av 2 § komme till stånd, skulle förlora sin betydelse, syntes i så fall 4 § böra upphävas. — Icke heller inskränkningen i det norrländska strömmingsfiskets frihet torde överensstämma med de förhållanden, som i allmänhet rådde vid norrländska kusten vid tiden för tillkomsten av 1766 års fiskeristadga. Visserligen hade Kungl. Maj:t år 1844 avslagit en av ständerna gjord hemställan om en lagförklaring i den riktning, att 1766 års stadga i verkligheten medgäve, att strömmingsfisket vid den norrländska kusten vore fritt vid alla skogs-, bergs- och stenstränder utan annat förbehåll än strandägarnas förkasträtt. Dock hade beslutet motiverats huvudsakligen därmed, att det icke kunde anses vara ådagalagt, att vid tiden för utfärdandet av 1766 års fiskeristadga en sådan friare rätt till strömmingsfiske som den påkallade varit vanlig överallt vid de norra länens kuster, där öppna havs-, skogs-, bergs- och stenstränder mötte. Denna motivering vilade emellertid på skäligen svag grund. Vid de norrländska länens kuster, särskilt inom det län, Västernorrlands, där tvister om rätt till strömmingsfiske oftast torde ha förekommit, funnes nämligen sedan gammalt åtskilliga särskilt skattlagda strömmingsfisken. Vidare tillkomme på grund av särskilda i äldre tid meddelade stadganden rätt till strömmingsfiske på flera ställen vissa städer eller enskilda jordägare. På de ställen, där dylika fisken eller särskilda fiskerättigheter förekommo, hade uppenbarligen den friare rätten till strömmingsfiske icke kunnat vinna tillämpning, enär sådana fisken alltså jämt skyddats genom det i såväl 1766 och 1852 års fiskeristadgor förekommande som till gällande fiskerättslag överflyttade i 12 § inrymda stadgande, enligt vilket, där genom urminnes hävd eller genom särskilt stadgande, avtal, dom eller skattläggning eller på annat sätt annorledes än förut i lagen sägs blivit bestämt om någons rätt till fiske, det skulle vara gällande. Under förutsättning att denna paragraf fortfarande bibehölles eller åtminstone icke upphävdes utan att de fiskerättsinnehavare, som därigenom bleve lidande, erhöle full kompensation, torde ur rättslig synpunkt några betänkligheter icke möta mot en ändring av fiskerättslagens 3 § första stycke i nu angivna syfte. — Av utredningen torde framgå, att fiske av stimfisk vid rikets västra kust finge fritt bedrivas utan hinder från strandägarnas sida. Vid sådant förhållande torde andra stycket i 3 § fiskerättslagen böra ändras därhän, att denna sedvänja lagfästes och förty här utsades, att vid rikets västra kust fångst av sådan havsfisk, som ginge till stränderna i stora stim, finge bedrivas jämväl av annan än strandägare. Då vidare framginge, att vid Skånes västra kust — om man bortsåge från förhållandet vid ett eller annat frälsegods — fiske och agntäkt sedan gammalt fått fritt bedrivas av en var med undantag för några i senaste tid förekomna fall, då strandägare utarrenderat fiske eller tvist om fiskerätt hänskjutits till domstols prövning, torde i lagen böra införas en uttrycklig bestämmelse om att vid denna kust finge fiske och agntäkt bedrivas jämväl av annan än strandägare. — Den utvidgning av nu gällande bestämmelse i 3 § tredje stycket fiskerättslagen, som innefattas i 3 § första stycket under d) i kammarkollegiets förslag, blev ej särskilt motiverad.

Lantbruks-
styrelsen.

Lantbruksstyrelsen har i nu förevarande del yttrat följande:

Strandägares nuvarande ensamrätt till fiske inomskärs hade vid köp, byte och andra rättshandlingar mellan enskilda ansetts såsom en äganderätt under mer än etthundrafemtio år. Den hade ock sålunda betraktats vid skattläggning av vederbörande skärgårdshemman. Vidare hade åtminstone på vissa håll vattenområdena inomskärs skiftats i laga ordning. Det torde icke väl överensstämma med nutida rättsuppfattning att utan vidare konfiskera en dylik ärvd och förvärvad rätt ens till förmån för allmänna intressen. I andra fall, då ingrepp gjordes i den enskilda äganderätten till förmån för något allmänt intresse, såsom vid expropriation, erhöles ägaren full ersättning för vad han nödgats avstå. Och staten hade även ansetts ersättningskyldig, då genom statsmakternas beslut enskilda berövats sina försörjningsmöjligheter. Sålunda utgick ersättning bland annat till tobaksarbetarna vid tobaksmonopolens upprättande. Ett genomförande av ifrågavarande förslag skulle säkerligen avsevärt minska utkomstmöjligheterna för stora befolkningslager i vårt land. Med hänsyn till vad nu anförts och då något liknande ersättningsförfarande i detta fall icke torde vara möjligt genomföra, hölle styrelsen före, att den föreslagna inskränkningen i strandägares fiskerätt inomskärs icke borde komma till stånd, med mindre synnerligen viktiga skäl kunde anföras därför. Något närmare avvägande av de skäl, som talade för och emot ifrågavarande lagändring, hade icke skett i kammarkollegiets utredning. Enligt styrelsens uppfattning kunde det emellertid ingalunda anses tillräckligt såsom motiv för förslaget genomförande, att därigenom vissa förmåner skulle beredas de icke strandägande yrkesfiskarna — något som på vissa platser kunde tänkas i någon mån bidra till uppkomsten av en stam icke strandägande yrkesfiskare — utan det måste därjämte vara påtagligt, att genom den ifrågavarande lagändringens vidtagande vissa garantier kunde erhållas för ett avsevärt bättre tillgodogörande av fisket i saltsjön. För bedömande härav vore det nödvändigt att skilja på väst- och ostkusten, beträffande vilka kustdelar helt olika förhållanden vore rådande. På *västkusten* hade de icke strandägande yrkesfiskarna redan nu i praktiken de förmåner, som genom förevarande förslag avsetts att bereda dem. För västkustens vidkommande skulle sålunda förslaget genomförande huvudsakligen innebära ett fastslående i lag av redan gällande sedvanerätt. På *ostkusten* däremot hölle strandägarna i allmänhet på sin fiskerätt inomskärs, och fisket utövades här som regel av strandägarna själva ofta i form av verkligt yrkesfiske. Icke strandägande yrkesfiskare förekomme givetvis även här, dock vad mellersta och södra Sverige beträffade icke i större utsträckning. Förmodligen skulle förslaget genomförande här bidra till en ökning av sistnämnda kategori fiskande. Dock vore förutsättningarna för en icke strandägande yrkesfiskarestam väsentligt olika på väst- och ostkusten. Även om stammen av icke strandägande yrkesfiskare skulle avsevärt ökas på ostkusten, vore det i allt fall knappast sannolikt och ingalunda säkert, att möjligheterna för fiskets utnyttjande skulle tillvaratagas i så mycket högre grad än vad nu skedde, att det ur det allmännas synpunkt kunde anses befogat att vidtaga den starka beskärning av strandägares fiskerätt inomskärs, som här ifrågasatts. En tillämpning av den föreslagna 2 § skulle också ganska säkert minska strandägarnas intresse för fiskevård och dylikt. Vid stora delar av ostkusten finnes knappast någon annan fiskarbefolkning än den, som innehade strandäganderätt, d. v. s. hemmansägare och andra jordbrukare. Denna vid jorden bundna fiskarbefolkning hämtade alltså sin utkomst såväl av jordbruk som av fiske. Vilketdera av dessa näringsfång, som kunde anses vara det viktigaste, berodde naturligtvis på förhållandena i det särskilda fallet. Man torde emellertid icke kunna påstå, att fisket såsom regel finge stå efter

för jordbruket. Det torde lika ofta förhålla sig så, att jordbruket eftersattes för fisket. Utginge man alltså från att ostkustens yrkesfiskare i stor omfattning utgjordes av personer, som tillika vore jordbrukare, så torde det vara klart, att åtminstone detta slags yrkesfiskare icke hade något att vinna genom den föreslagna reformen. Därest strandäganderätten, såsom nu föreslagits, även inomskärs skulle begränsas till att omfatta allenast visst område invid stränder och omkring holmar, skulle ett stort antal vattenområden med mycket svårbestämbara gränser och ofta av synnerligen ringa omfattning komma att bliva fiskerättsallmänningar. Styrelsen hade mycket svårt att tro, att uppkomsten av dessa fria områden skulle kunna bidra till någon mera betydande ökning av den yrkesfiskande befolkningen vid sidan av den nu fiskande jordbrukarbefolkningen. Däremot torde kunna befaras, att nöjes- och okynnesfiske skulle tilltaga, medförande osäkerhet och otrevnad för den bofasta befolkningen vid utövningen av dess fiske. Den omständigheten, att vissa fjärdar även för närvarande betraktades såsom utomskärs eller att vederbörande jordägare i vissa fall tilläte fiske inom område, där fiskerätten uteslutande tillhörde jordägaren, torde icke i och för sig kunna tagas till intäkt för den uppfattningen, att jordägaren därmed avstått från sin fiskerätt i dylika vatten. Det vore styrelsen bekant, att fiske å vissa områden inom bland annat Stockholms skärgård sedan länge fått äga rum med vederbörande ägares goda minne, men att därav sluta till att ägarna avstått från sin lagliga rätt torde vara att gå för långt. Kunde det emellertid anses styrkt, att fiske av ålder bedrivits inom strandägares fiskerättsområde, och det sålunda vid sidan av lag och författning utbildat sig en sedvanerätt, borde denna naturligtvis i viss mån respekteras och, om så ansåges nödigt, lagfästas. Den sedvanerätt, som kunde vara tillfinnandes med avseende å nu ifrågavarande fiskerättsförhållanden, torde emellertid vara helt olika på olika platser i vårt land. Den omständigheten, att en viss sedvänja utbildat sig för fisket exempelvis vid Norrlandskusten, torde icke kunna motivera, att sedvänjan upphöjdes till lag för riket i dess helhet. Ett dylikt förfarande skulle komma i bestämd konflikt med det allmänna rättsmedvetandet. Styrelsen ansåge därför, att frågan om strandäganderätten icke kunde lösas efter ensartade principer beträffande rikets alla kuster. Enligt styrelsens förmenanden borde alltså vid en revision av bestämmelserna om strandäganderätten tagas hänsyn till rådande skillnad i uppfattning, och strandäganderättsområdet bestämmas efter olika principer i olika delar av landet. Såsom en fördel i förslaget hade även framhållits, att man skulle komma ifrån de oklara begreppen inomskärs och utomskärs. Även om en viss oklarhet kunde sägas vidlåda dessa uttryck, så torde emellertid tolkningen därav i det praktiska livet icke möta alltför stora svårigheter. Såvitt styrelsen hade sig bekant, hörde därav härledda konflikter till sällsyntheterna. Styrelsen kunde sålunda ej tillstyrka kollegiets förslag i 2 § till reglering av strandägares allmänna fiskerätt inomskärs. Vad i princip anförts mot denna bestämmelse föranledde styrelsen att avstyrka även de särskilda inskränkningar i strandäganderätten, som avsågos med 3 § i förslaget. Dock syntes billighetsskäl tala för antagande av den nya bestämmelsen i 3 § under b), vilken jämväl tycktes motsvara den allmänna rättsuppfattningen å västkusten. Av det föregående framginge ock, att styrelsen icke hade något att erinra mot bestämmelsen i 3 § under d).

En ledamot i styrelsen, *chefen för dess fiskeribyrå fil. dr. K. A. Andersson* har antecknat skiljaktig mening. Av hans yttrande må följande här upptagas:

Efter att ha framhållit, att vad kammarkollegiet föreslagit under 2 § första stycket tydligen beträffande vissa kuststräckor innebure en begränsning av strandäganderätten, har Andersson anført, att strandägarna å den med skärgård försedda delen av *västkusten* så gott som undantagslöst icke gjorde gäl-

lande några anspråk på ensamrätt till fiske inomskärs utanför etthundraåttio meter från stadigt tvåmetersdjup. Vid de delar av *östersjökusten*, som vore försedda med skärgård, tillämpades däremot bestämmelsen, att fiskerätten inomskärs tillkomme strandägarna, nu rätt olika. Sålunda hade den praxis i allmänhet sedan gammalt varit rådande, att strömmingsfisket och stundom även krok- och nätfiske efter annan fisk än strömming ansetts vara fritt för var och en ute på de större öppna fjärdar, som flerstädes förekomme såväl i övre Norrlands som i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands och Kalmar läns skärgårdar. Särskilt förekomme det ofta, att strömmingsfiske med skötar ansåges fritt utanför etthundraåttiometersgränsen och stundom alldeles in på stranden. I trängre sund och vikar hade däremot strandägarna i allmänhet gjort anspråk på allt fiske inom hela vattenområdet. Betydande olikheter förekomme dock i denna praxis på olika ställen. Förslaget i denna del kunde vid första påseendet mångenstädes synas innebära ett stort intrång på strandägarnas ensamrätt till fiske. Att märka vore emellertid, att det s. k. fjällfisket (fiske efter gädda, abborre och andra bräckvattensfiskar) i huvudsak vore bundet till det enligt förslaget åt strandägarna bibehållna strandområdet, och att detta fiske således i det stora hela alltjämt skulle bliva strandägarna ensamma förbehållet. Detsamma skulle också bliva fallet med ålfisket med ryssjor och strömmingsfisket med not. Det kunde jämväl framhållas, att, även sedan ändringsförslaget eventuellt trätt i kraft, fisket i vikar och sund av rätt betydande bredd komme att disponeras av strandägarna. I regel vidtog ju stadigt djup av två meter först ett stycke från land och alltid först utanför vassarna, och ofta låge små holmar och skär eller grund med mindre djup än två meter ett stycke från land, och vid dessa räknades givetvis strandägandeområdet på samma sätt som från huvudstranden. Därigenom kunde strandägandeområdet även enligt förslaget få en betydande omfattning. Ofta skulle väl en helt smal strimma i de vikar, där strandägarna nu förbehölle sig hela fiskerätten, bli fritt fiskevatten. I många fall torde dock dessa fria områden bli så små, att de icke finge någon praktisk betydelse såsom fiskevatten. Praktiskt sett komme förslaget säkerligen icke att medföra någon större omvälvning i nu rådande förhållanden. Förslaget i fråga syntes hava sin praktiska betydelse egentligen blott för Stockholms, Södermanlands, Östergötlands och Kalmar län. Mot den föreslagna principen för strandäganderättsområdets bestämmande hade framhållits bland annat följande. Förslaget i fråga skulle medföra slitningar mellan sköt- och notfiske, vilket senare ofta sträckte sig utanför etthundraåttiometersgränsen, varjämte det efter förslagets genomförande skulle i vissa fall bliva svårare för strandägare att skydda sin fiskerätt mot intrång. Den första av dessa båda olägenheter, som emellertid icke torde bli så stor, då ju not- och skötfiske i regel påginge på olika tider av dygnet, notfisket om dagen och skötfisket om natten, torde det tillkomma vederbörande myndighet, Kungl. Maj:t eller länsstyrelse, att, där så funnes erforderligt, förebygga genom utfärdande av lämpliga ordningsföreskrifter. Genom den av kammarkollegiet föreslagna ändringen i 3 § beträffande strömmingsfisket i Norrland skulle vinnas, förutom att de icke strandägande fiskarena i lagen tillerkändes en något större frihet, att man komme ifrån det i praktiken alltid svår-tillämpliga uttrycket 'av ålder varit vanligt'. För strömmingsfiskets utveckling i Norrland vore det av vikt, att detta fiske med rörlig redskap vore fritt för var och en. — Jämväl i övrigt tillstyrkte Andersson i huvudsak vad kammarkollegiet i nu förevarande del föreslagit. Beträffande västkusten förordades emellertid på sätt i det följande skall nämnas en i vissa hänseenden avvikande reglering.

Domänstyrelsen har framhållit liknande synpunkter som lantbruksstyrelsen.

Domänstyrelsen.

Sålunda har styrelsen anfört, att ett frångående av nuvarande rättsordning, vilken varit gällande mer än etthundrafemtio år, uppenbarligen skulle innebära ett mången gång avsevärt intrång i strandägarna hittills tillförsäkrade rättigheter. Om ock förslaget skulle komma att stå i överensstämmelse med de nu på stora sträckor av rikets kuster sedvanemässigt rådande förhållandena, särskilt på västkusten, torde dock inom andra kustområden av betydande omfattning den rätt, gällande lag i förevarande avseende tillförsäkrade strandägare, allmänt respekteras. Ändringsförslaget i 2 § borde därför ej godkännas. Det hade emellertid icke någon större ekonomisk betydelse för de särskilda intressen, styrelsen företrädde.

Till domänstyrelsens yttrande, som i övrigt huvudsakligen hänför sig till förhållandena å rikets västra kust, får jag anledning återkomma i det följande.

Även de av ortsmyndigheterna avgivna yttrandena hava utvisat en bestämd skillnad i uppfattningen med avseende å rikets västra kust samt övriga kuststräckor.

Medan sålunda *fiskeriintendenten i västra distriktet* påyrkat vissa utöver kammarkollegiets förslag gående inskränkningar i den enskilda fiskerätten, har förslaget i nu förevarande del avstyrkts av *fiskeriintendenterna i övre norra och östra distriktet*. *Fiskeriintendenten i södra distriktet* har visserligen funnit förslaget tillfredsställande, men har anmärkt, att fisket vid alla andra kuster än den västra sedan lång tid tillbaka i praktiken ansetts tillkomma strandägaren ensam. *Fiskeriintendenten i nedre norra distriktet* har tillstyrkt förslaget, men utan närmare motivering.

Fiskeriintendenterna i kustdistriktet.

I tillstyrkande riktning hava ock uttalat sig *länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus, Hallands, Kristianstads och Malmöhus län*, de båda sistnämnda likväl blott beträffande länens västkust. Vad angår övriga i ärendet hörda länsstyrelser har förslaget avstyrkts av *länsstyrelserna i Norrbottens, Uppsala, Stockholms, Södermanlands och Östergötlands län*, under det att tillstyrkande utlåtanden föreligga från *länsstyrelserna i Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs, Kalmar, Gotlands och Blekinge län*.

Länsstyrelserna i kustlänen.

Med avseende å sistnämnda yttranden bör emellertid anmärkas, att för dessa län — bortsett från frågan om strömmingsfisket — allenast förslaget att begränsa strandägarerätten inomskärs till vattenområdet inom etthundraåttio meter från den punkt, där stadigt djup av två meter vidtager, torde vara av någon större betydelse och att endast Västerbottens, Kalmar och Blekinge län hava någon mera betydande skärgård. Exempelvis har hushållningssällskapets i Gävleborgs län förvaltningsutskott uttalat, att för detta läns vidkommande den föreslagna lagändringen icke komme att medföra någon avsevärd inverkan på fiskeförhållandena. Vad angår *Västerbottens län* må anmärkas, att landstinget i likhet med länsstyrelsen väl icke haft något att erinra mot förslaget men dock funnit sig böra förorda gottgörelse till sådana strandägare, vilka kunde tillskyndas förlust eller skada i följd av förslagets genomförande. Landstinget i *Kalmar läns* norra landstingsområde och hushållningssällskapets därstädes förvaltningsutskott — det södra landstingsområdet saknar skärgård — hava

avstyrkt förslaget. Samma ståndpunkt har intagits av hushållningssällskapets i *Blekinge län* förvaltningsutskott. Landstinget i sistnämnda län har såsom skäl för tillstyrkande åberopat, att den föreslagna lagändringen 'icke berörde fiskerättsförhållandena inom det område vid Blekinge läns kust, som varit föremål för särskild av kammarrådet Dufwa verkställd utredning'.

Beträffande den föreslagna allmänna begränsningen av strandägareområdet inhämtas av de nu ifrågakvarande yttranden, som gått i avstyrkande riktning, i huvudsak följande:

Införandet av etthundraåttimetersgränsen jämväl i fiskevattnen inomskärs skulle i de östra och södra kustorterna verka alltför betungande för ägarna av stranden. Dessa utnyttjade nämligen i stor utsträckning sin enskilda fiskerätt genom fiske med fast redskap, som emellertid inom skären icke med fördel kunde hållas inom den tillämnade etthundraåttimetersgränsen. Vidare hade strandägarna ofta med stor kostnad upprensat notvarp utanför samma gräns och för deras tillgodogörande anskaffat dyrbar redskap. Det stora flertalet yrkesfiskare i hithörande delar av landet utgjordes i själva verket av strandägare, vilka av gammalt idkat fiske vid sidan av jordbruk och ofta som huvudnäring. I regel vore strandägarens fiskerätt av sådant värde för hans hemman, att det tagits i beräkning vid köp och försäljning. Mången gång utgjorde den hemmanets väsentligaste tillgång, representerande för vissa gårdar en årlig inkomst av tusentals kronor. För sådana yrkesfiskare, vilka icke tillika vore strandägare, torde i allmänhet det nuvarande tillståndet, med möjlighet för dem att genom arrende av strandägares enskilda fiskerätt skaffa sig en uteslutande rätt, vara mera tillfredsställande än en lagändring i förslaget riktning med därav föranledd konkurrens om fiskeplatserna med mera tillfälliga fiskare, tillhörande exempelvis den eljest i andra yrken sysselsatta arbetarbefolkningen. I vanliga fall funnes ingen svårighet att på skäliga villkor få till stånd en uppgörelse med strandägarna. Härtill komme, att i allt fall fisket här gemenligen vore av sådan natur, att det krävde dispositionsrätt jämväl till vattnet inom etthundraåttimetersgränsen. Reformen skulle säkerligen mer skada än gagna fiskerinäringen i dess helhet. De biologiska förhållanden, varav fisket inom skären vid dessa kuststräckor vore beroende, ägde helt annan karaktär än å västkusten, och fiskets frigivande skulle därför äventyra fiskevården. Vidare vore etthundraåttimetersgränsen praktiskt orimlig i fråga om de till sin bredd mycket skiftande vattenområdena inom skären. Slutligen erbjöde tolkningen av uttrycket 'stadigt djup av två meter', hänfört till området inomskärs, synnerliga svårigheter. Den i kammarkollegiets förslag betonade vinsten av reformen, att man skulle komma ifrån den stundom något obestämda skillnaden mellan begreppen inom och utom skären, vore knappast av någon verklig betydelse.

Från ett stort antal *enskilda strandägare* vid olika delar av rikets kust hava inkommit skrivelser, däri protester uttalats mot en lagstiftningsåtgärd i enlighet med förslaget.

Departementschefen.
2 § fiske-
rättslagen.

I fråga om 2 § fiskerättslagen innebär kammarkollegiets förslag den förändring, att strandägares enskilda fiskerätt i saltsjön i allmänhet skulle inskränkas till att avse det vatten, som finnes till och med etthundraåttio meter från det ställe vid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager. Härigenom skulle den strandägare enligt nuvarande lag tillkommande ensamrätten

till fiske inomskärs begränsas i överensstämmelse med vad som gäller för strandägare utomskärs.

Av motiveringen till kammarkollegiets förslag synes framgå, att denna lagändring icke ansetts äga någon större reell innebörd utan väsentligen betraktats såsom ett stadfästande av redan sedvanemässigt rådande förhållanden. Dock har vitsordats, att uppfattningen å olika orter befunnits högst betydligt växla. Den redogörelse för lokala undersökningar, vilken lämnats i utredningen, bestyrker en dylik meningsskiljaktighet, och intrycket härav förstärkes av de yttranden, vilka avgivits över förslaget. I fråga om de östra och södra kusterna torde få anses ådagalagt, att de icke strandägande fiskarena, vilkas intresse genom denna lagändring skulle befordras, hittills icke ägt att på grund av någon mera allmänt gällande sedvana utöva en så vidsträckt fiskerätt, som lagändringen för dem skulle medföra. För övrigt tillerkänner ej 1896 års lag sedvanan i dessa landsdelar någon rättslig betydelse med avseende å vattnet inom skären. Det torde vid sådant förhållande icke kunna förbises, att en dylik lagstiftningsåtgärd i sig innesluter spørsmålet om gottgörelse åt de strandägare, vilka på detta sätt skulle tillskyndas förlust. Denna synpunkt har framhållits även vid tidigare lagstiftning rörande fiskerättsförhållandena. Sålunda anförde 1894 års kommitté, vars förslag ligger till grund för den nuvarande lagen, att en lagändring, varigenom privat fiske överginge till kollektivt, oftast vore betänkelig och att den ej borde företagas utan att vederlag lämnades de fiskeberättigade eller deras samtycke inhämtades. Även om, på sätt synes hava antagits vid kammarkollegiets utredning, bestämmelserna i 1766 års fiskeristadga om strandägarerätten inomskärs saknat stöd i dåtida rättsåskådning — en uppfattning, som för övrigt ingalunda är oemotsagd — läser detta förhållande dock sakna betydelse för den ersättningsfråga, som skulle uppkomma i händelse en betydande inskränkning av strandägarerätten nu genomfördes till rubbning av rättsförhållanden, vilka under halvtannat sekel varit uttryckligen erkända av lagstiftningen. Angående omfattningen av de ersättningsanspråk, för vilka i dylikt fall kunde krävas beaktande, föreligger icke någon utredning.

Vid bedömande av skälen för och emot ett ingripande i ändamål att på strandägarnas bekostnad skapa ökade förvärvsmöjligheter för den obesuttna fiskarbefolkningen får tydligen ej heller lämnas ur sikte synpunkten av vad för fiskerinäringen överhuvud kan vara lämpligt. Och utredningen synes härutinnan ge vid handen, att vid de östra och södra kusterna — varmed här avses jämväl kusterna kring Öland och Gotland — förutsättningar för uppkomsten och bibehållandet i större omfattning av en befolkning utan annat näringsfång än fiske ingalunda äro att finna i samma utsträckning som å västkusten.

Till stöd för den ifrågasatta lagändringen har i kammarkollegiets utredning särskilt framhållits, att därigenom skulle avlägsnas den obestämdhet, som måste anses vidlåda den nuvarande lagtextens uttryck 'inomskärs' och 'utom skären'. Att i vissa fall tvekan kan råda, huruvida ett vattenområde är att anse såsom beläget inom eller utom skären, läser vara obestriddigt. Dock torde denna omständighet icke i och för sig vara tillräcklig att motivera en lagändring som den

nu ifrågavarande. Däremot kan ett försök till förtydligande icke anses opåkallat. Förarbetena till 1896 års lag utvisa emellertid, att synnerligen stora svårigheter funnits möta vid uppställandet av regler, vilka ägna sig att tillämpas på alla de till utsträckning och geografisk beskaffenhet olikartade vattenområden, om vilka här är fråga. I syfte att stadgandet i 2 § skulle erhålla större tydlighet förordade nyssnämnda kommitté en bestämmelse av innebörd att för 'fjärdar, som åt något håll äro öppna mot havet', skulle gälla samma regler som för öppna havsstranden. Riksdagen fann emellertid, att detta stadgande — som även mött gensaga inom högsta domstolen — borde utgå, enär dels det föreslagna uttrycket lämnade rum för olika tolkningar och dels det syntes obehövt uttala, att verkligt öppna fjärdar vore att anse såsom öppen havsstrand.

I detta sammanhang må nämnas, att vissa strandägare vid Bråviken i en till justitiedepartementet inkommen, den 28 mars 1927 dagtecknad skrivelse hemställt, att först och främst i avseende å nämnda havsvik men vidare i fråga om kusten från och med Uppland till och med Blekinge utredning måtte verkställas av frågan, var den faktiska gränslinjen kunde anses gå mellan vattnet utom och inom skären. Denna skrivelse, som överlämnats till jordbruksdepartementet, har för yttrande remitterats till vissa myndigheter. Innan dessa yttranden föreligga, kan jag tydligen icke närmare ingå på frågan. Dock anser jag mig böra erinra, att den närmast torde höra samman med en lagstiftning rörande ägo gränser. Såsom en utbruten del av lagberedningens förslag till ny jordabalk hade 1921 års riksdag att behandla ett av Kungl. Maj:t framlagt lagförslag i detta ämne. Såväl nämnda förslag som ett därmed sammanhängande förslag till lag om fastställande — genom särskild förrättning — av yttergränserna för strandägares områden i vissa större insjöar avslogs emellertid av riksdagen. Frågan, som otvivelaktigt är av synnerligen svårlöst natur, har därefter kommit att vila. Behovet av en lagstiftning torde dock vara allmänt erkänt, och senast har, i samband med den nya jorddelningslagstiftningens genomförande, 1926 års riksdag till Kungl. Maj:t avlåtit skrivelse i ett ämne, som står i visst samband med lagstiftningen rörande ägo gränser i allmänhet. Då frågan alltså inom en närmare framtid torde komma under förnyat övervägande, synes icke uteslutet, att spørsmålet om bestämmande av gränsen mellan vattnet inomskärs och utom skären — lika väl som spørsmålet om nyssberörda gränsförhållanden i de större insjöarna — kan befinnas böra lösas i en blivande sådan lagstiftning.

Av vad nu anförts följer, att jag finner mig icke kunna tillstyrka den av kammarkollegiet föreslagna ändringen av fiskerättslagens *allmänna* bestämmelse i fråga om strandägares fiskerätt. De betänkligheter, vilka yppats emot förslaget i detta avseende, hänföra sig till förhållandena vid de östra och södra kusterna. Huruvida förhållandena å västkusten, vilka i mångt och mycket äro av en helt annan natur, kunna anses påkalla nya bestämmelser såsom undantag från den allmänna regeln i 2 §, skall nu upptagas till undersökning. Jag övergår därmed till kollegiets förslag i fråga om 3 § fiskerättslagen, i vilken

de av lokala förhållanden och särskilda fiskesätt betingade undantagsbestämmelserna hava sin plats. Till en början torde jag därvid få beröra förslagens betydelse för andra trakter än västkusten.

I fråga om det norrländska strömmingsfisket har kammarkollegiet föreslagit upphävande av den för allmän rätt till dylikt fiske vid annans strand nu stadgade förutsättningen att 'sådan av ålder varit vanligt'. Beträffande ändringsförslaget i denna del tillåter jag mig framhålla, att *länsstyrelsen i Norrbottens län* och *fiskerintendenten i övre norra distriktet*, vilka avstyrkt kammarkollegiets förslag, uttalat, att ändringen varken vore av behovet påkallad eller av befolkningen — strandägare likaväl som icke strandägande fiskare — eftersträvad. Icke heller skulle reformen bidra till strömmingsfiskets utveckling. Därjämte måste vissa olägenheter uppkomma, om den genomfördes. Ehuru de av *länsstyrelserna i de övriga länen* vid Norrlandskusten och *fiskerintendenten i nedre norra distriktet* avgivna utlåtandena utmyнна i ett tillstyrkande av förslaget, synes dock åtminstone i vissa fall ha antagits, att vid sådana stränder, där strömmingsfisket av ålder icke varit fritt, vederbörande strandägare, även om nu ifrågavarande lagändring skedde, skulle med stöd av 12 § fiskerättslagen kunna förhindra andra att där idka sådant fiske. Sålunda skulle blott den förändring i nu bestående förhållanden komma att äga rum, att bevisskyldigheten i fråga om fiskets frihet överflyttades från de fiskande till strandägarna. I fråga om *Västerbottens län* har länsstyrelsen — i motsats till vederbörande fiskerintendent — tillstyrkt förslaget jämväl i denna del, varemot landstinget funnit förslaget ägnat att framkalla tvekan. Och hushållningssällskapets i *Gävleborgs län* förvaltningsutskott har förklarat, att för närvarande strömmingsfiske där bedreves allenast ute till havs på djupt vatten. Beträffande *Västernorrlands län* synes av länsstyrelsens yttrande framgå, att dess tillstyrkande närmast motiverats av vissa stridigheter, som förekommit mellan strandägare och strömmingsfiskarna vid Ulvöhamns fiskläge.

3 § fiskerättslagen.

Av utredningen lärers väl framgå, att på ett eller annat håll i Norrland någon osäkerhet rått i fråga om den på sedvana grundade rätten till strömmingsfiske vid annans strand. Tillräckliga skäl för den ifrågasatta lagändringen synas dock icke hava förebragts. Även i denna del av landet finnas orter, där strömmingsfiske av betydelse ostridigt ansetts förbehållet strandägarna. Också hava yrkanden om lagstiftningsåtgärder i den av kollegiet nu angivna riktningen tidigare vid flera tillfällen avvisats. Närmare torde ligga att efter särskild utredning i de fall, där oklarhet verkligen kan anses råda angående fiskerättsförhållandena, söka åvägabringa en tillfredsställande uppgörelse mellan de tvistande eller på annat sätt tillgodose det lokala behovet.

Av inledningen till kollegiets utredning framgår, att ett lämpligt ordnande av den obesuttna fiskarbefolkningens bostadsförhållanden är av långt större betydelse än en ändring av gällande bestämmelser om rätten till strömmingsfiske. Utredningen ger också vid handen, att där svårigheter ej möta i avseende å rätten till fiskarstugor och sjöbodas, fiskarna lyckats att ganska väl

hävda detta fiskes frihet. I praktiken torde möjligheten för fiskarena att komma i besittning av nödig mark för dylika byggnaders uppförande utgöra en viktig förutsättning för utövande av det fiske, vartill de eljest kunna äga rätt. Riktigheten härav bestyrkes av de motioner, vilka i detta ämne förekommit i riksdagen. Ett ytterligare stöd för denna uppfattning torde ock den omständigheten erbjuda, att i de båda nordligaste länen — där efter vederbörande fiskeriintendents mening något behov av lagändring ej föreligger — de för fisket erforderliga byggnaderna i stor utsträckning uppförts å de här talrika kronoholmarna (jfr 21 § fiskerättslagen) och enligt gammal hävd enskild mark utan avgift fått begagnas för samma ändamål. Utan att nu närmare ingå på spörsmålet om olika åtgärder, vilka i detta avseende skulle kunna komma under övervägande, vill jag erinra, hurusom särskilda möjligheter till uppgörelse erbjudas genom den år 1917 tillkomna expropriationslagstiftningen och 1925 års lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område (ensittarlagen). Vad särskilt rör förhållandena i Västernorrlands län, med hänsyn till vilka kammarkollerigets utredning kom att omfatta jämväl Bottniska vikens kust, har redan erinrats om vissa stridigheter mellan strandägare och fiskare vid Norrlands största fiskläge, Ulvöhamn. I avseende å detta fiskläge har ensittarlagen erhållit tillämpning med det resultat, att enligt vad länsstyrelsen meddelat de anspråk, som till ett antal av något över trettio väckts av fiskare därstädes att få lösa till dem upplåten tomtmark, blivit bifallna med undantag av ett, som ännu är på prövning beroende.

Beträffande spörsmålet, i vad mån det av kammarkollegiet föreslagna stadgandet i 3 § första stycket under d) skulle kunna anses påkallat med hänsyn till förhållandena vid rikets östra och södra kuster, må anmärkas, att riksdagen tidigare intagit den ståndpunkt, att ett frigivande av fisket inom skären vid dessa kuster skulle vara olämpligt. Till följd härav erhöi 1896 års lag sådan avfattning, att med avseende å nämnda kustområden stadgandet i 3 § tredje stycket om lokal sedvanerätt blivit tillämpligt blott vid öppna havsstranden och utom skären. För övrigt har i den nu föreliggande utredningen knappast påvisats något konkret fall av den betydelse, att därav kan hämtas stöd för en lagändring av så allmän innebörd. Visserligen kan i detta sammanhang erinras om det i framställningen från fiskare i Östergötlands län omnämnda skötfisket i Bråviken. Emellertid torde för detta fiske — som uteslutande lärer avse strömmingsfångst — den ifrågasatta ändringen i 2 § i och för sig äga större betydelse än den jämkning, varom nu är fråga. Sålunda ger yttrandet från länsstyrelsen i Östergötlands län vid handen, att i avseende å de inre delarna av vattenområdet frågan, huruvida fisket av ålder varit fritt, knappast kan med någon säkerhet jakande besvaras, helst anspråken från andra än strandägare att få begagna fisket i åtskilliga fall framkommit först under de av världskriget föranledda förhållandena. Vilka åtgärder som i detta och liknande fall lämpligen böra vidtagas, låter sig tydligen icke bedöma utan ingående lokala undersökningar.

Jag övergår härefter till fiskerättsförhållandena vid rikets västra kust.

Beträffande västkusten av Skåne innebär kammarkollegiets förslag, att strandägares enskilda fiskerätt skulle helt upphävas och att sålunda här idkande av fiske eller agntäkt vid annans strand icke heller skulle vara beroende därav, huruvida fast eller rörlig redskap komme till användning. I fråga om Göteborgs och Bohus samt Hallands län skulle väl strandägares enskilda fiskerätt fortfarande bibehållas, men begränsas, ej blott vid öppna havsstranden samt utom skären, utan ock inomskärs, till att omfatta allenast det vatten, som finnes till och med etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager. Även inom detta område skulle emellertid — oavsett frågan huruvida sådant av ålder oklandrat skett — fiske få bedrivas jämväl av annan än strandägare för fångst av sådan havsfisk, som går till stränderna i stora stim. Fiske och agntäkt skulle även eljest få därstädes bedrivas vid sådan kust, där de fiskande av ålder oklandrat utövat fisket eller agntäkten. Icke heller i sistnämnda hänseende gör förslaget någon skillnad mellan olika fall allt efter som fast eller rörlig redskap användes. Slutligen skulle upphävandet av 4 § gälla jämväl i fråga om de västra kust-orterna.

Av 1894 års kommittébetänkande framgår, att i avseende å de i 3 § stadgade undantagen från reglerna om strandägares enskilda fiskerätt lagen utgår från förefintligheten vid rikets västra kust av en sedvana, enligt vilken fisket även vid annans strand i stor omfattning står öppet för en och var.

I detta hänseende anförde kommittén huvudsakligen följande:

I många delar av landet hade bestämmelserna i 1852 års fiskeristadga om enskild strandägarerätt vid fiske icke tillämpats, utan hade vid sidan av den skrivna lagen den uppfattningen sedvanemässigt gjort sig gällande, att fisket vore mer eller mindre fritt för allmänheten. Detta gällde i främsta rummet om vissa delar av de kustlandskap, vilka först under sjuttonde århundradet förenats med Sverige, nämligen Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän. I förstnämnda tre landskap rådde, innan de avträdtes till Sverige, den danska lagstiftningens grundsatser, enligt vilka någon uteslutande fiskerätt vid havsstranden icke tillkom strandägaren annorledes än på grund av förläning från kronans sida. Dylika förläningar förekommo emellertid i stor utsträckning. Till en början meddelades de åt enskilda personer, men sedermera förklarades genom vissa s. k. handfästningar och recesser adeln och de andlige i allmänhet uteslutande berättigade till fisket vid stränderna utanför deras gods. Å de ställen åter, där strandfisket icke sålunda blivit bortförlänat, stod det öppet för varje medborgare. Dessa rättsregler torde ej hava undergått någon förändring förr än genom utfärdandet av 1766 års fiskeristadga, vilken utan något undantag för de fordom danska landskapen uttryckligen uttalade de grundsatser om strandägares uteslutande fiskerätt i saltsjön, vilka sedermera, om ock något modifierade, återfunnes i 1852 års fiskeristadga. Sistnämnda grundsatser hade dock ännu inom ifrågavarande provinser icke lyckats fullständigt tränga igenom. Mångenstädes, särskilt vid de halländska och skånska kusterna, ansåges fortfarande strandfisket, åtminstone det, som dreves med rörlig redskap, vara fritt för en var, som ville begagna sig därav. Detta åskådningssätt vore emellertid ingalunda undantagslöst gällande inom ifrågavarande landskap. Vid vissa delar av kusterna, framför allt inom Blekinges skärgård, syntes den svenska lagstiftningens grundsatser om strandägarerätt hava fullständigt gjort sig

gällande. I viss mån likartade förhållanden föreläge i Bohuslän. Att sedan längre tid tillbaka strandägarerätten därstädes icke varit allmänt erkänd, framginge otvetydigt av vissa undersökningar, som presidenten i kommerskollegium G. Poppius år 1833 företog rörande orsakerna till det bohuslänska fiskets tillbakagång. På den fråga, som Poppius vid samtliga av honom i skilda delar av Bohuslän hållna sammanträden framställde därom, huruvida envar ansåges berättigad att fiska på alla ställen vid kusten, gavs från den i allmänhet talrikt församlade befolkningens sida städse och utan att motsägelse förspordes det svar, att fisket i allmänhet allestädes ansåges fritt för var och en. Endast i fråga om hummer- och ostronfiske ävensom fiske med bottengarn och markrillfiske med vad förekommo olika meningar. Huruvida den uppfattning om strandägarerätten, som sålunda vid nämnda tid syntes varit allmänt rådande, härstammade från den tid, då norsk rätt ännu gällde i Bohuslän, eller uppkommit på grund av den fordom tämligen vanliga tolkning av 1774 års reglemente för nordsjöfisket, enligt vilken all strandägarerätt på västkusten därigenom upphävdes, eller tilläventyrs hade någon annan förklaringsgrund, finge lämnas därhän. Visst vore, att en likartad uppfattning på de flesta ställen ännu fortlevde. Sedan i 1883 års förslag till ny fiskeristadga blivit hemställt om en bestämmelse av innehåll, att de fiskande, där sådant av ålder varit vanligt, skulle äga följa havsfiske och hummer efter dess drev och fiska vid annans strand, blev i det utlåtande, som Göteborgs och Bohus läns landsting år 1884 avgav över nämnda förslag, annan anmärkning icke framställd mot berörda, i främsta rummet på Bohuslän syftande bestämmelse, än att hummerfiske borde vara strandägaren förbehållet. Detta förhållande syntes utmärka, att den föreslagna bestämmelsen, vilken skulle i långt högre grad än motsvarande föreskrift i 1852 års fiskeristadga inskränka strandägarerätten, ansetts överensstämma med den allmänna uppfattningen. Liknande resultat hade ock framgått av undersökningar, som vissa ledamöter av kommittén under sommaren 1894 företagit i olika delar av den bohuslänska skärgården. På de flesta ställen, där man tillsport fiskare eller strandägare om rådande uppfattning angående strandägarerätten, hade till svar erhållits, att allenast det fiske, som bedrevs med fast redskap, jämte hummer- och ostronfiske ansåges förbehållet strandägaren, varemot annat strandfiske vore fritt för varje svensk man. Så allmänt hade dock icke denna uppfattning befunnits härska, att på grund därav en särskild, för Bohuslän gällande rättsregel kunnat föreslås. Här och där, särskilt i de innersta delarna av skärgården, syntes strandägarerätten hava i vidsträcktare omfång, än nyss vore nämnt, gjort sig gällande, antingen i fråga om fiske i allmänhet eller beträffande vissa värdefullare fiskslag såsom lax och ål. — Enligt vad de från Malmöhus län avgivna utlåtanden över 1883 års förslag visade, hade även sådan agntäkt, som ej vore att hänföra till fiske, å vissa orter fått av ålder oklandrat äga rum å annans strandområde. — De lokala sedvanor, om vilka nu talats, vore av alltför stor vikt för landets fiskarbefolkning för att vid en revision av fiskerilagstiftningen kunna lämnas obeaktade. Till förekommande av mera väsentliga rubbningar i rådande grundsatser om fiskerätt syntes det vara av nöden, att lagstiftningen i förevarande fall, där sedvanerätten av särskilda anledningar kommit att erhålla större betydelse än på de flesta områden, och där den lokala naturen av dess resultat lade alltför stora hinder i vägen för dessas införlivande med den skrivna lagen, genom en allmän bestämmelse gäve sitt uttryckliga erkännande åt dessa resultat.

Vidkommande de yttranden, som avgivits över kammarkollegiets förslag, har i det föregående redogjorts för *lantbruksstyrelsens* i avseende å rikets västkust delvis tillstyrkande utlåtande. I sitt vid detta utlåtande fogade sär-

skilda yttrande har *byråchefen Andersson* angående den föreslagna regleringen av fiskerättsförhållandena, såvitt särskilt rör västkusten, anfört i huvudsak följande:

För fisket på västkusten vore det av mycket stor vikt, att den gamla uppfattningen om frihet i fisket alltjämt bevarades. Här finnes nu en stor yrkesfiskande befolkning utan jord och strandrätt, för vilken befolknings utkomst det vore av stor betydelse, att dess möjlighet till fiske icke beskures. På denna kuststräcka vore det särskilt angeläget att vidmakthålla och öka antalet yrkesfiskare. Emellertid syntes det dock vara att gå något för långt, om man skulle begära fullt fritt fiske för hela västkusten. Inom Göteborgs och Bohus samt Hallands län torde nämligen den uppfattningen vara rätt allmän, att laxfisket med fast redskap, det vill i detta fall säga laxsätt och kilnotar, tillhörde strandägaren. Detsamma torde ock gälla fiske med bottengarn. Med den av kammarkollegiet föreslagna definitionen på fast redskap skulle emellertid det åsyftade målet nås genom att för de båda sistnämnda västkustlänen tillerkänna icke-strandägare frihet att fiska med rörlig redskap vid annans strand. Därigenom skulle fiske med laxsätt, kilnotar och bottengarn förbehållas strandägaren ensam, men fiske exempelvis med hummer- och åltinor samt småryssjor bliva fritt. En dylik bestämmelse skulle i stort sett innebära en förändring i nuvarande förhållanden endast däri, att hummerfisket, som strandägarna nu på en del ställen förbehölle sig eller sökte förbehålla sig, skulle bliva fritt för envar. I detta sammanhang borde framhållas, att rätten till agntäkt också vore av betydelse för fisket på västkusten. Denna agntäkt bestode huvudsakligen uti insamlande av blåmusslor. Kammarkollegiet föresloge härom vad anginge Göteborgs och Bohus samt Hallands län icke någon ändring, utan skulle rätten till agntäkt vid annans strand inom dessa län såsom hittills bliva beroende av om sådan agntäkt av ålder oklandrat utövats. Då av utredningen framginge, att dylik agntäkt med få undantag alltjämt vore fri inom nämnda län, syntes betänkligheter knappast kunna resas mot att i lagen införa en bestämmelse om att agntäkt vore tillåten vid annans strand inom dessa båda län i överensstämmelse med vad kollegiet föreslagit för sträckan från Falsterbo fyr till gränsen mot Halland. Med hänsyn till betydelsen för fiskerinäringen av att rätten till fiske å sistnämnda kuststräcka reglerades i enlighet med vad kollegiet föreslagit i 3 § under c) förordades också denna bestämmelse. Likaledes tillstyrktes stadgandet i 3 § under d).

Domänstyrelsen, som efter vad redan nämnts antytt, att, ehuru styrelsen avstyrkt den av kammarkollegiet föreslagna inskränkningen av strandägarerätten inomskärs, inskränkningen likväl kunde överensstämma med de å västkusten sedvanemässigt rådande förhållanden, har beträffande förslaget i övrigt anfört bland annat:

Av vad som förekommit vid vissa av kammarrådet Dufwa år 1911 hållna sammanträden med strandägare och fiskare vid Skånes västra kust framginge, att strandägarna i stor utsträckning förbehölle sig dem enligt 2 § i 1896 års lag tillkommande fiskerätt särskilt vad anginge fiske efter ål, vilket vore i ej ringa omfattning utarrenderat. Denna rätt hade ock stadfäst vid processer mot andra fiskande. Även kronan vore ägare till fastigheter vid nämnda kust, vilka utarrenderats med därtill hörande fiskerätt. Det föreslagna stadgandet, att vid västkusten av Skåne även annan än strandägaren skulle få bedriva fiske i vattenområdet inom etthundraåttiometersgränsen, borde därför utgå. Den i kammarkollegiets förslag i 3 § under d) upptagna bestämmelsen skulle i så fall äga tillämpning jämväl i avseende å Skånes västra kust.

Fiskerintendenten i västra distriktet har i avseende å förhållandena inom detta distrikt, vilket omfattar Göteborgs och Bohus samt Hallands län, yttrat följande:

Vad västkusten och speciellt Bohuslän anginge kunde kammarkollegiets förslag icke anses motsvara rådande uppfattning om fiskerätten. Det vore nämligen just vid fiske inom det område, som skulle kvarstå som strandägarnas fiskevatten, som de flesta tvister uppstode. Inom detta område idkades fisket med vadar och ryssjor, och fiskarna önskade därå få fiskerätt och ansåge sig sedan gammalt ha sådan. För Bohuslän betydde den föreslagna inskränknigen i strandägarnas fiskerätt i stort sett ingenting, ty strandägarna hade där, då de gjort sin uteslutande rätt till fiske gällande, i allmänhet ej krävt större område än det nu föreslagna. I detta hänseende torde sedvanerätten vara stadgad. Genom den föreslagna ändringen av 3 § tredje stycket skulle den fördelen för fiskarna vinnas, att fiskerätten komme att omfatta även fast redskap, men bevisningsskyldigheten, att fisket 'av ålder oklandrat' idkats, skulle kvarstå. Den svenska lagstiftningens grundsatser hade aldrig fullständigt trängt igenom i dessa landsdelar, speciellt icke i Bohuslän, utan hade fiskarbefolkningen i allmänhet ansett den gamla norska, respektive danska rättsregeln rörande fiskerätten fortfarande gällande. Det vore väl ock fråga, om ej 1766 års fiskeristadga verkligen avsett att giva lagligt stöd åt dessa gamla rättsregler, fastän detta ej blivit tydligt framhållet. Därför hemställdes, att den enskilda fiskerätten i saltsjön måtte fullständigt upphävas, åtminstone i Bohuslän. Ett dylikt upphävande hade i kammarkollegiets utredning föreslagits för Skånes västra kust. Det funnes emellertid icke något skäl att begränsa reformen till denna kuststräcka. Enskild fiskerätt torde dock böra kvarstå i fall, då det kunde visas, att sådan rätt erhållits genom förläning av kronan före tillkomsten av 1766 års fiskeristadga. Undantag syntes ock böra göras för ostronfisket. Det funnes så mycket mera skäl att taga detta förslag om upphävande av strandägarens fiskerätt under övervägande, som först genom dess realiserande fiskarbefolkningens intressen kunde anses fullt tillgodosedda.

Vidkommande *Göteborgs och Bohus län* har i den av kammarkollegiet framlagda utredningen såsom belysande för rättsåskådningen inom denna provins anförts följande:

Några vitesförbud mot saltsjöfiske hade icke meddelats under den tid norsk rätt var gällande i Bohuslän och icke heller under tiden närmast efter 1683, då den svenska rättsskipningen där infördes. Först omkring tjugo år senare eller 1704 anträffades de första vitesförbuden. Till en början förekomme de ganska sparsamt men bleve talrikare ju närmare man komme tiden för utfärdandet av 1766 års fiskeristadga. Förbuden, som avsåge dels fiske av visst eller vissa slag, mestadels hummer- och ostronfiske, dels olovligt fiske i allmänhet, syntes i regel ha en mycket begränsad omfattning i lokalt hänseende. Det hette sålunda vanligen, att fiske förbjödes vid hemmanets stränder, på sökandens enskilda grund, vid hemmanets land, holmar eller grund, på dess tillhörige fiskegrund o. s. v., men däremot icke på visst vattenområde. I flera fall hade vitesförbud meddelats mot fiske utan erläggande av landlott, såsom vid Väddö i Tanums socken, Gåsön i Kville socken, Hunnebo i Tossene socken, Ramsvik, Håle och Knutsvik i Askims socken samt Kornö i Lyse socken. Landlotten erlades till strandägaren för makrillfiske med vad och utgick sedan gammalt vanligen med var sjuttonde fisk av fångsten. Denna sedvänja härledde sig från den norska tiden och syntes tidigare ha förekommit i större utsträckning men hade numera så gott som alldeles försvunnit. Endast i fråga

om hemmanen Kuseröd, Pinnön och Otterön i Tanums socken, Uleberg i Tossene socken och Ramsvik i Askims socken hade denna rätt fortbestått in i senare tid och av domstolarna erkänts.

Vidare har lämnats följande sammanfattande redogörelse för resultatet av sammanträden, som år 1911 hållits för undersökning rörande fiskerättsförhållandena vid kusten av Göteborgs och Bohus län:

'Vid sammanträdena utröntes, att fångandet av havsfisk, som går till stränderna i stora stim, är fritt vid länets hela kust. Vidare befanns, att strandägarna i allmänhet icke göra anspråk på större fiskeområde inomskärs än det som sträcker sig etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager. Inom Vette, Tanums och Kville härad rådde i övrigt överensstämmelse däri, att strandägarna ej hindrade fiske med rörlig redskap. Vid respektive sammanträden utröntes vidare: *Tanums härad*: Strandägarna förbehölle sig i allmänhet hummer-, ostron- och ålfiske samt, om de vore närvarande, första draget vid övrigt fiske, men i övrigt vore fisket fritt. *Kville och Sotenäs härad*: Hummer- och ålfiske vore flerstädes av strandägarna förbjudet. *Stängnäs härad och Skaftö socken av Orusts västra härad*: Fisket i Gullmarsfjorden vore icke fritt, och plögade strandägarna, då tillstånd till fiske lämnades, förbehålla sig viss andel av fångsten. Eljest var fisket fritt utom på enstaka ställen. *Orusts östra och västra härad med undantag av Skaftö socken*: Fisket var fritt vid Hermanö, Ellösefjorden, Flatön (dock ej ostron- och ålfiske), Vallerön, Tornön, Vedholmen, Stifjorden, Edshult, Bråtön, Sårsön, Tången och Lyrön. Däremot var fisket ej fritt vid Torebo, Ångön (från år 1910) och Morlanda säteri. *Tjörns härad och Inlands fögderi*: Kring Tjörns härad var fisket i allmänhet fritt, likaså agntäkt med undantag för Toftenäs gård. Vid Klöverön och Ästol var hummerfisket dock av strandägarna förbjudet. I Hakefjorden var fiske mångenstädes förbjudet. *Göteborgs fögderi*: Fisket och agntäkten voro i allmänhet fria. Vid stränderna av Björlanda, Torslanda och Lundby socknar var dock laxfiske förbehållet strandägarna.'

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har i sitt utlåtande anfört i huvudsak följande:

Det skulle icke förnekas, att genom det av kammarkollegiet framlagda förslaget den oklarhet, som vidlådde de nuvarande bestämmelserna rörande rätten till strandfiske, i vissa avseenden undanröjdes, och att fiskarens rättigheter i någon mån utvidgades.

I 2 § av kollegiets förslag angåves huvudregeln för strandägares fiskerätt. Såsom den där begränsats, komme de svårigheter, som dittills uppstått i fråga om tolkningen av begreppen 'inomskärs' och 'utom skären', att bortfalla. Den likformighet, som sålunda skulle komma att bli rådande i avseende å fiskerätten inom och utom skären, torde för övrigt, såvitt anginge Göteborgs och Bohus län, i huvudsak endast bli ett lagfästande av gällande sedvänja. Länsstyrelsen ville också tillstyrka förslaget, att fångsten av havsfisk, som ginge till stränderna i stora stim, skulle få utövas oberoende av strandäganderätt. Det innebure allenast ett inskrivande i lagen av hävdvunnen sedvänja, varemot någon erinran icke rests från strandägarhåll. De fiskslag, som här avsåges, vore sill, makrill och skarpsill. Då en och annan ville göra gällande, att exempelvis lax stundom ginge i stim, ville länsstyrelsen förorda, att för tydlighetens skull förutnämnda tre fiskslag nämndes i lagtexten. Med de sålunda angivna bestämmelserna stannade emellertid den såsom önskvärd betecknade klarheten i lagens föreskrifter. Enligt förslaget 3 § finge nämligen i enskilt

fiskevatten vid saltsjön fiske och agntäkt bedrivs jämväl av annan än strandägaren vid kust, där de fiskande av ålder oklandrat utövat fisket. Motsvarande stadgande återfunnes, dock endast såvitt anginge fiske med rörlig redskap, i nu gällande lag. Det vore icke minst på denna punkt, som lagens brist på precisa bestämmelser vållat svårigheter och förorsakat tvister mellan strandägare och fiskare. Visserligen hade enligt vad länsstyrelsen inhämtat dessa tvistigheter endast i ett fåtal fall lett till rättegångar. Detta torde emellertid ha sin förklaring däri, att fiskaren oftast hellre underkastade sig strandägarens vilja än han droge frågan under domstols prövning, helst det vore på honom bevisbördan vilade. Det torde för övrigt vara att befara, att öppna tvister skulle bli alltmera vanliga, då jordägarna på senare tid i allt större utsträckning börjat bestrida fiskarens rätten till strandfisket. Uppenbart vore också, att det osäkerhetstillstånd, som vore och vid förslaget upphöjande till lag alltjämt skulle bli rådande, vore synnerligen olyckligt såsom ländande till ständiga slitningar mellan kustbefolkningens olika klasser. Med det föreliggande förslaget skulle för övrigt införas ytterligare ett tvisteämne, nämligen frågan huruvida rätten till fiske med fast redskap vid vissa stränder av ålder förekommit eller icke.

Länsstyrelsen har därefter vidare yttrat:

För att klarlägga betydelsen av strandfisket torde vara lämpligt att här lämna en översikt över de bohuslänska saltsjöfiskena. Dessa kunna hänföras till två huvudgrupper. Den ena gruppen omfattar fisken, för vilkas idkande erfordras stora båtar och fiskare ännu i sin krafts dagar, den andra fisken som drivas med mindre båtar och huvudsakligen av äldre fiskare, vilka ej längre kunna deltaga i de mera ansträngande fiskena. Denna senare grupp av fisken går i allmänhet under det betecknande namnet hemmafisket. Till denna grupp ansluter sig det fiske, som här och där bedrivs av jordägare eller av andra personer såsom mer eller mindre betydelsefull bisyssla. Någon fullt skarp gräns kan emellertid naturligt nog ej dragas mellan dessa bägge grupper. De till den förstnämnda gruppen hörande fiskena idkas huvudsakligen ute på öppna havet, i vissa fall ända ute i Nordsjön och vid Shetland. Hit höra framförallt sillfisket med snörpvadar, sillfisket med drivgarn, makrillfisket med drivgarn, makrillfisket med dörj i Nordsjön, storsjöfisket, snurrevadsfisket och trålfisket. Till denna grupp böra även räknas skarpsillfisket med snörpvadar, koljebäckefisket, trålfisket efter nordhavsråka samt en del av makrillfisket med dörj, ehuru dessa fisken även idkas med mindre båtar och av äldre fiskare och därigenom bilda övergång till det egentliga hemmafisket. Till hemmafisket äro att räkna det fiske, som i den officiella statistiken går under namnet kustfiske, samt vidare hummerfisket, makrillfisket med landvadar och det makrillfiske med dörj, som från små öppna båtar idkas inomskärs eller omedelbart utanför skärgården. Skarpsillfisket med landvadar är i stort sett även att hänföra hit. För nu föreliggande fråga om revision av fiskerättsbestämmelserna inomskärs är det uteslutande hemmafisket, som är av betydelse, och, då fisket efter stimfisk (sill, skarpsill och makrill) allmänt anses fritt, framförallt hummerfisket och kustfisket. Hummerfisket bedrivs med så kallade hummertinor, som lära vara att betrakta som rörlig redskap, en tolkning som gillats av domstolarna. Hummerfisket försiggår dels inomskärs, dels omedelbart utanför skärgården. Då hummern föredrager hård botten, som naturligtvis ej förekommer allestädes utefter kusten, kan detta fiske ej alltid äga rum i omedelbar närhet av fiskarens hemorter utan måste förläggas till längre bort belägen plats. Några längre fiskefärder företagas dock ej. På några få ställen användas garn för hummerfiske. Under 10-årsperioden 1915—24 har hummerfiskets avkastning växlat mellan 19,665 och 26,586 tjug och försäljningsvärdet (förstahandspriset) mellan 325,061 och 639,060 kronor. Hummer-

fisket har sin största betydelse för norra Bohuslän. Av den för 1924 till 19,912 tjug beräknade hummerfångsten i länet kommo 11,602 på fiskelägen inom Norrvikens fögderi. Kustfisket bedrives med flera olika slags redskap, såsom landvadar, sättgarn, bottengarn, torskryssjor, ålryssjor, krabbtinor, åltinor (ålkupor), håvar, dörj och backor. Det försiggår liksom hummerfisket till stor del invid stränderna ej blott i omedelbar närhet av fiskarens hemorter utan även längre bort, utan att dock längre fiskefärder företagas. I den officiella statistiken har detta fiske i allmänhet under senare år upptagits till omkring 600—700,000 kilogram med ett värde av omkring 400,000 kronor. Utan tvivel är fångsten väsentligt större, då den fisk, som användes till husbehov, ej upptagits. Ett flertal fiskslag erhållas vid kustfisket, såsom torsk, vitling, gräsej, lyrtorsk, rödspotta, piggvar, slätvar, äkta tunga, näbbgädda, makrill, lax, laxöring, ål, strandräkor och krabbor. Enligt de statistiska uppgifterna för 1924 visade torsk, ål, makrill och rödspotta de största fångsterna i nu nämnd ordning. Med hänsyn till värdet kom ålen först, därefter torsk, rödspotta och makrill. Både hummerfisket och kustfisket äro av synnerligen stort värde för de äldre fiskarna, som icke kunna deltaga i de längre, yngre krafter krävande fiskefärderna. Kustfisket skänker dem ett viktigt bidrag till det egna hushållet, och såväl detta som hummerfisket ge dem, om än i allmänhet icke stora, så dock för dem betydelsefulla inkomster i kontanta penningar.

Efter att ha erinrat, att naturligtvis olika meningar kunde råda angående frågan i vad mån fiskarna nu borde tillerkännas fri rätt till detta strandfiske, har emellertid länsstyrelsen sagt sig icke finna tillrädligt att, på sätt från vissa håll yrkats, utsträcka fiskerätten så långt, att den enskilda fiskerätten i saltsjön bleve, utom beträffande ostronfisket, helt upphävd. Som emellertid redan nu gällde, att fiske med rörlig redskap vid annans strand inom Göteborgs och Bohus län stode öppet, där det av ålder oklandrat utövats, borde vid den ifrågasatta lagrevisionen tagas till ögonmärke att om möjligt söka precisera den sedvanerätt, som på området kunde anses vara gällande, och därefter i lagen klart angiva, vilken rätt till fiske vid stranden, som tillkomme annan än jordägaren.

Till ledning därvid borde till en början kunna tjäna den rättshistoriska utvecklingen beträffande rätten till fiske vid annans strand, med hänsyn till förhållandena vid länets kust.

Enligt den vid tiden för Bohusläns införlivande med Sverige gällande norska lagstiftningen syntes saltvattensfisket hava varit fritt för en var, dock hade på åtskilliga sträckor av kusten utvecklats en sedvanerättslig regel, enligt vilken den fiskande hade att till strandägaren erlægga avgift, landlott. Laxfisket med faststående redskap ansågs emellertid förbehållet strandägaren. Ostron innanför 'marbacken' ansågos likaledes såsom strandägarens egendom. Tillika torde böra anmärkas, att i ett kungl. reskript av den 23 april 1728 hummerfisket förklarades hava varit allmänt från gammal tid och sålunda väl även vid tiden för Bohusläns avträdande till Sverige.

De från norska tiden härstammande rättsförhållandena torde i Bohuslän hava ägt bestånd, intill dess de ersattes av Sveriges första allmänna fiskerilag, 1766 års fiskeristadga. I denna stadga uttalades grundsatsen om strandägares utslutande fiskerätt vid hans strand. Dock gjordes härifrån bland andra undantag ett, som vore av särskilt intresse för Bohuslän. Det innefattades i 2 kap. 7 §, vilken lydde: 'Uti de skärgårdar, som fiskare oklandrat och efter gammal vana ömsom fiskat vid varandras land och följt fisken efter dess drev, förbliver det ock efter förra vanligheten.' Såvitt länsstyrelsen kunde finna blev särskilt genom sistnämnda stadgande fastslaget, att de av ålder bestående förhållandena med avseende å rätten till fiske vid stränderna i Bohuslän lämnades orubbade. I viss mån kunde detta sägas bestyrkas av den kungl. förklaring,

som den 24 januari 1771 gavs till stadgan i avseende å förhållandet mellan strandägare och fiskare i bohuslänska skärgården. Det bestämdes nämligen i förklaringen — som dock i denna del måhända endast avsåg sillfisket — att, om åker och äng genom tramp eller på annat sätt skadades av dem som idkade fisket eller röjde notvarp, skadan skulle på visst sätt ersättas.

I detta sammanhang borde omnämnas den i administrativ väg den 21 juli 1774 utfärdade stadgan och reglementet för nordsjöfiskerierna och salterierna i Göteborgs och Bohus län. Härei förekomme en bestämmelse av innehåll, att var och en av rikets inbyggare vore berättigad att i öppna havet och vid de utom Öresund belägna skärgårdar idka fiske av vad art som helst. Denna bestämmelse hade stundom uppfattats så, att all strandäganderätt å västkusten därigenom upphävts. Enligt vad 1894 års fiskelagskommitté anmärkt, skulle emellertid så icke vara förhållandet, utan skulle bestämmelsen endast innebära, att något hinder från det allmännas sida ej mötte för fisket. Å andra sidan hade högsta domstolen vid granskning av förslaget till 1852 års fiskeristadga såsom sin åsikt uttalat, att enligt 1774 års reglemente allt fiske i skärgårdarna mellan Öresund och norska gränsen vore fritt för varje svensk, och att strandägaren icke ens inom sitt hemmans ostridiga rå och rör hade uteslutande rätt till något slags fiske. Oavsett den olika tolkningen av innebörden i 1774 års reglemente torde dess ordalag hava styrkt den uppfattningen hos menige man, att fisket vid bohuslänska kusten stöde öppet för alla.

Efter långa förarbeten kom därefter 1852 års fiskeristadga till stånd. I denna fastslogs ytterligare den allmänna grundsatsen i 1766 års stadga, att strandägaren ägde uteslutande rätt till fisket i vattnet å hans grund. Denna rätt inskränktes dock *dels* genom ett stadgande i 9 § av innehåll, att, där genom urminnes hävd eller på annat lagligt sätt vore annorledes bestämt om fiskerättighet å ett eller annat ställe, detta skulle vara gällande, *dels* genom en bestämmelse i 3 § 2 stycket, enligt vilken i skärgårdar, där för fångande av sådan havsfisk, som ginge till stränderna i stora stimmar, de fiskande av ålder oklandrat fått följa fisken efter dess drev och fiska vid annans strand, därvid skulle förbliva. Särskilt vore att märka, att ur sistnämnda stadgande borttagits orden i 1766 års stadga, som särskilt torde ha syftat till att bevara den sedvanerätt, som av ålder funnits i vissa skärgårdar (däribland med visshet de bohuslänska) medgivande fiskare att fiska vid annans strand oavsett huruvida fångsten gällde drevfisk. Emellertid torde de bohuslänska fiskarena ansett sig kunna åberopa bestämmelsen i 9 § om urminnes hävd till stöd för sin rätt att vid annans strand bedriva fiske även efter annan fisk än stimfisk.

Den kommitté, som år 1894 avgav betänkande med förslag till lag om rätt till fiske, hade upptagit i 3 § 2 stycket ett stadgande motsvarande 3 § 2 stycket i 1852 års stadga, dock inskränkt att avse rikets västra kust, samt i 12 § med oväsentlig omredigering nyss citerade punkt i 9 § av 1852 års stadga. Därtill lades i förslaget ett andra stycke, innehållande följande nya bestämmelse: 'Där å viss ort de fiskande av ålder oklandrat utövat fiske eller agntäkt vid annans strand annorledes än i denna lag är medgivet, vare de vid sådan rätt behållne.'

Sedan länsstyrelsen härefter upptagit kommitténs förut av mig återgivna yttrande angående den uppfattning, som i många delar av landet sedvanemässigt gjort sig gällande, att fisket vore mer eller mindre fritt för allmänheten, har länsstyrelsen fortsatt:

Sedan Kungl. Maj:t till 1896 års riksdag avlätit proposition i enlighet med kommittéförslaget, gjordes inom lagutskottet vissa erinringar. Utskottet ansåg visserligen önskvärt, att lagstiftningen lämnade sitt skydd åt en fiskarbefolkning, som för utövande av sin näring icke hade någon rätt, allenast sed att lita sig till — och härutinnan syntes förhållandena på rikets västkust vara

förtjänta av synnerligt beaktande — men att tillmäta de lokala sedvanorna i allmänhet en sådan vikt, som föreslagits, utan att något verkligt behov av dylik inskränkning i den enskildes strandäganderätt kunde anses ådagalagt, vore enligt utskottets tanke ej att tillråda. Utskottet hade sålunda först och främst undantagit allt sötvattensfiske från grundsatsens tillämplighet. Ej heller fisket inomskärs kunde, enligt utskottets mening, lämpligen och rättvisligen i allmänhet undandragas den enskilda strandäganderätten, såsom förhållandet skulle bliva, om ifrågavarande bestämmelse därå bleve tillämplig. Endast i fråga om Göteborgs och Bohus samt Hallands län hade utskottet ansett förhållandena härutinnan påkalla ett undantag. Även i ett annat avseende hade utskottet ansett ifrågavarande stadgande böra modifieras. Utskottet hade nämligen ansett det lämpligast att uttryckligen omnämna, att de lokala sedvanor, som i stadgandet tillades kraft av lag, endast avsåge fiske med rörlig redskap, helst, enligt vad kommitterade anfört, fiske med fast redskap även vid västkusten städe betraktades såsom strandägarens uteslutande rätt. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Av denna sammanfattning framginge, att lagstiftningen allt sedan äldre tider utgått från förefintligheten av gammal sedvana, som i viss utsträckning gäve fiskarna rätt att vid Bohusläns kust bedriva fiske vid annans strand. Denna sedvanerätt hade också i nu gällande lag om rätt till fiske givits verkan av skriven lag.

Då det gällde att bestämma den närmare omfattningen av denna sedvänja, uppträdde emellertid svårigheterna. Till ledning för bedömandet hade man närmast att gå till de av presidenten Poppius år 1833 hållna förhören, de vitesförbud mot fiske vid annans strand som i äldre tider meddelats, de upplysningar som kunde hämtas av 1894 års kommittébetänkande och protokollen från de sammanträden, som under år 1911 i och för nu föreliggande utredning hållits med strandägare och fiskare med flera. Länsstyrelsen hade därjämte att taga hänsyn till de uppgifter, som lämnats av ordsbefolkningen vid samtal med landshövdingen.

Av den sålunda tillgängliga utredningen borde då till en början kunna dragas den slutsats, att *fiske med fast redskap* vid annans strand icke av ålder varit tillåtet. Redan enligt den äldre norska rättsuppfattningen var sådant fiske i alla händelser efter lax förbehållet strandägaren. Denna uppfattning gjorde sig gällande även år 1894 och torde alltså vara rådande bland både fiskare och strandägare, begreppet fast redskap därvid så fattat, som definitionen i kammarkollegiets föreliggande förslag angäve. Detta fiske bedreves för övrigt endast i ringa omfattning vid länets kust och torde i huvudsak avse allenast fångst av lax och laxöring.

Enahanda torde få anses vara förhållandet i fråga om *ostronfisket*; det torde av ålder hava så gott som undantagslöst betraktats såsom tillhörande den enskilda strandägaren med andras uteslutande, något som även bestyrktes av de upplysningar, som lämnats. De enda uttalanden som ginge i annan riktning vore följande: Vid 1833 års möte i Kalvsund uppgavs, att ostronfisket drevs på grundar vid Klädesholmen av fiskare från andra orter. Vidare uppgavs år 1911 vid sammanträdet i Grebbestad i Tanums härad, att fisket — jämväl ostronfisket — vid Krossekärr, som hade obetydlig strandsträcka, vore fritt för alla, men att det emellertid uteslutande vore Krossekärrsbor, nästan alla jordägare, som fiskade där, samt vid sammanträdet i Marstrand, att ostronfisket vore fritt vid Klöverön och Åstol. Söder om Marstrand torde något ostronfiske icke förekomma. Dessa enstaka uttalanden syntes dock icke giva anledning till lagstiftning i annan riktning än den nyss antydda. För övrigt vore ostronfisket inom länet sedan några år ytterligt litet givande.

Vida svårare vore att avgöra i vad mån *hummerfisket* enligt gammal sedvana

kunde anses vara fritt för en och var. Att så varit förhållandet i äldsta tider, då Bohuslän ännu hörde till Norge, därom torde det förut omfördälda re-skriptet av den 23 april 1728 bära vittne. Sedermera och jämförelsevis tidigt hade dock rättsuppfattningen tydligen kommit att förskjuta sig i denna fråga, och sedvänjan hade blivit något växlande på olika delar av kuststräckan.

Länsstyrelsen har därefter utförligt redogjort för de under senare delen av sjuttonhundratalet av strandägare utverkade vitesförbud mot hummerfiske samt för tillgängliga uppgifter rörande de år 1833 av presidenten Poppius ledda undersökningarna ävensom för de år 1911 hållna sammanträdena och vissa upp-lysningar, som länsstyrelsen särskilt införskaffat i syfte att komplettera ut-redningen med hänsyn till nu rådande uppfattning. Rörande resultatet av denna undersökning har länsstyrelsen lämnat följande sammanfattning:

En lagstiftning, som ginge ut på att kodifiera rådande sedvänja i fråga om hummerfisket, borde läggas i huvudsak efter följande linjer. Vad *Norrvikens fögderi* beträffade borde inom strandägarrens enskilda fiskevatten, sådant detta beskrives i 2 § av kammarkollegiets förslag, hummerfisket förbehållas jord-ägaren. Dock torde kunna ifrågasättas, huruvida icke den restriktionen borde göras, att där fisket omkring stränderna av en ö med tillhörande holmar av ålder oklandrat bedrivits av öns befolkning oberoende av strandäganderätten, denna rätt skulle fortbestå. På detta sätt skulle visserligen i lagen kvarstå ett i och för sig mindre önskvärt stadgande om en allenast av sedvänja beroende rättighet. Men länsstyrelsen hölle dock före, att en dylik bestämmelse icke skulle komma att föranleda några tvistigheter, och att i varje fall bevis-ningen rörande en på sådant sätt begränsad rätt icke skulle komma att med-föra nämnvärda svårigheter. Vad anginge förhållandena vid stränderna *söder om Norrvikens fögderi*, syntes, enligt vad som framgått vid sammanträdena 1833 och 1911 liksom också av de särskilt införskaffade upplysningarna, hum-merfisket å denna sträcka av kusten vara fritt med några få undantag. I huvudsak hänförde sig dessa undantag till de i landet djupt inskjutande fjor-darna Åbyfjorden, Brofjorden och Gullmarsfjorden, där hummerfisket av gammalt torde ha förbehållits strandägarna. Vid sådant förhållande syntes vid ny lagstiftning därvid böra förbliva. Emellertid torde vara lämpligt att angeva begränsningslinjerna för dessa fjordar. Länsstyrelsen ville sålunda föreslå, att hummerfisket förbehölles strandägarna i Åbyfjorden innanför en linje dragen från Skorvhuvud till andra stranden över smalaste delen av fjor-den, i Brofjorden innanför en linje dragen från södra ändan av Rödhällorna tvärs över fjorden samt i Gullmarsfjorden innanför en linje, dragen från västra udden av Lindholmen till sydligaste udden av Finsbolandet. Däremot syn-tes hummerfisket i de smärre fjordarna liksom i fjordarna omkring Orust och Tjörn, där för övrigt detta fiske vore av mindre betydelse, vara fritt för en var.

Vid Klöverön med tillhörande småholmar syntes strandägarna sedan ganska långt tillbaka hava gjort sin uteslutanderätt gällande. Om man utginge från principen att söka lagfästa nu rådande sedvanerätt, borde hummerfisket vid nämnda ö med holmar antingen följa samma rättsregel, som föreslagits för de tre stora fjordarna eller ock, då det torde vara önskvärt att undvika ett isolerat område med fiskerättsregel avvikande från den allmänt gällande, helst inlösas av staten och upplåtas till fritt och allmänt begagnande. Kostnaden för en sådan inlösen borde icke bliva betydlig, då jordägaren, som till helt nyligen ut-arrenderat hummerfisket, därför uppgivits hava erhållit allenast 100 kronor i arrende. Vad hummerfisket vid Instön åter anginge, syntes strandägarna hava gjort gällande uteslutande rätt, men först på allra sista tiden. Vid sammanträ-det i Marstrand år 1911 uppgavs nämligen allt fiske därstädes vara fritt. Nå-gon sedvanerätt innebärande uteslutanderätt för strandägarna till hummer-

fiske kunde därför ej anses hava utbildat sig. Vid denna ö såväl som inom övriga delar av länet torde den allmänt rådande uppfattningen, att hummerfisket vore fritt, böra lagfästas.

Skulle även någon annan strandägare än de vid Klöverön kunna visa, att hummerfisket av ålder varit honom uteslutande förbehållet, ansåge länsstyrelsen, att han borde beredas ersättning därför av statsmedel.

Beträffande *det övriga kustfisket med rörlig redskap* framginge, att detta ännu år 1833 vid tiden för presidenten Poppius undersökningar stått öppet för alla. Någon nämnvärd förändring kunde sedan dess knappast sägas hava inträtt. De upplysningar, som lämnades ledamöter av 1894 års fiskerilagskommitté, gingo också i denna riktning, om än tillika uppgavs att här och där särskilt i de innersta delarna av skärgårdarna strandäganderätten gjort sig gällande i vidsträcktare omfattning. Vad som förekommit vid de år 1911 hållna sammanträdena gäve också vid handen, att detta fiske sedan gammalt i allmänhet varit fritt, ehuru på senaste åren en del strandägare börjat göra gällande, att de vore ensam berättigade till fisket vid sin strand. Ett i senare tider framställt anspråk torde emellertid icke kunna bryta gammal sedvänja och förminska den rätt, som på grund därav enligt lag tillkomme övriga fiskande. Måhända torde i enstaka fall sedvanan till följd av med all sannolikhet o berättigade protester från jordägares sida sedan längre tid tillbaka kommit ur bruk. Denna omständighet borde dock, vid en revision av fiskerättsbestämmelserna i syfte bland annat att åstadkomma full klarhet i lagens stadganden, icke föranleda att beträffande nu ifrågavarande slag av fisken i lagen gjordes några undantag från den fria fiskerätten. Därav skulle endast förorsakas oreda och tvistigheter. Vid en sådan lagrevision torde för övrigt aldrig kunna undvikas, att vissa jämkningar måste ske i de rättsuppfattningar, som utan klart stöd i lagen på en eller annan ort gjort sig gällande. Länsstyrelsen ville sålunda förorda, att detta fiske bleve öppet för varje svensk undersäte. Detta skulle enligt länsstyrelsens mening i själva verket icke innebära någon lagändring utan endast ett tydligt inskrivande i lagen av vad som nu, åtminstone i allt väsentligt vore gällande rätt.

Landstinget i Göteborgs och Bohus län har tillstyrkt kammarkollegiets förslag, beträffande fiskerättsförhållandena inomskärs med följande motivering:

I stort sett hade strandägarna icke för sin fiskerätt inomskärs krävt större område än etthundraåttio meter från stadigt djup av två meter. En stor mängd icke strandägande fiskare hade behov av att inomskärs få bedriva även annat fiske än fångst av så kallad stimfisk. Emellertid borde ostronfisket förbehållas strandägarna, emedan detta fiske, som vore stationärt och erfordrade särskilda åtgärder för sitt bestånd, icke kunde utövas rationellt, om det bleve upplåtet till allmänt begagnande.

En minoritet inom landstinget har reserverat sig och förordat upphävande av all enskild fiskerätt i saltsjön.

Efter det *hushållningssällskapets förvaltningsutskott* uppdragit åt en kommitté att å utskottets vägnar avgiva yttrande över kollegiets förslag, har majoriteten inom kommittén gjort enahanda uttalande som pluraliteten i landstinget, varemot en ledamot anslutit sig till den av reservanterna inom landstinget uttalade meningen. I majoritetens motivering har yttrats bland annat, att av hänsyn till fiskevården strandägarerätten borde bibehållas inom etthundraåttio metersgränsen.

Styrelsen för *Göteborgs och Bohus läns havsfiskeförening*, som på anmodan av länsstyrelsen avgivit yttrande i ärendet, har ansett bärande skäl finnas för

att fisket i saltsjön i Bohuslän med undantag för ostronfisket förklarades fritt för alla. En ledamot av styrelsen har dock uttalat, att ej blott ostronfisket utan även hummerfisket innanför etthundraåttimetersgränsen borde förbehållas strandägaren.

Skrivelser hava inkommit jämväl från *strandägare* vid Gullmarsfjorden samt å öarna Ängön, Flatön, Ramholmen och Jonsborg. Under åberopande huvudsakligen av fiskevårdssynpunkter hava dessa strandägare yrkat, att gällande regler angående strandägarerätten måtte bibehållas.

Vad angår *Hallands län* har enligt kammarkollegiets utredning, såvitt domböckerna utvisa, icke meddelats något vitesförbud mot olovligt fiske. I avseende å de sammanträden, som hållits år 1911 för undersökning av fiskerättsförhållandena, har i kammarkollegiets utredning lämnats följande sammanfattande redogörelse:

'*Fjäre härad*: Fisket av stimfisk var här fritt, annat fiske plögade endast tillåtas insockne fiskare. — *Viske och Himle härad samt staden Varberg*: Stråvalla, Värö, Träslövs och Tvååkers socknar: Fisket var fritt med undantag av laxfisket. Ås socken: Förutom laxfiske var såväl små- som agnfiske numera förbjudet i Klosterfjorden. I övriga fjordar var småfiske ej förbjudet. Torpa och Lindbergs socknar: Allt fiske var fritt. Laxfiske förekom ej. Varbergs stad: Fisket var fritt, för laxfiske erlades åtta procent av nettoavkastningen till jordägaren. — *Faurås och Årstads härad samt staden Falkenberg*: Morups och Stafsinge socknar: Allt fiske var fritt. Falkenbergs stad samt Skrea och Eftra socknar: Fisket var fritt med undantag av laxfiske med fast redskap. — *Halmstads, Tönnersjö och Höks härad samt Halmstads stad*: Halmstads härad: Fisket var fritt förutom laxfisket. Trönninge, Eldsberga och Laholms socknar: Strandägarna förbehöll sig laxfisket. Annat fiske var fritt för insocknes fiskare. Skummeslövs och Östra Karups socknar: Strandägarna förbehöll sig och sina egna strandsittare allt fiske förutom fiske av stimfisk, som var fritt på hela denna kuststräcka.'

Till denna redogörelse må anmärkas, att av protokollen över sammanträdena synes framgå, att utefter Hallandskusten fiske med fast redskap av gammalt bedrivits allenast efter lax, men att sedan någon tid jämväl ål understundom börjat fångas på enahanda sätt. Även där sådant ej uttryckligen sagts, synas vissa tecken tyda på, att de från strandägarehåll framställda anspråken på enskild fiskerätt åsyftat endast fiske med fast redskap. Den huvudsakliga delen av fisket med rörlig redskap torde ha utgjort fiske efter torsk, vitling och flatfisk samt s. k. stimfisk. I norra delarna av länet fångas därjämte hummer och räkor. Fiskeförhållandena vid stränderna av de socknar vid Laholmsbukten, där fiske, med undantag av fiske efter stimfisk, i redogörelsen upptagits som fritt blott för insocknes boende eller egna strandsittare, synas vara av sådan natur, att det avsedda fiskets utövande av andra knappast kommer i fråga. Och vad angår de övriga orter, där liknande förhållande förklarats råda, lära vissa vid sammanträdena fällda yttranden kunna föranleda till det antagande, att dylik inskränkning påståtts först under senare tid.

Länsstyrelsen i Hallands län har i sitt utlåtande funnit kollegiets förslag i nu förevarande del mycket lämpligt, men har dock hemställt, att de fiskslag, som

avsåges med medgivandet i fråga om stimfisk, måtte anges vara sill, skarpsill och makrill samt att tillåtelsen att fiska vid annans strand av hänsyn till laxfisket måtte begränsas att gälla endast fiske med rörlig redskap. — I samma riktning har *hushållningssällskapets förvaltningsutskott* uttalat sig. — *Länets landsting* har yttrat, att från de halländska strandägarnas synpunkt de föreslagna inskränkningarna i deras enskilda fiskerätt icke syntes kunna tillmätas alltför stor betydelse. Även efter tillkomsten av 1766 års fiskeristadga hade man i Halland mindre strängt hållit på strandägarnas rätt, och denna rätt hade heller aldrig ansetts synnerligen värdefull. I fråga om laxfiske hade dock strandägarna åtminstone på senare tider strängt hållit på sin rätt. Ej heller ändringen av bestämmelserna i fråga om rätt till s. k. stimfiske syntes vara av någon större betydelse för strandägarna i Hallands län eller medföra någon större rubbning i bestående förhållanden. Enligt vad den förebragta utredningen gäve vid handen, hade nämligen stimfiske varit tillåtet i Halland överallt för vem som helst med undantag möjligen för Trönninge, Eldsberga och Laholms socknar, där fisket likväl varit fritt för insocknes fiskare. Landstinget kunde således tillstyrka jämväl denna del av lagförslaget utan att därigenom i nämnvärd mån åsidosätta strandägarnas intressen.

I fråga om västkusten av *Skåne* må först framhållas, att enligt kammarkollegiets utredning icke heller med avseende å denna sträcka av kusten något vitesförbud kunnat anträffas.

Utredningen har upptagit följande sammanfattning av resultatet av de å förevarande orter hållna sammanträdena:

'Allt fiske på denna kust uppgavs sedan gammalt vara fritt, allenast med få, mestadels i senare tid tillkomna undantag. Vid frälseegendomen Kulla-Gunnarstorps strand hade sedan gammalt endast godsets underlydande rätt att fiska. På tvenne ställen vid denna kust hade fiskerätten i senare tid varit föremål för domstols avgörande. I utslag den 8 mars 1916 fann Kungl. Maj:t skäligt fastställa ett av hovrätten över Skåne och Blekinge den 14 juni 1912 meddelat utslag, varigenom vissa personer, som av ägaren till Löddesnäs gård i Borgeby socken tilltalats för olovligt fiske med rörlig redskap vid egendomens strand innanför skäret Löddekar, fälldes till ansvar enligt 24 kap. 14 § strafflagen, enär det icke i målet blivit av svarandena styrkt, att fiskarbefolkningen i orten av ålder oklandrat fått där idka fiske. I den andra rättegången, avgjord genom Kungl. Maj:ts dom den 22 september 1922 ogillades väckt talan att utan strandägarens medgivande få idka ålfiske med fast fiskeredskap vid stranden till hemmanet Hyllie nr 29. Vidare utröntes, att ålfisket vid fiskläget Gravarne sedan gammalt bedreves endast av där boende fiskare och att ålfisket vid Hilleshög och ön Hven i senare tid brukat utarrenderas av strandägarna.'

Framställningen torde giva anledning till vissa erinringar.

Sålunda lärer en närmare granskning av de vid sammanträdena förda protokollen giva vid handen, att en skillnad bör göras emellan det med fast redskap bedrivna fisket och fiske med rörlig redskap. Det förra synes avse praktiskt taget blott fångst av lax och ål. Vad beträffar laxfisket torde av protokollen framgå, att vid de relativt få ställen, huvudsakligen belägna inom Kristianstads

län, där fast redskap kan komma till användning, strandägarna ostridigt ansetts hava ensamrätt därtill. Vidkommande ålfisket med fast redskap var ock på en del håll klart, att strandägarnas ensamrätt till detta fiske ansågs obestridd. I avseende härå må särskilt framhållas, att vid sammanträde med befolkningen å sträckan från Allerums sockens norra gräns till Raus sockens södra gräns — där bland andra det stora fiskläget Rå är beläget, varifrån yrkandena å fiskets allmänna frigivande varit mest enträgna — beträffande vissa stränder uttryckligen förklarades, att ålfiske med fast redskap sedan äldre tid 'förbehållits delägarna i byn, vilka delat ålställena sig emellan'. Vid samma tillfälle yttrades även å fiskarehåll, att det 'nog betalts avgift för rättighet att fiska ål vid annans strand sedan äldre tid'. Vid alla sammanträdena förekommo emellertid påståenden av innebörd dels att den allmänna åsikten bland fiskarbefolkningen på skånska västkusten alltid varit, att fisket — således även sådant med fast redskap — vore fritt för var och en hur nära stranden som helst, och dels att ingen strandägare förrän på senare tid gjort anspråk på uteslutande rätt till fisket. Det synes sannolikt, att, där fiske med fast redskap otvivelaktigt måste antagas hava förbehållits strandägarna, fråga varit om orter, varest dylik redskap av gammalt funnit användning vid ålfångst. I avseende å sådana orter där fiskarbefolkningens representanter uppgivit, att 'allt fiske' vore fritt, ehuru detta på senare tid bestritts av strandägarna, innehålla protokollen ofta antingen att fisket efter ål överhuvud varit helt obetydligt eller ock att det intill senare tid utövats endast med rörlig redskap. För övrigt anfördes i fråga om vissa orter, att där fortfarande ålfångst med fast redskap icke förekom. Särskilt tyckes så hava varit förhållandet vid den del av västkusten, som ligger inom Kristianstads län. Användningen av det numera betydelsefulla redskapet ålbottengarn, vilket ostridigt är att anse som fast, torde vid Skånes västkust vara en tämligen ny företeelse. I själva verket synes framför allt häri kunna sökas en väsentlig orsak till de under senare tid uppkomna tvisterna mellan strandägare och fiskare vid nämnda kust. Upplysande äro sådana vid flera tillfällen under sammanträdena fällda yttranden som att 'frågan om jordägarnas anspråk på fiskerätten hade sitt sammanhang med ålbottengarnens uppkomst' och att strandägarna, sedan 'ålbottengarnen kommit i användning och sålunda ålfisket blivit mera ekonomiskt givande', förbehållit sig eller utarrenderat detta fiske.

Med avseende å frågan, huruvida fisket med rörlig redskap stode öppet för en var eller ansåges förbehållet strandägarna, torde av protokollen kunna slutas, att detta fiske — även efter den egentligen blott vid Hallands Väderö förekommande hummern — betraktats som fritt inom det till Kristianstads län hörande västkustområdet. Dock uppgavs, att på senare tid allt slags fiske förbudits vid tre uppgivna fastigheter vid Skälderviken. Emellertid hade förbudet ej respekterats; ej heller hade åtal följt på överträdande. Agntäkt hade hindrats endast på ett ställe och detta först under senare tid. — Vad angår kusten utanför Malmöhus län uppgavs allmänt, att fisket med rörlig redskap av ålder varit fritt, dock ej vid stränderna av frälseegendomen Kulla-Gunnarstorp, vars underlydande och strandsittare emellertid tillätes att fritt fiska.

Rörande fideikommisset Krapperup, å vars mark åtskilliga fisklägen äro belägna, upplystes, att dessas befolkning i kontrakt angående upplåtna jordlägenheter ofta fått förbinda sig att avstå viss andel av sina sillfångster. Huruvida detta avsetts utgöra arrendeavgift för marken eller en verklig fiskeavgift, synes emellertid av många orsaker omtvistligt, helst andra fiskande tyckas ha fått fiska utan ersättning till strandägaren. Slutligen hade fisket vid Löddesnäs gård i Borgeby socken sedan slutet av 1870-talet varit utarrenderat. Agntäkt synes vid kusten av Malmöhus län ha lämnats oklandrad.

Rörande Skånes västkust har *fiskerintendenten i södra distriktet* yttrat följande:

Genom den av kammarkollegiet föreslagna ändringen skulle de önskemål, som framstälts av fiskare vid ifrågavarande kust bliva tillgodosedda. Denna frågas lösning på sätt, som nu av kollegiet föreslagits, vore av fundamental betydelse för fisket vid skånska västkusten. Särskilt vid tider, då sillfisket sloge fel, såsom fallet varit de sista åren, måste yrkesfiskarena i större utsträckning än eljest ägna sig åt fisket vid stranden. Det förnämsta fisket därstädes vore ålfisket med bottengarn, som emellertid vore ganska dyrbart på grund av redskapens höga pris. Av största vikt vore därför, att detta fiske ej finge monopoliseras av strandägarna, så att det genom arrendeavgifter ytterligare fördyrades, utan att gammal sedvana, som i stort sett varit, att fiskarena på Skånes västkust oberoende av strandrätt fått idka fiske även vid stranden, bleve lagfäst. Av synnerlig vikt vore, att frågan om fiskerätten vid skånska västkusten finge ett snårt avgörande, enär fiskarens och strandägarnas olika intressen redan föranlett tvistigheter, som måst avgöras vid domstol. Ur fiskets synpunkt vore den nu av kollegiet föreslagna lösningen den enda riktiga.

Vad härefter särskilt beträffar *Kristianstads län* har *länsstyrelsen* anført, att som förslaget i förevarande del icke torde innebära någon ändring i de faktiskt bestående förhållandena vid länets kuster, länsstyrelsen icke hade något att erinra mot den ifrågasatta lagändringen, vilken syntes vara både gagnelig för fiskarbefolkningen och till fördel för fiskets rationella utnyttjande. — *Landsstingets förvaltningsutskott*, som bemyndigats avgiva yttrande å landstingets vägnar, har likaledes förklarat, att det lagfästade av faktiskt rådande förhållanden, som avsåges med ifrågavarande stadganden, syntes vara ägnat att trygga fiskarbefolkningen i dess yrkesutövning. — Däremot har *hushållningssällskapets förvaltningsutskott* avstyrkt förslaget i nu förevarande del. I stället har det stadgande förordats, att fiske måtte få bedrivas jämväl av annan än strandägare vid kust, där de fiskande av ålder oklandrat utövat sådant. Härigenom skulle sådana strandägare, som använde den enskilda fiskerätten, bibehållas vid sina rättigheter.

Rörande *Malmöhus län* har *länsstyrelsen* yttrat:

Genom den föreliggande utredningen torde få anses fastslaget, att om också fiskarens anspråk på att vid Skånes västkust få fritt bedriva fiske ända intill stranden icke vore av beskaffenhet att kunna rättsligen göras gällande, detsamma dock vore grundat på ett sedan den danska tiden bestående faktiskt förhållande, som först på senare tider i viss omfattning rubbats. Såvitt läns-

styrelsen kunde bedöma, torde det för frågan om fiskets bestånd vara utan större betydelse, huruvida man medgäve fritt fiske vid stranden för annan än strandägare allenast med rörlig redskap eller med såväl rörlig som fast redskap såsom kollegiets förslag innebure. Beaktas borde, att den fisk, som fångades vid svenska sidan av Öresund, huvudsakligen torde vara vandringsfisk, som passerade på genomfart. Icke heller hade länsstyrelsen sig bekant något förhållande, som visade hän på att ett medgivande av fiskerätt vid stranden av Öresund i den av kollegiet föreslagna omfattningen skulle innebära någon fara för den bofasta fiskarbefolkningen. Länsstyrelsen hade kommit till den uppfattning, att för tryggande av fiskarbefolkningens å länets västra kust utkomstmöjligheter det vore av största vikt, att fiskerätten bleve reglerad, på sätt kollegiets förslag innehöle.

Även *hushållningssällskapets förvaltningsutskott* har tillstyrkt förslaget, var-
emot *landstinget* yttrat:

För länets fiskeriidkande befolkning vore förslaget otvivelaktigt betydelsefullt såtillvida, att det tillgodosåge befolkningens länge närda önskan om ett fastställande i lag av rätten att vid stranden av Öresund bedriva fiske ända in till land. Emellertid ansåge landstinget, att en så oinskränkt fiskerätt, som den i förslaget tilltänkta, icke vore lycklig med hänsyn såväl till fiskets bestånd som till den bofasta fiskeriidkande ortsbefolkningens intressen. Landstinget förmenade fastmera, att nu ifrågavarande rätt borde begränsas såtillvida, att fiske av annan än strandägare å dennes enligt gällande lag enskilda område bleve tillåtet allenast med rörlig redskap.

Slutligen hava femton *byamän i Hilleshög* i skrivelse till länsstyrelsen fram-
hållit bland annat:

De hade, medvetna om sin ensamrätt till fisket i vattnet inom etthundraåttio-
metersgränsen, begagnat fisket och utarrenderat det under en följd av år mot
kontant avgift. Försök att betaga dem ensamrätt till fiske med fast redskap
utanför deras strand hade också tillbakavisats genom domstolars utslag till
deras förmån. Denna rätt hade vidare vid fastigheternas inköp beräknats vid
köpeskillingens bestämmande. Fisket utmed Skånes västkust hade icke så
litet värde, i all synnerhet ålfisket, som bedreves i stor omfattning och gäve
sina ägare och brukare avsevärd inkomst. Icke ens om ersättning för mist-
ningen därav komme att utgivas, kunde strandägarna vara villiga avstå sin
rätt.

Med hänsyn till folkförsörjningen i vårt land har sedan gammalt fisket vid
rikets västra kust haft en betydande uppgift att fylla. Det har ock tidigt
varit föremål för särskilda åtgärder från det allmännas sida. Exempel härå
erbjuda bland annat de allmänna förordningar angående fisket, vilka tid efter
annan ända från mitten av 1700-talet blivut färdade. Vid den reglering
av havsfisket, som därvid ägt rum, har städse framträtt en tydlig strävan att
genom särskilda efter västkustens behov lämpade bestämmelser bevara den del
av dess befolkning, som har fiske till uteslutande näringsfång, vid dess av ålder
åtnjutna rättigheter i avseende å fiskets utövande. Detta var ock fallet vid till-
komsten av nu gällande lag i ämnet. Sålunda sökte man därvid bere-
da erkännande i lagen åt de lokala sedvanor, som vid denna kust än-
da från det dansk-norska väldets tid fortlevat vid sidan om lagstift-
ningen och till övriga fiskandes förmån inskränkt de strandägandes en-

skilda fiskerätt. De sedvanor, vilka på detta sätt erhöles stadfästelse, hänförde sig emellertid blott till det med rörlig redskap bedrivna fisket. Lagen kom sålunda icke att erkänna någon på sedvana grundad rätt för envar att vid annans strand utöva fiske med fast redskap, och detta fiske är alltså strandägaren undantagslöst förbehållet. I detta hänseende intogs, på sätt omnämns i det förut återgivna yttrandet från länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, kommittéförslaget en annan ståndpunkt. Detta upptogs ett stadgande, enligt vilket, där å viss ort de fiskande av ålder oklandrat utövat fiske eller agntäkt vid annans strand annorledes än i lagen vore medgivet, de skulle vara vid sådan rätt bibehållna. Bestämmelsen motsvaras, efter vissa av riksdagen gjorda modifikationer, av 3 § tredje stycket i den nu gällande lagen. Då stadgandet erhöles sin slutliga avfattning, uttalade riksdagen, att det ansetts lämpligast uttryckligen omnämna, att de lokala sedvanor, som i stadgandet tillades kraft av lag, endast avsåge fiske med rörlig redskap. Riksdagen var därvid av den mening, att fiske med fast redskap även vid västkusten städse betraktats såsom strandägarrens uteslutande rätt.

Kammarkollegiet har uttalat den uppfattning, att 1896 års lagstiftare misstagit sig om de faktiska förhållandena i avseende å det med fast redskap bedrivna fisket. I själva verket skulle detta fiske på vissa håll vid rikets västra kust av ålder hava stått öppet för de fiskande även vid annans strand. Sålunda har kollegiet beträffande Skånes västra kust antagit, att vid tiden för fiskerättslagens tillkomst även fiske med fast redskap så gott som överallt betraktats som fritt och att strandägarna därefter underlåtit att begagna den monopolställning, lagen tillerkänt dem, vadan sedvanan i stort sett fortfarande vore obruten. För kollegiets antagande kan otvivelaktigt ett visst stöd hämtas av protokollen över de förut omnämnda år 1911 hållna sammanträdena med befolkningen å provinsens kust ävensom av de med anledning av 1924 års förslag avgivna utlåtandena. Det framgår dock, att åtskilliga undantag finnas. Att vid vissa stränder fiske med fast redskap av gammalt utövats blott av strandägarna, kan icke bestridas. Vad angår laxfisket synes detta undantagslöst hava varit fallet. Men samma förhållande kan påvisas också i fråga om det slag av fiske, fångst av ål, vid vars utövande den fasta redskapen vid denna kust väsentligen har betydelse. I vilken omfattning den uppgivna sedvanan förekommit kan i själva verket icke tillförlitligen bedömas med ledning av nu tillgängliga upplysningar. Frågan i vad mån sedvanan efter utfärdandet av 1896 års lagstiftning trätt ur tillämpning är likaledes outredd. Undersökningarna vid 1911 års sammanträden äro, bland annat med hänsyn till den långa tid som därefter förflutit, icke obetingat vägledande. Ej heller erbjuda de utlåtanden över kollegiets förslag, som gått i tillstyrkande riktning, tillräckligt material för ett avgörande. Tydligt har man i allmänhet fäst mera avseende vid vad som uppfattats såsom önskvärt och lämpligt med hänsyn till fiskarbefolkningens bästa än vid att utreda nu förevarande spørsmål. Därutinnan föreliggande vanligen helt allmänna omdömen, vilka påtagligen icke grunda sig å några särskilda undersökningar.

Att i samband med frågan om ett allmänt frigivande vid Skånes västra kust

av det med fast redskap idkade fisket måste uppkomma spörsmålet om gottgörelse för det intrång i strandägareätten, som en dylik åtgärd skulle innebära, torde vara uppenbart. Skulle under alla förhållanden fullt vederlag för ensamrättens värde utgå till samtliga strandägare, är det tydligt, att ersättningssumman komme att uppgå till högst avsevärda belopp. Häri ligger otvivelaktigt en betydande svårighet vid genomförandet av en lagändring av den ifrågasatta räckvidden.

De spörsmål, vilka kräva en lösning i samband med en sådan lagändring, äro sålunda av en mycket invecklad beskaffenhet med hänsyn såväl till de faktiska förhållandena som till sin rättsliga natur. Utan vidare utredning torde det alltså näppeligen vara befogat att draga någon mera bestämd slutsats beträffande frågan, i vad mån erforderliga betingelser för ett frigivande av fiske med fast redskap vid Skånes västkust äro för handen. Efter min mening skulle en dylik utredning motsvara ett verkligt behov. Att de av fiskarbefolkningen å denna kust framförda önskemålen med avseende å berörda fiske i mångt och mycket kunna äga berättigande har av de hörda myndigheterna enstämmigt vitsordats. Otvivelaktigt har under senare tid denna befolkning kommit att intaga en i vissa hänseenden bekymmersam ställning. Även om orsakerna härtill icke uteslutande eller huvudsakligen äro att söka i gällande regler om rätten till fiske — erinras kan sålunda om vad fiskeriintendenten i södra distriktet yttrat rörande det skånska sillfiskets tillbakagång — bör likväl denna lagstiftning ställas under omprövning med hänsyn till dess inverkan å den egentliga fiskarbefolkningens yrkesutövning.

Med avseende å västkusten norr om Skåne har kammarkollegiet förordat, att i lagen infördes en hänvisning till lokala sedvanor. Härutinnan torde det vara tillräckligt att erinra om de olägenheter, som i yttrandena från denna kuststräcka påvisats i fråga om tillämpningen av den nuvarande bestämmelsen i 3 § tredje stycket. I detta samband må anmärkas, att den föreslagna begränsningen av strandägareområdet inomskärs till vattnet inom etthundraåttio meter från stadigt tvåmetersdjup knappast torde i och för sig vara av någon större betydelse för fiske med fast redskap vid nämnda kust.

Vidkommande härefter fiske med rörlig redskap lärer utredningen ge vid handen, att huvudregeln i 2 § blott i ringa utsträckning har tillämpning i de västra kustorterna. Det torde sålunda kunna sägas, att i stort sett på grund av gällande lags allmänna hänvisning till rådande sedvanor de fiskande å västkusten för närvarande äga rätt att fiska med rörlig redskap även vid annans strand. Såsom den föregående framställningen visar är denna lagbestämmelse byggd på en stark historisk grund. Härvidlag kan jag inskränka mig att hänvisa till de i 1894 års kommittébetänkande och i yttrandet från länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län gjorda sammanfattningarna. Likaledes har visats, hurusom vid åtskilliga tillfällen efter tillkomsten av 1766 års lagstiftning i ämnet förefintligheten av en sådan sedvana, som här avses, blivit vitsordad. Särskilt må framhållas de på 1830-talet av presidenten Poppius ledda

undersökningarna och iakttagelser av 1894 års kommitté. Från senare tid har förebragts ett omfattande material i uttalanden från ors-befolkningen vid 1911 års sammanträden. Slutligen föreligga i denna del sammanstående uttalanden från de myndigheter och korporationer, vilka yttrat sig i ärendet. Vidkommande särskilt Göteborgs och Bohus län, för vilket frågan är av största vikt, kan erinras, hurusom länsstyrelsen grundat sitt utlåtande å noggranna efterforskningar inom vederbörande bygder. Beträffande detta län torde för övrigt vara uppenbart, att de talrika och betydande fisklägen, vilka av ålder där funnits, icke kunnat uppkomma och äga bestånd utan fri tillgång åtminstone till de ekonomiskt viktigaste fiskena. En dylik utveckling skulle ej gärna varit möjlig, om de fiskande, som i allmänhet ej haft äganderätt till någon mark, varit beroende av jordägarnas samtycke för att icke nödgas tillryggalägga en lång väg genom den vidsträckt inre skärgården och först utanför denna, där fisket är fritt för alla, utöva sin näring.

Att skyddandet av det med rörlig redskap bedrivna fiskets frihet är av största betydelse för fiskerinäringen å västkusten, torde allmänt vara erkänt. I själva verket synes en nödvändig förutsättning för upprätthållande och ytterligare utveckling av det stora, mer eller mindre långt från kusten bedrivna havsfisket vara, att strandägarna icke hävda en vidsträcktare förfoganderätt över fiskevattnet vid stranden än i det föregående antagits överensstämma med gällande lag. Detta fiske kräver nämligen en talrik befolkning av yrkesfiskare. Utan en sådan torde vårt land ej heller i längden kunna, på sätt under de senaste två decennierna blivit alltmer vanligt, deltaga i tillgodogörandet av världshavets fiskemöjligheter, något som är önskvärt även ur den synpunkten, att sillfiskets avkastning vid västkusten är i hög grad periodiskt växlande. För en sådan befolkning är det ett livsvillkor att tillika kunna utöva fiskerätt invid stranden. Att det egentliga havsfisket är alltför ansträngande och mödosamt för att i längden passa andra fiskare än sådana, som ännu tillhöra de kraftigaste åldersklasserna, ligger i öppen dag. Av yrkesfiskarena måste de övriga äga möjlighet att bedriva sin näring på närmare håll. För denna befolkning, vars ekonomiska förhållanden i allmänhet äro ganska osäkra, utgör fisket en nödvändig betingelse för livsuppehållet. Av tillgängliga upplysningar framgår, att av de tusentals strandsittarna i Bohuslän en betydande del är hänvisad att leva av det fiske, varom nu är fråga, och att om rättighet härtill ej finnes många av dem icke kunde hålla nöden från dörren.

Emellertid har utredningen gjort tydligt, att de i 3 § i 1896 års lag meddelade undantagsbestämmelserna ingalunda utesluta anspråk från den jordägande befolkningens sida på strandägarerätt jämväl i avseende å fiske med rörlig redskap. Åtminstone på några håll torde stridigheterna haft sin orsak i att de fiskande sökt göra gällande sedvanerätt även beträffande fiske med fast redskap, och motståndet häremot har då stundom utvidgats till försök att hindra främmande fiske överhuvud. En antydning härom förekommer i de förut berörda sammanträdesprotokollen. För övrigt torde det ligga i sakens natur, att en sedvana av denna art — om den än är objektivt fullt bevislig — mången gång icke så ingått i den enskilde jordägarens medvetande, att han är villig utan vidare

erkänna den. Att under de senare åren en kraftig tendens till motstånd mot sedvanerätten framträtt, läser icke kunna förnekas. Endast en hänvisning i lagen till rådande sedvana kan därför icke längre anses innefatta ett tillräckligt skydd för fiskarbefolkningens intressen. I talrika fall måste sålunda, helst efter någon tids förlopp, stora svårigheter möta för den enskilde fiskaren att styrka en å sedvana grundad rätt att idka fiske inom ett visst vattenområde, då rätten bestrides av den, som äger därvid belägen fastighet. Strömmingsfisket, för vilket en liknande regel är gällande, erbjuder i sådant avseende icke någon jämförelse, då detta fiske är inskränkt till vissa tider av året och då utövas i ett sammanhang inom vidsträckta områden. Att, på sätt i vissa utlåtanden framhållits, det blivit alltmer vanligt, att enskilda fiskare i särskilda fall hellre ge vika för jordägarnas motstånd än underkasta sig obehaget och kostnaderna av en rättegång, är tydligen ägnat att försvaga fiskarbefolkningens ställning; därigenom upphör sedvanan att äga tillämpning å allt större delar av kusten. För uppehållande eller återställande av det rättsliga läge, vilket 1896 års lag avsåg att befästa, synes alltså en lagändring beträffande fisket med rörlig redskap å västkusten vara synnerligen påkallad. Med den uppfattning, jag hyser i fråga om lagstiftningens rätta innebörd på denna punkt, är det klart, att jag i en sådan lagändring icke ser någon egentlig nyhet utan väsentligen ett förtydligande.

De skäl, vilka åberopats för en lagändring i nu förevarande hänseende, äga uppenbarligen tillämpning framför allt å de båda nordliga västkustlänen. Av vederbörande myndigheter i Skåne har dock gjorts gällande, att också vid västkusten av denna provins det med rörlig redskap idkade strandfisket är av betydelse för den egentliga fiskarbefolkningen. Om emellertid, på sätt jag redan anført, den vidare behandlingen av frågan om rätten till fiske med fast redskap göres beroende av särskild utredning, synas övertvägande skäl tala för att spörsmålet om fiskerätten i Skåne upptages till behandling i ett sammanhang och att följaktligen jämväl beträffande rätten till fiske med rörlig redskap får anstå med införande av nya regler. Någon omedelbar olägenhet torde icke behöva följa av ett dylikt uppskov, då av utredningen i detta ärende synes kunna slutas, att i allmänhet icke några strävanden kunnat förmärkas från de skånska strandägarnas sida att utestänga andra från detta fiske. Den lagändring, jag nu ämnar tillstyrka, hänför sig alltså blott till Göteborgs och Bohus samt Hallands län. Att med avseende å dessa län framskjuta frågans lösning synes mig varken nödigt eller lämpligt.

Den behandling, detta ärende undergått, torde hava givit vid handen, att härvid kammarkollegiets förslag icke lämpligen kan godkännas i alldeles oförändrat skick. Det synes nämligen icke kunna betvivlas, att bibehållandet i avsedd utsträckning inom Göteborgs och Bohus samt Hallands län av strandägarens rätt jämväl beträffande fiske med rörlig redskap skulle i hög grad minska lagändringens praktiska betydelse. Det avsedda syftet torde kunna uppnås endast genom ett allmänt frigivande av nämnda fiske utefter denna del av västkusten. I samband härmed läser även rätten till agntäkt böra förklaras i

motsvarande utsträckning fri för en var. Enligt protokollen över 1911 års sammanträden hava i stort sett strandägarna icke haft något att invända mot strandvattnets begagnande i och för agntäkt.

Enligt min uppfattning bör en lagändring genomföras på det sätt, att ifrågasvarande fiske och agntäkt förklaras fria för varje svensk undersåte. Då i 3 § fiskerättslagen vid hänvisning till särskilda orters sedvanerätt nu användes uttrycket 'de fiskande' för att beteckna de till utövning av det fria fisket berättigade, skulle möjligen den nya lagbestämmelsen kunna anses i någon mån innebära en vidsträcktare inskränkning av strandägarerätten än den, som föranledes av nu gällande lagstiftning. Visserligen synes ej uteslutet, att vid tidigare lagändringar dessa uttryck ansetts motsvara varandra. Sålunda införde i fråga om det norrländska strömmingsfisket 1852 års fiskeristadga beteckningen 'var och en rikets inbyggare', där 1766 års stadga använde 'de som fiska efter strömming'. Och tvärtom stod enligt sistnämnda stadga sillfisket öppet för varje svensk undersåte, under det att motsvarande bestämmelse år 1852 hänfördes till 'de fiskande'. Emellertid anmärkte en ledamot av högsta domstolen vid granskning av 1894 års förslag rörande det föreslagna stadgande, varigenom sedvanemässigt fiske vid annans strand skulle legaliseras, att stadgandet ginge längre än dess grund i själva verket föranledde och att det syntes tillräckligt stadga, att, där fiske under angivna förutsättningar dittills utövats i annans fiskevatten av fiskarbefolkningen å ett visst fiskläge eller en viss plats, befolkningen å detta läge eller denna plats skulle fortfarande äga rätt att fiska i samma vatten; men förslaget läte sådant strandfiske stå öppet icke blott för dem, som förut begagnat sig av detsamma, utan även för alla andra. Till bemötande härav anförde chefen för justitiedepartementet, att den gjorda erinran icke överensstämde med en riktig tolkning av ifrågasvarande bestämmelse, vilken i det angivna fallet icke syntes rätteligen kunna erhålla vidsträcktare tillämpning än att *grannarna* även framgent vore berättigade till fiske i det avsedda vattenområdet.

I avseende härå vill jag framhålla, att med hänsyn till vad som förekommit under utredningen det torde kunna med säkerhet antagas, att, där strandfisket är i någon högre grad givande, dess sedvanerättsliga frihet icke är inskränkt till allenast den närmaste ortens befolkning utan gäller åtminstone till förmån för en så pass talrik fiskarstam eller befolkningen inom ett så vidsträckt område, att dess frigivande också för andra fiskande icke kan vara av någon nämnvärd betydelse för strandägaren. Och vid sådana stränder, där fisket är mindre värdefullt, kan det uppenbarligen icke med någon fördel nyttjas av mera avlägset boende. Den utvidgning, den av mig antydda formuleringen till även tyrs kan medföra, bör därför knappast möta betänklighet.

De sakkunniga myndigheterna hava ansett fog saknas för de av vissa strandägare uttryckta farhågorna, att en utsträckning av rätten att utöva fiske skulle föranleda ett sådant utnyttjande därav, att fiskebeståndet bleve hotat. Skulle dessa farhågor framdeles besannas, torde rättelse vara att söka i hushållningsföreskrifter jämlikt fiskeristadgan. Denna synpunkt lärer alltså icke böra sammanföras med spörsmålet om fiskerätten.

Gällande lag innehåller beträffande fiske med rörlig redskap förutom den allmänna hänvisningen i 3 § tredje stycket ett särskilt stadgande i andra stycket med avseende å de delar av rikets västra kust, där för fångande av havsfisk, som går till stränderna i stora stim, de fiskande av ålder oklandrat följt fisken efter dess drev och fiskat vid annans strand. Huruvida lagstiftarens uppfattning varit, att härvid begagnas även annan redskap än rörlig, kan synas tvivelaktigt, bland annat med hänsyn till de omständigheter, under vilka tredje stycket infördes i lagen. Om den av mig nu förordade lagändringen inskränkes till de båda nordligaste västkustlänen, synes dock skäl icke föreligga att för Skånes vidkommande bryta den nuvarande uppställningen, helst vissa hänsyn kunna anses tala för att särskilt framhålla en ekonomiskt så betydelsefull del av fisket som stimfisket. Den jämkning i avfattningen, som emellertid torde vara påkallad, lärer kunna ske på sådant sätt att för varje fall stadgandets tillämpning inom Göteborgs och Bohus samt Hallands län icke uteslutes, såvitt rör annan redskap än rörlig. Någon rubbning av strandägares företrädesrätt, när vid rikets västra kust notdräkt äger rum för fångst av drevfisk, har ej påyrkats. Med den minskade betydelse, uttrycket 'havs fisk som går till stränderna i stora stim' efter nu ifrågasatta ändring skulle erhålla, torde den närmare bestämning av uttrycket, varom hemställdes i ett par yttranden, fortfarande kunna undvaras, helst förarbetena till lagen giva tydlig anvisning å de fiskslag, man därmed åsyftat, eller sill, skarpsill, makrill och gråsej.

4 § fiske-
rättslagen.

I kammarkollegiets utredning hemställdes, för den händelse ändringsförslaget med avseende å 2 § ej vunne bifall och 4 § sålunda icke kunde helt upphävas, att i allt fall det däri förekommande uttrycket 'i yttre skärgården och i havsbandet' måtte utbytas mot 'i skärgården och i havsbandet'. Med hänsyn bland annat till stadgandets behandling under förarbetena till 1896 års lag har jag emellertid ansett någon ändring i dess avfattning icke böra nu vidtagas.

Utkast till
ändring i
3 § fiske-
rättslagen.

I överensstämmelse med de grunder, jag nu angivit, utarbetades inom justitiedepartementet ett utkast till nödiga ändringar i 3 § fiskerättslagen. Utkastet, som innefattade en undantagsbestämmelse i fråga om fiske efter ostron och hummer, hänförde sig emellertid även till Skånes västra kust. Vidare upptogs i utkastet det nuvarande särskilda stadgandet om stimfiske blott i vad det rörde strandägares företrädesrätt vid notdräkt. I samband med de nya bestämmelsernas avfattande vidtogs i nuvarande fjärde stycket en mindre jämkning av uteslutande redaktionell art.

Utkastet var av följande innehåll:

'3 §. I Norrbottens — — och onsdag.

Vid rikets västra kust äge varje svensk undersåte rätt att med rörlig redskap utöva fiske eller agntäkt även vid annans strand; dock gälle härvid följande undantag:

1) fiske efter ostron vare strandägaren förbehållet;

2) i Vette, Tanums och Kville härader have strandägaren allena rätt till fiske efter hummer; dock att där fiske vid stränderna av en ö och därtill hörande holmar av ålder bedrivits jämväl av andra å ön boende än strandägarna, därvid skall förbliva;

3) strandägaren allena vare ock berättigad till fiske efter hummer i Åbyfjorden innanför en linje, som tänkes dragen från Skorvhuvud till andra stranden över smalaste delen av fjorden,

i Brofjorden innanför en linje, som tänkes dragen rätt åt öster från södra änden av Rödhällorna, samt

i Gullmarsfjorden innanför en linje, som tänkes dragen från Lindholmens västligaste udde till sydligaste udden av Finsbolandet.

Idkas i enlighet med vad i föregående stycke sägs för fångande av havsfisk, som går till stränderna i stora stim, notfiske vid annans strand, må strandägaren, där han i fisket deltagar, bestämma den ordning, vari hans not skall dragas.

Där vid öppna havsstranden och utom skären å annan ort, än som avses i andra stycket, de fiskande av ålder oklandrat med rörlig redskap utövat fiske eller agntäkt vid annans strand annorledes än i denna lag är medgivet, vare de vid sådan rätt bibehållna.

De, som efter ty i denna § sägs idka fiske vid annans strand, äge att nyttja stranden för landfäste och för sådan tillfällig uppdragning av redskap och båt, som för fiskets utövande är av nöden; svare dock för skada och intrång.

Har strandägare — — — det underhåller.'

Utkastet blev därefter remitterat till *kammarkollegiet*, *lantbruksstyrelsen*, *domänstyrelsen* och *lotsstyrelsen* samt till *länsstyrelserna* i de fyra västra kustlänen. Lantbruksstyrelsen anbefalldes tillika att införskaffa yttranden från *fiskerintendenterna* i södra och västra distrikten.

Från *kammarkollegiet* har med anledning härav inkommit ett den 27 maj 1927 dagtecknat utlåtande. Anmärkas må, att vid dess avgivande de personer, generaldirektören Nehrman och kammarrådet Dufwa, vilka å kollegiets vägnar beslutit förutnämnda skrivelse den 27 augusti 1924, icke längre tillhörde kollegiet, i det att den förre avgått ur tjänst och den senare avlidit. I utlåtandet har kollegiet givit uttryck åt en uppfattning av denna lagstiftningsfråga, som i vissa hänseenden avviker från de synpunkter, jag i det föregående framlagt. Sålunda har kollegiet anfört bland annat följande:

Efter att ha framhållit, att avsikten med den i utkastet föreslagna lagändringen vore att uttryckligt lagfästa vad som skulle anses i stort sett vara resultatet för västkustens del av den inom kollegiet verkställda med nyssberörda skrivelse överlämnade utredningen, säger sig kollegiet icke ha någon principiell invändning att framställa mot en sådan revision, under förutsättning att gottgörelse tillerkändes de strandägare, som därigenom tillskyndades förlust. De sociala skäl, som anförts till stöd för lagändringen, måste naturligen tillmätas icke ringa betydelse, och det måste uppenbarligen anses ändamålsenligt att, såvitt möjligt, genom generella rättsregler avskaffa en sedvanemässigt uppkommen blandning av om varandra liggande fria och enskilda fisken. Emellertid syntes man ha skäl ifrågasätta lämpligheten av en fiskerättslagstiftning i de delar, varom nu vore fråga, utan att samtidigt eller tidigare en lagstiftning föreläge, som lämnade ledning för bestämmande av strandfastigheternas vattenområden. Då en ägogränslagstiftning även av andra skäl torde vara av behovet särdeles påkallad, ansåge sig kollegiet böra hemställa, att regleringen av strandägares fiskerätt icke genomfördes, utan att samtidigt frågan om en sådan lagstiftning företogs till avgörande. — I fråga om de föreslagna bestämmelserna i och för sig yttrar kollegiet, att hos kollegiet uppstått tvivel, huruvida angivna förutsättningar i verkligheten föreläge med avseende å vad som finge anses vara ådagalagt såsom

ostridigt beträffande det vid västkusten bedrivna fria fisket å annans grund. Det borde sålunda ej förbises, att vid de år 1911 hållna sammanträdena de närvarande strandägarna näppeligen ägde befogenhet att yttra sig å de frårvarendes vägnar, att i åtskilliga av de fall, då från strandägarnas sida fritt fiske medgivits, det ej framginge, huruvida detta framstode såsom ett av ålder bestående oklandrat förhållande eller huruvida vederbörande allenast för sin del utan gensaga ville finna sig i ett dylikt fiske, samt att, vad anginge såväl strandägarna som icke strandägande fiskare, värdet av deras uttalanden enligt sakens natur måste bedömas med hänsyn till att de var för sig företrädde egna intressen. Härtill komme, att man kunde ställa sig tveksam, huruvida i äldre tider det sedvanemässigt fria fisket vid annans strand inom särskilt Bohus län obehindrat utövats i sådan omfattning, som nu gjordes gällande. Den inom kollegiet verkställda undersökningen i äldre domböcker gäve vid handen, att domstolarna i orten i stor omfattning utfärdat vitesförbud mot dylikt fiske under hela 1700-talet. Hade undersökningen i denna del utsträckts även till 1800-talets domböcker, vore icke uteslutet, att det skulle visa sig att, åtminstone under de första årtiondena av nämnda århundrade, dylika vitesförbud i icke ringa utsträckning alltjämt förekommit. Såsom egendomligt framstode ock det förhållande, att i den angränsande Kristianiafjorden strandägarna skulle i betydligt större utsträckning komma att förbehållas fisket, än vad förhållandet bleve i Göteborgs och Bohus län, därest utkastet upphöjdes till lag. Detta förhållande samt den omständigheten att laxfisket vid de norska kusterna i viss utsträckning vore förbehållet strandägarna kunde måhända tyda på att själva den rättshistoriska utgångspunkt, som plägade åberopas till stöd för det fria fisket i Bohusläns skärgård, mera vilade på ett litterärt än ett faktiskt underlag. Av ett uttalande i högsta domstolen vid föredragning där av 1894 års kommittéförslag framginge ock, i vilken grad svårigheter mötte jämväl för domstolarna att ernå materiellt riktiga resultat i fråga om det sedvanemässigt bedrivna fisket vid annans strand. Ställde man sig kritisk i fråga om domstolarnas förmåga att ernå materiellt riktiga resultat i omförmälda avseende, syntes försiktigheten bjuda att, när fråga vore att lagstiftningsvis upphöja sedvänjorna till lag, allenast godtaga sådana utredningsresultat, vilka framstode såsom i huvudsak ostridiga. Lagändringen borde därför begränsas icke blott lokalt utan ock med avseende å fiskeslag, till vad som allenast gällde såsom ostridigt bland befolkningen i de delar av landet, varom vore fråga. För sin del ställde sig kollegiet synnerligen tveksamt, huruvida den nu föreliggande utredningen kunde anses utgöra tillräckligt stöd för en lagändring i fråga om *hummerfångst* å annans grund vid de enligt utkastet icke undantagna delarna av västkusten. Såsom framginge av domboksundersökningarna, hade genom vitesförbud detta fiske i stor utsträckning varit till strandägarnas förmån fredat jämväl i de södra delarna av Bohusläns skärgård. Det torde vidare med hänsyn till beskaffenheten av den redskap, hummertina, varmed hummerfångsten bedreves, icke vara ställt utom allt tvivel, att 1896 års lag avsett att legalisera sedvanemässig sådan fångst å annans grund. Även lagens förarbeten gäve anledning till tvivel i sådant avseende. Antydda oklara förhållanden beträffande hummerfisket talade starkt för att gällande bestämmelser rörande detta fiske lämnades orubade. Härtill komme jämväl följande omständighet. Enligt utkastet skulle i Vette, Tanums och Kville härad, där hummerfisket vid stränderna av en ö och därtill hörande holmar av ålder bedrivits jämväl av andra å ön boende än strandägarna, därvid alltjämt förbliva. Detta förbehåll, som torde få anses avse ett bibehållande delvis av nuvarande rättsregler i dessa härad, hade icke influtit med avseende å hummerfisket i Åby-, Bro- och Gullmarsfjordarna. Slutligen syntes särskilt för hummerfiskets del betänkligt och rent av kunna

leda till skada för fisket att enligt utkastet det fria fisket å annans grund utsträckts till förmån för varje svensk undersåte, medan enligt gällande lag förmänen allenast gällde 'de fiskande'. För sin del ville kollegiet hemställa, att nu gällande bestämmelser, såvitt anginge hummerfiske, lämnades orubbade. — De skäl, som blivit anförda för hummerfiskets undantagande, torde i det väsentliga kunna åberopas till stöd för ett undantagande jämväl av *agntäkten*. Då strandägarna emellertid ej gjort några gensagor mot dess frigivande, och den numera icke syntes vara av samma betydelse som förut för det i större skala bedrivna fisket, saknade kollegiet anledning att i denna del påkalla någon jämkning i utkastet. — Vidkommande *laxfisket* framginge ej, att det nu eller tidigare vid västkusten bedrivits i någon större omfattning med rörlig redskap. Någon rättssedvänja torde således ej kunna åberopas. Å andra sidan torde icke heller strandägarna, därest dylikt laxfiske i framtiden skulle visa sig lönande och fördenskull börja utövas, kunna med fog göra gällande, att de därvid lede intrång. Däremot kunde måhända befaras, att laxfiske med rörlig redskap utanför älvmyningarna i Hallands län kunde lända de i älvarna befintliga enskilda laxfiskena till skada eller eljest ge anledning till konflikter med fiskerättsägare. Huruvida i sådant avseende vissa fredningslinjer utanför älvmyningarna borde fastställas i själva lagen eller tilläventyrs bestämmas i administrativ väg, vore en öppen fråga. Kollegiet hemställde emellertid, att bestämmelser för undvikande av dylika konflikter toges under övervägande. — Slutligen anmärker kollegiet, att som åtskilliga skattläggningar av holmar i Bohusläns skärgård närmast avsett det vid holmarna förekommande fisket, det kunde tänkas uppkomma tvekan, huruvida i dylika fall föreläge ett skattlagt fiske eller icke. Vid sådant förhållande och då enligt 12 §:s nuvarande allmänna lydelse även strandägare kunde åberopa urminnes hävd, avtal och dom till stöd för anspråk på fiskerätt vid sidan av och utöver de generella bestämmelserna i lagen, syntes det nödvändigt, att i anledning av den föreslagna ändringen av 3 § jämväl företoges jämkning i 12 §:s avfattning.

Övriga myndigheter, vilka yttrat sig över det inom departementet upprättade lagutkastet, hava i allmänhet endast anført, att de på det kraftigaste ville tillstyrka ifrågavarande lagändring samt vitsorda det trängande behovet därav. Därutöver hava *lantbruksstyrelsen*, *länsstyrelsen i Malmöhus län* och *fiskeriintendenterna* uttalat, att det vore önskvärt, att lagstiftningen icke inskränktes till en revision beträffande det med rörlig redskap idkade fisket. Sålunda har *lantbruksstyrelsen* tillstyrkt, att frågan om frigivande av fisket med fast redskap vid den skånska västkusten toges under förnyat övervägande, och i avseende härå anført, att styrelsen naturligtvis förutsatte, att strandägarna tillerkändes skälig ersättning för de förluster, som kunde tillfogas dem därigenom, att också detta fiske upplättes till allmänt begagnande. Man behövde icke utan vidare anse, att en dylik lösensskyldighet skulle bliva så betungande för det allmänna, att tanken på fiskets fulla frigivande därför måste uppgivas. Även om den sedvana, som förekomme på ifrågavarande kuststräcka, icke vore av lagen erkänd beträffande fiske med fast redskap, syntes den nämligen ändock böra respekteras vid ersättningsbelloppens utmätande. Därest strandägarnas ensamrätt till fiske med fast redskap ånyo sanktionerades genom lagstiftning, vore fara att strandägarna skulle mera än dittills söka tillvarataga denna sin rätt och måhända småningom, till men för fisket i allmänhet, helt utestänga icke strandägande yrkesfiskare.

— Sistnämnda omständighet har ock framhållits i en skrivelse, som, efter det utkastet remitterats till nyss omförmälda myndigheter, inkommit till justitiedepartementet från *Rå fiskareförening*. — Rörande utkastets detaljer har *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anmärkt, att utkastet i motsats till kammarkollegiets förslag lämnat 2 § fiskerättslagen oförändrad. Som vid västkusten sedvanemässigt den regel tillämpades, att strandägarna icke heller inomskärs gjorde anspråk på större fiskeområde än det som sträckte sig etthundraåttio meter från tvåmetersdjupet, skulle emellertid följden bliva, att den strandägare enligt 3 § i utkastet förbehållna rätten till fiske efter ostron och hummer inom vissa inomskärsområden bleve mera omfattande än den rätt, varpå strandägarna för närvarande gjorde anspråk. 3 § andra stycket borde därför erhålla sådan lydelse, att de däri berörda undantagen komme att gälla blott beträffande det vatten, som finnes till och med etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager. Enahanda erinran har framställts av *lantbruksstyrelsen* och, såvitt rör fiske efter hummer, av *fiskeriintendenten i västra distriktet*.

Med avseende å vad kammarkollegiet i det senast avgivna utlåtandet anført om sammanhanget mellan fiskeräts- och ägogränslagstiftning, ansluter jag mig väl till den uppfattning, vilken av hänsyn till ett sådant sammanhang finner varsamhet böra iakttagas vid ändringar i fiskerättslagen. Emellertid kan jag icke anse hinder föreligga att vidtaga en av erfarenhet och praktiskt behov väl grundad modifikation av en specialbestämmelse i denna lag, i all synnerhet som enligt min tanke icke härigenom införes någon principiell nyhet. Även om i en blivande lagstiftning angående ägogränser särskilda regler komma att uppställas beträffande strandägarens rätt till själva vattenområdet, följer därav icke, att denna rätt blir utan inskränkning bestämmande för hans rätt till fiske inom samma område. Att angiva den begränsning, vilken av historiska eller sociala skäl kan böra gälla i detta hänseende, lär tillhöra fiskerättslagstiftningen. Oavsett vad i framtiden kan komma att stadgas om strandfastigheters ägovälde i havet, torde alltså i samma ordning som hittills kunna meddelas bestämmelser om rätten till utövande av visst slag av fiske, eller, såsom i detta fall ifrågasättes, genom stadgande i fiskerättslagen kunna förklaras, att det med rörlig redskap bedrivna fisket skall vara fritt på viss del av den västra havskusten.

De av kollegiet särskilt anförda omständigheterna mana även enligt min uppfattning till försiktighet vid meddelandet av nya bestämmelser. Jag kan emellertid icke finna annat än att i stort sett tillbörlig hänsyn till skilda intressen blivit iakttagen vid det föreliggande förslaget upprättande. Särskilt torde böra framhållas den noggranna och ingående utredning, varå länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län grundat sin framställning i ärendet.

I fråga om hummerfisket har kollegiet uttalat den uppfattning, att med hänsyn till hummertinans beskaffenhet det icke vore ställt utom allt tvivel, att 1896 års lag avsett att legalisera sedvanemässig hummerfångst å annans grund. Härvid må anmärkas, dels att Göta hovrätt — såsom kollegiet för

öfrigt omnämnt — i utslag den 25 juni 1900 funnit stadgandet i 3 § tredje stycket fiskerättslagen tillämpligt å fiske med hummertina, och dels att hummerfångst, efter vad utredningen visar, understundom bedrives även med annan redskap, vars egenskap av rörlig icke synes kunna betvivlas. Med förarbetena till fiskerättslagen, vilka i detta sammanhang åberopats, har kollegiet åsyftat ett under överläggningen i andra kammaren vid 1896 års riksdag av chefen för justitiedepartementet gjort uttalande angående hummerfisket. Då emellertid detta uttalande, såsom kollegiet självt funnit, icke står i överensstämmelse med den avfattning, lagen erhållit, läser det knappast berättiga till den slutsats, kollegiet därav dragit, helst 1894 års kommitté upptagit bland annat hummerfiske såsom ett särskilt slag av fiske vid sidan av 'det fiske, som bedrives med fast redskap'. Ej heller vissa andra under förarbetena gjorda uttalanden, vilka kunna synas stå i strid med det av länsstyrelsen angivna undersökningsresultatet, torde böra så uppfattas. I första hand lära med dessa yttranden hava åsyftats förhållandena i de trakter, norra delarna av Bohuslän, där hummerfisket är av någon större betydelse.

Vid nu angivna förhållanden har jag ansett hinder ej möta att låta den ifrågasatta lagändringen avse jämväl hummerfisket. Att härvid en hänvisning till lokal sedvanerätt kommer att kvarstå, i det att förbehåll göres om fiskerätt för befolkningen å vissa öar i de nordligaste häradena å Bohusläns kust, kan tydligen med den begränsade räckvidd ett sådant stadgande erhåller icke medföra den oklarhet eller de olägenheter i öfrigt, som blivit en följd av nuvarande lags allmänna hänvisning härutinnan.

Vad angår kollegiets anmärkning i fråga om laxfiskena i de halländska älvarna ger utredningen icke anledning antaga, att dessa skulle röna någon inverkan av den föreslagna lagändringen. Att de egentliga fredningsförhållandena icke böra sammanföras med fiskerättslagstiftningen har jag tidigare haft anledning påpeka.

Vidkommande kollegiets erinran i avseende å 12 § fiskerättslagen må framhållas, att om vid skattläggning av en viss fastighet fiske tagits i beräkning, därav icke torde följa, att genom skattläggningen fastställts någon ensamrätt till fisket för innehavaren av hemmanet. Härutinnan kan jag hänvisa till vad 1924 års utredning innehåller rörande betydelsen ur äganderättssynpunkt av saltsjöfiskes skattläggning. Över huvud torde för västkustens del 12 § vara av föga betydelse, såvitt angår fiske med rörlig redskap. I allmänhet läser sålunda en hemmansinnehavares fiskerätt vid den egna stranden efter nu gällande lag vara grundad omedelbart på huvudregeln i 2 § och ej på någon av de i 12 § angivna rättstitlarna. En jämkning i paragrafens avfattning på sätt kollegiet ifrågasatt synes därför icke vara erforderlig och torde jämväl böra undvikas med hänsyn till de starkt växlande förhållanden, som avses med stadgandet.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län m. fl. myndigheter hava förordat ett visst tillägg till undantagsbestämmelserna rörande ostron- och hummerfiske. Kammarkollegiet, som erhållit tillfälle att taga del av länsstyrelsens uttalande, har avstyrkt detta tillägg huvudsakligen av det skäl, att ett dylikt förbehåll —

vilket enligt kollegiets mening rätteligen borde behandlas under 2 § — säkerligen komme att åberopas till stöd för en ägo gränsregel, speciell för västkusten. Med den ståndpunkt, jag intager till spörsmålet om förhållandet mellan lagstiftning om ägo gränser och om fiskerätt, kan jag icke tillägga detta skäl någon avgörande betydelse. Att förbehållet icke kan undvaras, därest lagändringen skall avse jämväl nämnda fisken, lärer med hänsyn till utredningen vara tydligt.

*Ersättning
åt strand-
ägare i vissa
fall.*

Ehuru den ifrågasatta lagändringen i stort sett torde innebära endast ett lagfästade av en redan gällande sedvanerätt, kan den likväl komma att i ett eller annat fall medföra rättsförlust för strandägare. I det föregående har jag antytt min uppfattning, att en dylik lagstiftningsåtgärd icke bör genomföras, utan att strandägaren erhåller skäligt vederlag, där det kan påvisas, att intrång sker i en honom förut tillkommande fiskerätt. Genom särskild lag torde nödiga föreskrifter härutinnan böra meddelas.

Samtidigt med förenämnda utkast till ändringar i fiskerättslagen remitterades därför till samma myndigheter ett likaledes inom justitiedepartementet utarbetat utkast till lagbestämmelser i nu förevarande hänseende. Detta utkast var av följande innehåll.

1 §. Visar ägare av havsstrand, där enligt lag denna dag om ändrad lydelse av — — — — — fiske med rörlig redskap står öppet för varje svensk undersåte, att efter förut gällande lag nämnda fiske eller visst slag därav vid hans strand var förbehållet strandens ägare, skall ersättning av statsmedel utgå för värdet av den förmån, som för strandägaren gått förlorad därigenom att fisket blivit fritt, så ock för förlust som av sådan anledning eljest må hava tillskyndats honom.

Var vid lagens trädande i kraft rätten till fisket åt någon upplåten, njute ock brukaren ersättning för honom åsamkad skada.

Vad i denna § stadgas i fråga om fiske skall äga motsvarande tillämpning beträffande agntäkt.

2 §. Anspråk å ersättning skall vid påföljd att rätt därtill eljest är förverkad, framställas i inlaga, som sist inom två år efter det denna lag trätt i kraft skall ingivas till rätten eller domaren i den ort, där stranden är belägen. Inlagan skall innehålla upplysning om de förhållanden, å vilka anspråket grundas, samt vara åtföljd av de handlingar, som till stöd därför kunna åberopas.

3 §. Har framställning, som i 2 § sägs, blivit gjord, åligger rätten eller domaren att ofördröjligen översända inlagan med därtill hörande handlingar till kommarkollegiet, som har att å kronans vägnar till rätten eller domaren avgiva yttrande, huruvida sådant fall är för handen att ersättning bör utgå.

4 §. Där i avgivet yttrande kammarkollegiet förklarar, att ersättning bör utgå, skall genom rättens eller domarens försorg meddelande härom i rekommenderat brev med posten sändas till den ersättningsökande. Frågan om ersättningens belopp varde därefter bedömd av tre ojäviga skiljemän, av vilka en utses av vardera parten och den tredje av rätten eller domaren. Kronan skall gälda kostnaden för skiljemannaförrättningen samt motpartens utgifter å saken.

Part, som ej nöjes med vad de flesta skiljemännen säga, äge draga tvisten under rättens prövning, såframt han sin talan instämmer inom nittio dagar från det skiljedomen tillställdes honom. I skiljedomen skall lämnas tydlig

hänvisning om vad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under rättens prövning.

5 §. Innefattar kammarkollegiets yttrande att ersättning icke bör utgå, varde den mellan kronan och strandägaren uppkomna tvisten prövad av rätten.

Tillkännagivande om tiden för målets företagande vid rätten skall genom rättens eller domarens försorg minst fjorton dagar förut i rekommenderat brev med posten sändas såväl till kammarkollegiet som till den ersättningssökande.

Kronans rätt bevakas i målet av kammarkollegiet genom dess advokatfiskal.

Beträffande det nu omnämnda lagutkastet har *kammarkollegiet* anfört i huvudsak följande:

icke sällan torde det bliva förenat med utomordentliga svårigheter för vederbörande strandägare att visa, att efter förut gällande lag fiske eller visst slag därav tillhört hans fastighet. Kollegiet kunde för sin del icke medgiva, att en fullständig omkastning av bevisbördan blivit tillfyllestgörande motiverad av den föreliggande utredningen. Billigheten syntes därför fordra, att strandägaren finge anses hava fullgjort vad på honom ankomme i bevisningshänseende, åtminstone om han visat sannolika skäl för sitt anspråk. Lagen borde erhålla en avfattning i överensstämmelse härmed. — Den föreslagna preklusionstiden av två år ansåge kollegiet vara för knappt tillmätt. En strandägare, å vars fiskevatten de fiskande under den tidigare lagstiftningen aldrig gjort anspråk på att få utöva fritt fiske, saknade yttre anledning att omedelbart reagera mot de nya fiskerätsbestämmelserna. Dessa bestämmelser syntes därför böra hava varit i tillämpning så länge, att deras innebörd för strandägaren framstode fullt tydlig. Härtill komme, att tillräcklig tid borde tillmätas för att sätta honom i tillfälle att verkställa utredning om den rätt, som kunde tillkomma honom. Kollegiet ville med hänsyn till dessa omständigheter förslagsvis hemställa, att preklusionstiden sattes till fem år. — Den nya arbetsuppgift, som anförtrotts kollegiet, kunde tilläventyrs visa sig innebära ett betydande tillskott i kollegiets normala arbetsbörd. Kollegiet hade dock icke velat motsätta sig anordningen, då kollegiet icke vore i stånd att hänvisa till någon annan central ämbetsmyndighet och det från många synpunkter icke vore lämpligt att uppdraga ifrågavarande befattning med ersättningsanspråken till länsstyrelserna. Beträffande innebörden av den befattning, kollegiet skulle taga med de framställda ersättningsanspråken, föreställde sig kollegiet avsikten vara, att det yttrande, kollegiet skulle å kronans vägnar avgiva till rätten eller domaren, skulle föregås av en i saken verkställd utredning. Kollegiet föreställde sig vidare, att ehuru nämnda yttrande skulle avgivas å kronans vägnar, den föregående utredningen skulle vara av fullt opartisk karaktär och i förekommande fall rent av kunna komma att innebära ett fullständigande av den utredning, ersättningsökanden kunde hava förmått förebringa. Det ville synas kollegiet önskligt, att denna kollegiets icke partsbetonade ställning i förhållande till strandägaren under ersättningsfrågans tidigare stadium på något sätt kunde framgå av lagtexten. Strandägarna kunde i motsatt fall förmodas i icke ringa utsträckning anse sig nödsakade att anlita enskild rättshjälp, förenad med betydande kostnader, vilka slutligen måhända komme att stanna på statsverket. — Ersättningsbeloppets bestämmande i sådana fall, då kollegiet funnit ersättning böra utgå, innebure, sakligt sett, icke något annat än vanlig uppskattning av expropriationsersättning. Kollegiet ifrågasatte, huruvida tillräckliga skäl föreläge att icke anförtro denna uppskattning åt expropriationsnämnd i den ordning, 1917 års expropriationslag stadgade. Den i utkastet föreslagna anordningen komme sannolikt icke att ställa sig väsentligt billigare för stats-

verket och, då en anhopning av ersättningsanspråk icke finge anses utesluten, skulle domstolarna, vilka eventuellt i sista hand skulle pröva ersättningsbeloppen, måhända komma att i hög grad betungas med dessa frågor, även om från kammarkollegiets sida principiellt medgäves, att ersättning borde utgå. Kollegiet ansåge för sin del öfvervägande skäl tala för att ersättningsbeloppen skulle bestämmas i vanlig ordning av expropriationsnämnd samt att följaktligen till domstols slutliga avgörande, i händelse av bestridande från kronans sida, allenast komme att hänskjutas frågan, huruvida sådana omständigheter vore för handen att ersättning borde utgå. — Då utkastet tydligtvis utginge från att kronans talan skulle bevakas även vid ersättningsbeloppets bestämmande, men stadgandet i 5 § att kronans talan 'i målet' skulle bevakas av kollegiet genom dess advokatfiskalsämbete närmast torde åsyfta själva tvistemålet, föresloge kollegiet att sistnämnda stadgande erhöles sådan plats och avfattning, att kollegiets befogenhet tydligen komme att omfatta såväl det ena som det andra fallet. Slutligen finge kollegiet hemställa, att orden 'genom dess advokatfiskal' måtte, såsom innefattande en organisatorisk anordning inom ämbetsverket, utgå ur lagtexten.

Övriga hörda myndigheter hava ej haft något att erinra mot de grunder, i enlighet med vilka ersättningsfrågan i utkastet reglerats.

I avseende härå har *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* särskilt anført, att det syntes vara en fullt riktig ståndpunkt, att bevisskyldigheten för att fiskerätten av ålder varit förbehållen strandägaren skulle påvila den ersättningsökande. Av den föreliggande utredningen torde nämligen klart framgå, att fiskerätten ursprungligen och långt in på 1800-talet med vissa undantag, som i utkastet till ändring i 3 § fiskerättslagen beaktats, stått öppen för en var. Därest i övrigt i något fall en strandägare genom hävd blivit ensamrådande över fisket vid sin strand, hade detta tydligen skett därigenom, att strandens ägare en gång börjat oberättigat utestänga andra fiskande och att detta förhållande ägt rum under så lång tid, att hävd kunde anses ha uppkommit. Det tycktes då vara fullt i sin ordning, att strandägaren skulle leda tillvaron av en dylik hävd i bevis.

Jag tillåter mig härefter lämna en redogörelse för den uppfattning, som legat till grund för det sist remitterade utkastet. Därvid skall jag ock angiva i vad mån jag, bland annat på grund av de av kammarkollegiet framställda anmärkningarna, funnit avvikelser böra ske från vad som föreslagits i utkastet.

1 §. Med hänsyn till de faktiska förhållanden, vilka ansetts påkalla ändringen i fiskerättslagen, synes naturligt att utgå från en presumtion, att strandägarens enskilda fiskerätt redan till följd av gällande lags hänvisning till rådande sedvanor är inskränkt på det sätt, som genom den nya avfattningen skulle uttryckligen fastställas. Strandägare, som vill göra gällande rätt till ersättning, läser alltså — där ej förhållandet är notoriskt — hava att förebbringa sådan utredning, att presumtionen ej längre kan upprätthållas. Med anledning av kammarkollegiets anmärkning i fråga om den bevisskyldighet, som skulle komma att åligga den ersättningsökande, må anmärkas, att det icke läser behöva särskilt utsägas, att kollegiet vid avgivande av yttrande i ersättningsfrågor äger anlägga en viss skälighetssyn. Till undvikande av missuppfattning härutinnan synes dock någon jämkning böra vidtagas av de i utkastet använda ordalagen.

Den rätt till fiske, varom är fråga, kan naturligtvis avse såväl fiske med rörlig redskap i allmänhet som allenast fiske med visst slag av dylik redskap eller fångst av visst slags fisk eller skaldjur.

Av samma skäl, som motiverat ersättning till strandägare, bör, om i något fall denne upplåtit sin fiskerätt till annan, gottgörelse utgå även till brukaren för den skada, som tillskyndas honom genom fiskets frigivande för en och var.

Vad som stadgas om fiske torde böra erhålla motsvarande tillämpning beträffande agntäkt. Även om denna numera spelar en jämförelsevis underordnad roll, kan det dock med hänsyn till vad under utredningen förekommit icke anses uteslutet, att i något enstaka fall ersättningsfrågan kan bliva av praktisk betydelse.

På grund av de omständigheter, under vilka ersättning skall utgå, måste den påtagligen bestridas av statsmedel.

I fråga om själva förfarandet, där någon vill kräva ersättning, synes böra stadgas, att anspråket skall anhängiggöras genom inlaga till rätten eller domaren i den ort, där stranden är belägen. Till förhindrande av att ärendet på ett ur utredningssynpunkt mindre lämpligt sätt fördröjes, läser därvid en viss preklusionstid böra fastställas. Denna tid har i utkastet bestämts till två år. Kammarkollegiet har anmärkt, att härigenom tillräckligt rådrum ej lämnades vederbörande strandägare att träffa nödiga anstalter för sin rätts bevakande. Med beaktande härav har preklusionstiden synt mig böra sättas till fem år. Inlagan torde böra innehålla upplysning om de förhållanden, å vilka anspråket grundas, och vara åtföljd av de handlingar, som åberopas till stöd därför.

I ärenden angående ersättningsanspråk torde det lämpligen böra ankomma på kammarkollegiet att bevaka det allmännas rätt. Sålunda skall, när framställning om ersättning gjorts, rätten eller domaren översända inlagan och övriga handlingar till kollegiet, som därefter har att yttra sig, huruvida ersättning bör utgå. Med avseende härå har kammarkollegiet i sitt omförmälda utlåtande påyrkat en särskild lagbestämmelse i syfte att närmare klargöra kollegiets ställning till utredningsarbetet. En dylik föreskrift synes emellertid knappast vara av nöden. Beträffande den utredande verksamhet, som skulle ankomma på kollegiet, läser ändock vara tydligt, att kollegiet oavsett innehållet av sökandens framställning har att verkställa en undersökning, som är ägnad att leda till ett objektivt tillfredsställande resultat. Då av utredningen framgår, att ersättningsfallen varken torde bliva synnerligen många eller invecklade, synes kollegiets arbete i sådant hänseende icke behöva bliva alltför omfattande. Till föreskrifterna i denna paragraf torde böra göras det tillägg, att kollegiets yttrande skall avgivas i två exemplar, därav det ena genom rättens eller domarens försorg sändes till den ersättningsökande. Vid sådant förhållande bör den i utkastets 4 § upptagna föreskriften om meddelande till sökanden angående yttrandets innehåll utgå. Vidare torde det vara lämpligt stadga, att rätten eller domaren samtidigt lämnar underrättelse om vad sökanden därefter har att iakttaga för anspråkets fullföljande.

I 4 § meddelas föreskrifter i avseende å det fall att i yttrande över ersättningsanspråk kammarkollegiet funnit, att ersättning bör utgå. Frågan om

2 §.

3 §.

4 §.

ersättningsbeloppets storlek torde här lämpligen behandlas av gode män. På grund av svårigheten att bedöma vad som må vara en skälig gottgörelse synes skiljemannaförfarandet kunna göras obligatoriskt. Skiljemännens antal bestämmes till tre, av vilka kronan och sökanden vardera utser en. Beträffande den tredje skiljemannen har i utkastet föreslagits, att denne skall nämnas av rätten eller domaren. Härutinnan synes dock lämpligare, att tredje skiljemannen städse utses av rätten. Det torde ock böra föreskrivas, att sökanden, vid påföljd att rätten till ersättning eljest är förlorad, inom viss tid, lämpligen nittio dagar från det kollegiets yttrande kom honom till handa, anmäler sitt val av skiljeman hos rätten eller domaren, som därefter har att vidtaga åtgärd för övriga skiljemäns tillkallande. Annat lärer ej kunna ifrågasättas än att kronan vidkännes kostnaden för skiljemannaförfarandet och skälig gottgörelse till sökanden för hans utgifter såväl hos skiljemännen som för ärendets utredning och bevakande. Uppskattningen av det belopp, som i sistnämnda hänseende skall utgå, synes böra överlämnas åt skiljemännen. Möjlighet torde böra stå öppen för den, som är missnöjd med skiljemännens beslut vare sig beträffande själva ersättningsbeloppet eller i kostnadsfrågan, att draga ärendet under rättens prövning.

5 §. I utkastet stadgas, att om kammarkollegiets prövning av ersättningsanspråket icke skulle utfalla till sökandens förmån, ärendet skall prövas av rätten. Därvid skall enligt utkastet sökanden icke betungas med någon skyldighet att instämma kronan till svaromål. I stället skall rätten eller domaren utsätta tid för ärendets företagande vid rätten och lämna såväl kammarkollegiet som sökanden meddelande härom. Emellertid synes av flera skäl riktigare att göra rättens prövning beroende av att sökanden inom den tid, som nyss sagts, genom stämning påkallar dylik prövning, vid påföljd om sådant underlåtes att han går rätt till ersättning förlustig. Då frågan, huruvida för anspråket föreligger giltig grund, i denna ordning avgöres av rätten, synes det innebära en onödig omgång att också här i händelse av bifall till anspråket låta ersättningssummans storlek i första hand bedömas av gode män. Även i denna del kan prövningen verkställas av rätten. I fall, som nu avses, torde med hänsyn till stadgandena i 21 kapitlet rättegångsbalken särskilda bestämmelser i fråga om utgifter å ärendet ej vara erforderliga.

Kammarkollegiet har förordat, att uppskattningen av ersättningsbeloppet alltid skulle överlämnas till expropriationsnämnd. Efter min mening skulle detta icke innebära någon fördel bland annat med hänsyn till de föreskrifter, som gälla i fråga om tillsättande av sådan nämnd. En förebild till den i utkastet angivna ordningen för prövning av ett ersättningsanspråk, som bifalits redan av kammarkollegiet, är i viss mån att finna i 20 § fiskerättslagen om ersättning för skada och intrång till följd av fiske.

I utkastet är ej angivet vem som har att utse skiljeman å kronans vägnar. Härutinnan lärer böra stadgas, att sådan befogenhet tillkommer länsstyrelsen i det län, där den strand, varom är fråga, är belägen.

Kammarkollegiets hemställan i fråga om bevakandet av kronans talan torde böra föranleda viss ändring i utkastets avfattning. Jämväl i övrigt synas några redaktionella jämkningar böra företagas.

Beträffande storleken av de ersättningsbelopp, vilka statsverket skulle vidkännas, därest den nu ifrågasatta lagstiftningsåtgärden genomföres, synes av föreliggande utredning kunna slutas, att den sammanlagda gottgörelse, som bleve att utgöra, icke kan komma att uppgå till någon mera avsevärd summa. Vid den senast omnämnda remissen anmodades vederbörande länsstyrelser att särskilt yttra sig i detta hänseende.

I fråga härom har *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anfört följande:

Enligt länsstyrelsens åsikt torde de ersättningar, som kunde tänkas utgå enligt den ifrågasatta lagstiftningen, komma att hållas inom mycket rimliga belopp. Till en början vore att märka, att fångsten av stimfisk enligt hävdvunnen sedvänja, som ej från något håll bestritts, redan nu stode öppen för en var. Vad anginge det ekonomiskt mest betydelsefulla fisket, hummerfisket, skulle detta enligt förslaget förbehållas strandägarna inom de delar av länet, där detta fiske huvudsakligen bedreves. Inom övriga delar av länet hade, såvitt kunde bedömas av gjorda undersökningar, strandägarna icke annat än i undantagsfall gjort anspråk på ensamrätt till hummerfisket. Uppenbart vore också, att ersättning icke skulle utgå i fall, då strandägarna endast under senare år sökt göra gällande rätt att ensam fiska vid sin strand; för att gottgörelse skulle utgå, måste strandägaren visa, att han av ålder hävdad dylik rätt. Vad anginge det övriga kustfisket gäve den föreliggande utredningen vid handen, att de fall, där strandägaren kunde bli berättigad till ersättning, kunde räknas till rena undantagen. Skulle strandägaren i något fall finnas berättigad till ersättning, torde för övrigt beloppet därav bli skäligen ringa. Det vore ju ingalunda fråga om att utestänga strandägaren från rätten att fiska vid egen strand; det gällde endast att i lagen inskriva rätten för övriga att *jämte* strandägaren där utöva fiske. Och när det gällde havsfisk, som ju icke vore stationär, torde det svårigen kunna påstås, att strandägaren genom sådan konkurrens skulle lida någon avsevärd förlust.

Länsstyrelsen i Hallands län har yttrat, att för detta läns vidkommande ersättningsbeloppet säkerligen bleve mycket obetydligt och att sålunda utgiften från det allmännas sida vore väl motiverad av angelägenheten att vinna ordning och reda i hithörande förhållanden.

Vad härefter angår den av kammarkollegiet gjorda hemställan i avseende å de av lotsverket disponerade holmar och skär å västkusten må av vad *lotsstyrelsen* anfört i sitt utlåtande över 1924 års utredning följande här återgivas:

De kronans holmar och skär, som upplåtits åt lotsar vid olika lotsplatser, syntes vara att betrakta såsom upplåtna under sådana villkor, som angåves i 7 § av nu gällande förordning den 9 juli 1862 angående lotshemman och boplatser för lotsar. Däri föreskrevs nämligen, att kronan förbehållna hemman, fiskelägen, allmänningar, öar och skär, å vilka åboar icke lagligen vore antagna, finge till lotshemman av kammarkollegiet användas, emot det att vederbörande lotsar bleve ansvariga för den ränta och de skyldigheter, vartill dylika lägenheter vore skattlagda eller som av dem förut utgått. I enlighet med denna uppfattning skulle lotsar, åt vilka dylika lägenheter upplåtits, ha den rätt att med andras uteslutande begagna de till de upplåtna lägenheterna hörande fisken, som enligt 11 § fiskerättslagen tillkomme den, åt vilken jord vore till bruk upplåten. Genom de löneregleringar, som ägt rum vid lotsverket åren 1914 och 1922 och varigenom lotspersonalen, som före år 1915 avlönats nästan uteslutande genom intäkter av lotsning, tilldelats avlöning i likhet med befattningshavare i statens tjänst i allmänhet, hade samma personal icke tillförsäkrats någon inkomst genom åtnjutande av sådana naturaförmåner, vilka

**Fiskerätten
vid lots-
verkets
holmar och
skär.**

*Lots-
styrelsen.*

utginge av jord eller lägenhet, som upplåtits på grund av författningarna om lotshemman. Vid 1914 års lönerogering stadgades endast, att för bostadslägenhet och övriga naturaförmåner, som tillhandahölles tjänst innehavare tillhörande lotspersonalen, statsverket skulle bekomma ersättning genom avdrag å avlöningen, varjämte i 14 § av de den 30 november 1922 utfärdade tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet den 9 juni 1922 för befattningshavare vid lots- och fyrstaden föreskrivits, bland annat, att, där tjänsteman åtnjöt annan naturaförmån än i 20 och 21 §§ i avlöningsreglementet omförmäldes, ersättning för förmånens värde skulle av förmånstagaren erläggas genom avdrag å avlöningen. Lotsarna hade sålunda numera icke någon rätt att utan att vidkännas avdrag å sin avlöning påfordra utbekommande eller åtnjutande av naturaförmåner enligt ifrågakomna förordning den 9 juli 1862.

Departementschefen.

De nya bestämmelser, som av mig förordats till införande i 3 § fiskerättslagen, synas åtminstone i vissa fall bliva tillämpliga även med avseende å sådana holmar och skär, som anslagits till lotsverket. Frågan om särskilda åtgärder i det med kammarkollegiets hemställan avsedda syftet blir då av mindre betydelse såvitt rör fiske med rörlig redskap. Oberoende av detta har emellertid enligt meddelande från lotsstyrelsen utredning redan igångsatts angående upphävande av 1862 års förordning. Av lotsstyrelsens uttalande angående den underlydande personalens avlöningsförhållanden framgår, att oavsett hurvida förordningens giltighet upphör den nyss berörda konsekvensen beträffande lotsverkets holmar och skär av de tillämnade ändringarna i 3 § icke kan lägga hinder för dessas genomförande. Sedan förut omnämnda utkast till ändringar i fiskerättslagen remitterats till lotsstyrelsen, har ock styrelsen förklarat sig icke hava något att erinra mot att fisket vid rikets västra kust bleve fritt i den omfattning, utkastet angäve.

Ifrågasatt definition av uttrycket 'fast fiske-redskap'.

I skrivelsen den 27 augusti 1924 har kammarkollegiet även, såsom förut nämnts, föreslagit, att i samband med ändring av bestämmelserna rörande strandägarerätten skulle i 1 § av fiskerättslagen intagas en närmare förklaring angående vad med fast fiske-redskap är att förstå. Detta spörsmål äger betydelse ej blott för de i 1 § angivna fiskevattnen utan ock beträffande såväl saltsjön i övrigt som vissa sötvattensområden (jfr 6 § fiskerättslagen). Vad kammarkollegiet föreslagit innebär därjämte den sakliga förändringen, att det i lagrummet upptagna förbudet att i där avsedda fiskevatten utsätta vissa slag av fast redskap komme att utsträckas till sådan redskap i allmänhet.

I fråga om grunden till nämnda förbud, vilket icke hade någon motsvarighet i lagstiftningen före år 1896, hänvisar jag till 1894 års kommittébetänkande, för vilket en redogörelse lämnats i kammarkollegiets utredning. Likaledes må framhållas de i samband härmed återgivna uttalanden rörande viss rörlig redskap, med vilka kommittén motiverade stadgandet i 3 § första stycket om strömmingsfisket i Norrland. Av intresse äro vidare de i utredningen lämnade uppgifterna angående rättspraxis' ställning i fråga om några redskap, vilkas egenskap av fast eller rörlig varit föremål för domstols bedömande.

Kammarkollegiet den 27 augusti 1924.

Kammarkollegiet har i 1924 års utredning lämnat följande sammanfattning av de omständigheter, vilka för frågans bedömande äro av betydelse:

Varken lagen eller motiven till densamma gäve någon exakt ledning för bedömning av vad som menades med fast eller rörlig redskap. Lagen upplyste endast, att fiskegårdar och ryssjor vore fast redskap, samt antydde, att det funnes även annan redskap, som vore att hänföra till fast. Av motiven framginge därutöver endast att laxsätt, såsom inbegripna under uttrycket fiskegårdar, samt ålhommor och vid strömmingsfiske i de norrländska kustlänen bruklig ryssjeartad redskap vore att hänföra till fast redskap, varjämte i fråga om den rörliga redskapen uttalades, att — förutom not — skötar vore att dit hänföra. Då någon bestämd skillnad mellan de båda slagen av fiskeredskap icke heller funnes uppdragen inom fiskeritekniken, vore det givet, att stor osäkerhet skulle råda om vad rätteligen vore att förstå med det ena eller andra slaget.

Efter det redogörelse lämnats för de mycket skiljaktiga uppfattningar, som härutinnan yppats vid de på kollegiets föranstaltande hållna sammanträdena med ortsbefolkningen — sådana höllos, förutom år 1911 å västkusten, i de södra och delvis även i de östra kustorterna — har vidare anförts:

Frånvaron av exakta bestämmelser i ämnet vore en betänklig brist, vars avhjälpande framstode såsom synnerligen önskvärd. Två utvägar erbjöde sig därvid. Antingen kunde man i lagen uttryckligen ange, vilka nu brukliga och lovliga fiskeredskap vore att anse som fasta eller som rörliga, eller kunde man inskränka sig till en allmän definition på de båda huvudslagen av redskap. Valde man den förra utvägen, vunne man uppenbarligen på ett effektivt sätt målet att förebygga tvister i förevarande hänseende men endast såvitt det gällde nu förefintlig redskap. Då utvecklingen kunde medföra uppfinnande av nya redskap av sådan konstruktion, att de icke utan vidare kunde likställas med något redan befintligt, i lagen omförmålt redskap, skulle för sådan fall uppstå en lucka i lagen med därav följande behov av supplerande lagbestämmelse. Valde man åter den andra utvägen, mötte den stora svårigheten att ge definitionen av de båda olika slagen redskap en sådan avfattning, att osäkerhet i varje fall förebyggdes. Ehuru detta knappast läte sig göra, torde dock den senare utvägen vara att föredraga. — En betingelse för att ett fiskeredskap skulle anses som fast vore, att det för att kunna fiska måste vara på stadigt sätt fäst vid sjöbottnen vare sig det utsattes i saltsjön, i insjö eller i rinnande vatten. Att låta varje sålunda anbragt redskap hänföras till fast skulle emellertid föranleda, att helt få redskap bleve rörliga, varigenom det s. k. fria fisket, vars bedrivande enligt gällande bestämmelser i regel begränsats till rörlig redskap, komme att i avsevärd mån inskränkas. För att vederbörligen tillgodose det fria fisket så, som betingades av den historiska utvecklingen, utan att göra oskäligt intrång på strandägarerätten, torde därför böra till rörlig redskap hänföras sådan vid sjöbottnen fäst redskap, som sattes ut för en kortare tid och således icke kunde anses utgöra något stadigvarande hinder för fisket inom strandägareområdet. Vid de i orterna hållna sammanträdena hade ganska allmänt uttalats den uppfattningen, att till rörlig borde hänföras sådan på ett eller annat sätt vid botten förankrad redskap, som sattes ut på aftonen och toges upp påföljande morgon. Med hänsyn därtill och i överensstämmelse med vad en av fiskeriintendenterna i detta avseende uttalat torde maximtiden för ett dylikt redskaps kvarstående på samma plats lämpligen kunna anses vara tjugofyra timmar. För att ännu tydligare avgränsa de fasta redskapen från de rörliga syntes ytterligare böra i definitionen anges det för all fiskeredskap, som brukade under längre tid få stå kvar på samma plats, gemensamma kännetecknet, nämligen att den vittjades där den stode utan att upptagas, såsom förhållandet vore med exempelvis en laxpata eller ett bottengarn, av vilket senare redskap endast en del av själva garnet vid vittjandet uppdroges för att därefter

åter nedsänkas. — Till den föreslagna utvidgningen av förbudet i 1 § har ej lämnats någon motivering.

Lantbruks-
styrelsen.

I yttrande över kammarkollegiets förslag i nu förevarande del har *lantbruksstyrelsen* anfört:

Att räkna upp de olika slag av redskap, som skulle hänföras till fast fiske-redskap, erbjöde stora svårigheter. Redskap med samma namn kunde vara av så olika konstruktion, att de än syntes vara att hänföra till fast och än till rörlig redskap. Såsom exempel härpå kunde anföras de olika slag av ryssjor, som användes bland annat i vissa delar av Norrland, storryssjor, och de små, lätta ryssjor, som användes här och där på västkusten. En allmän definition borde föredragas, ehuru det vore förenat med betydande svårigheter att finna en sådan, som kunde tillämpas i alla gränfall. Med den av kammarkollegiet föreslagna definitionen skulle laxsätten räknas till fast redskap liksom även sådan redskap som bottengarn, kilnotar, storryssjor och liknande redskap, men däremot icke åltinor, hummertinor, vissa slag av småryssjor, mjårdar, flundregarn och dylik redskap. Med fast redskap skulle alltså förstås stor, vid botten stadigt fäst redskap, som på grund av sin storlek och fastgörning vid botten icke lämpligen flyttades från en plats till annan, utan stode en längre tid på samma ställe. En definition, som droge gränsen på detta sätt, syntes styrelsen böra förordas.

Domän-
styrelsen.

Domänstyrelsen har förklarat, att styrelsen visserligen icke hade något att erinra mot den av kammarkollegiet föreslagna definitionen, men att styrelsen likväl knappast funne den vara sådan, att under alla förhållanden osäkerhet vid tillämpningen förebyggdes. — Förslaget i nu ifrågavarande del har, dock i allmänhet utan egentlig motivering, tillstyrkts även av *fiskeriintendenten i nedre norra distriktet* ävensom *länsstyrelserna i Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs, Uppsala, Kalmar, Gotlands och Blekinge län* samt de båda *Skånelänen*. I samma riktning hava vidare uttalat sig *landstingen* i nämnda län och *hushållningssällskapens förvaltningsutskott* med undantag dock av det i *Kristianstads län*. — *Fiskeriintendenten i övre norra distriktet* samt *länsstyrelsen i Norrbottens län jämte landstinget* och *hushållningssällskapets förvaltningsutskott* hava i sina yttranden icke berört den nu föreliggande frågan. — Helt avstyrkts har lagändringen av *länsstyrelsen i Stockholms län*, som förklarat sig anse den i gällande lag gjorda beskrivningen vara att föredraga. Till stöd härför har åberopats, att en stadgad praxis torde ha hunnit utbilda sig under den långa tid stadgandet varit gällande. I avstyrkande riktning hava också *landstinget* samt *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Östergötlands län* uttalat sig. — *Fiskeriintendenten i södra distriktet* har anmärkt, att genom den föreslagna tidsbegränsningen även redskap, som borde anses som fast, blott genom att inom den nämnda tiden flyttas, bleve att betrakta som rörlig. Enligt vedertaget bruk vore icke all redskap, som fästes vid botten, att anse som fast. Det enda riktiga vore att uppräknas de redskap, som skulle betraktas som fasta. — Också *hushållningssällskapets i Kristianstads län förvaltningsutskott* har förklarat sig föredraga uppräknings framför en mera allmän definition samt vidare yttrat, att den av kammarkollegiet föreslagna bestämmelsen syntes bliva synnerligen svår att tillämpa. — *Fiskeriintendenten i östra distriktet* har anfört, att han ej hört omtalas något enda fall, där lagens

Länsstyrel-
ser och
fiskeriinten-
denter m. fl.

otydlighet förorsakat tvist. Skulle någon definition uppställas, borde man mera fästa sig vid tidslängden för redskapets kvarstående på ett ställe än vid hur stadigt redskapet blivit fäst. Vissa av de i distriktet nyttjade ryssjorna tycktes enligt den av kammarkollegiet föreslagna bestämningen i strid med praxis och till skada för fiskerinäringen bliva att anse som rörlig redskap. För övrigt erbjöde formuleringen olika tolkningsmöjligheter. Uttrycket 'vid sjöbottnen stadigt fast' vore farligt. — Liknande synpunkter hava framhållits av *landstinget* och *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Stockholms län* samt *länsstyrelsen jämte landstinget* och *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Södermanlands län* ävensom *länsstyrelsen i Östergötlands län*. — *Fiskerintendenten i västra distriktet* har ifrågasatt, huruvida ej kammarkollegiets definition lämpligen borde förtydligas genom att framför ordet 'upptagas' insköttes ordet 'helt'. Exempelvis en ryssja upptoges nämligen delvis ur vattnet, då den skulle vittjas. — Liknande hemställan har gjorts av *länsstyrelsen* samt *landstinget* och *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Hallands län*. De båda förstnämnda hava ock funnit, att andra ej närmare angivna jämkningar vore av nöden. — Anmärkningen i fråga om uttrycket 'upptagas' har framställts även i utlåtandet från länsstyrelsen i *Göteborgs och Bohus län*, som likaledes ansett, att villkoret om viss tids kvarstående kunde inbjuda till att söka kringgå lagen och därför borde uteslutas.

Såsom av historiken framgår, erhöll skillnaden mellan fast och rörlig redskap först sent, eller genom 1896 års lag, betydelse i fråga om rätten att utöva fiske i havet. Vid sådant förhållande lärer det vara berättigat utgå från att vägande skäl förelegat för att icke i samband därmed lämnades någon bestämd anvisning om vari nämnda skillnad finge anses bestå. I 1924 års utredning har uppgivits, att man vid lagens tillkomst sökt erhålla en klarare bestämmelse, men att man kommit till det resultat, att en sådan icke läte sig åvägbringa. Den föreliggande utredningen bestyrker ock, att synnerliga svårigheter möta för en närmare bestämning av ifrågasvarande begrepp. I några av de yttranden, som avgivits över förslaget, har den anmärkning framställts, att den av kammarkollegiet angivna tidsbestämningen i vissa fall lätt kunde inbjuda till att söka kringgå lagen. Riktigheten härav torde näppeligen kunna bestridas. Jämväl det till redskapets vittjande anknutna villkoret synes framkalla en liknande erinran. Tvivelsutan kunna redskap, exempelvis vissa ryssjeartade sådana, påvisas, vilka till konstruktion och användning äro av beskaffenhet att med hänsyn till de grunder, efter vilka i lagen uppdragits en skillnad mellan fast och rörlig redskap, böra hänföras till det förstnämnda slaget, men som likväl utan alltför mycket besvär eller större tidsutdräkt kunna upptagas vid vittjandet. Vidare tyckes åtminstone vid tidsbestämningens uppställande nödig hänsyn knappast hava tagits till fiskeförhållandena i de förut omnämnda sötvattensområdena. Härtill kommer, att vissa redskap, om vilkas egenskap av rörliga någon ovisshet icke efter gällande lag torde råda, efter en lagändring i enlighet med förslaget synas

Departementchefen.

bliva att hänföra till fasta. I sådant hänseende må erinras om de i kammarkollegiets utredning omförmälda, vid strömmingsfiske nyttjade s. k. krokskötarna. Att i avseende å andra redskap ett rakt motsatt resultat icke är uteslutet, har gjorts gällande i ett par yttranden. Den under utredningen framställda anmärkningen, att uttrycket 'utan att upptagas' vore för trångt, läser vara befogad. Å andra sidan torde definitionen bliva för vid, om man, på sätt föreslagits, däri inskjuter ordet 'helt'. Ej heller kan uttrycket 'vid sjöbottnen stadigast fäst' anses på otvetydigt sätt angiva de former av fastgörande, vilka skulle utesluta redskapens hänförande till de rörligas grupp. Bland annat läser tvekan kunna uppkomma rörande frågan i vad mån en förankring exempelvis med stenar finge anses uppfylla nämnda villkor eller huruvida hänsyn bleve att taga icke blott till förankringens beskaffenhet utan ock till redskapens egen tyngd, det djup, varå redskapen nedlägges, samt strömförhållandena i vattnet. Även torde ett fastgörande icke vid sjöbottnen utan vid närliggande strand — vilken enligt 3 § får nyttjas för landfäste vid fritt fiske å annans grund — kunna ske beträffande viss redskap, även om den med hänsyn till sin natur borde hänföras till fast.

På grund av vad nu anförts kan jag ej finna, att den av kollegiet föreslagna definitionen innebär en sådan förbättring, att den bör införas i lagen. Även om det icke kan förnekas, att bristen på närmare bestämning av begreppen fast och rörlig redskap i vissa fall kunnat giva anledning till någon osäkerhet, torde likväl en lagbestämmelse, vilken varit i kraft under mer än trettio år och vars innehåll dock i tolkningsväg ernått en viss stadga, icke böra utbytas mot en ny, med mindre denna betecknar ett avgjort framsteg i fråga om otvetydig och fast utformning. Då jag vidare funnit riktigt vad i vissa utlåtanden anmärkts mot att i lagen intaga en fullständig uppräknings av de redskap, vilka skulle hänföras till fasta, och någon ytterligare utväg för frågans lösning icke synes erbjuda sig, måste jag alltså föredraga ett bibehållande av den nuvarande bestämmelsen, enligt vilken i sista hand åt rättstillämpningen överlämnas att i tveksamma fall träffa avgörandet.

Jag tillåter mig slutligen framhålla, att i sammanhang med kammarkollegiets förutnämnda yttrande den 27 maj 1927 kollegiet på vissa av de skäl, som jag nu anför, funnit sig böra avstyrka de ändringar i 1 och 2 §§ fiskerättslagen, som skulle föranledas av den av kollegiet tidigare ifrågasatta definitionen å fast fiskeredskap, samt tillika uttalat den mening, att det vore förenat med oöverbanneliga svårigheter att avfatta en fullt tillfredsställande definition på vad som skall avses med dylik redskap. Kollegiet har ock framhållit, att det torde vara lika fruktlöst att få till stånd en av alla såsom riktig erkänd definition å rörlig redskap. En dylik vore eljest med hänsyn till bestämmelserna i 3 § av större betydelse än frågan om innebörden av begreppet fast redskap. Slutligen har kollegiet anför, att svårigheten, vare sig det gällde fast eller rörlig redskap, att giva en uttömmande och allmänt såsom riktig erkänd definition syntes sammanhänga därmed, att rättssedvänjan kommit att gripa om, icke blott själva rätten till fisket, utan även den redskap,

varmed den utövades. Och med hänsyn till vårt lands långa kuststräcka måste tydligen sedvänjorna i fråga om fiskeredskapen i hög grad växla.

I enlighet med de av mig nu angivna grunder har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till

1) *lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 27 juni 1896 (nr 42 s. 1) om rätt till fiske; och*

2) *förslag till lag om ersättning i vissa fall för intrång i rätt till fiske eller agntäkt.»*

Föredraganden uppläser härafter berörda förslag av den lydelse, bilagor till detta protokoll utvisa, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

H. Stefenson.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 27 juni 1896 (nr 42 s. 1) om rätt till fiske.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

3 §.

I Norrbottens — — — — och onsdag.

I Göteborgs och Bohus samt Hallands län äge varje svensk undersåte rätt att med rörlig redskap utöva fiske eller agntäkt även vid annans strand; dock gälle härvid i avseende å det vatten, som finnes till och med etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager, följande undantag:

fiske efter ostron vare strandägaren förbehållet;

i Vette, Tanums och Kville härad have strandägaren allena rätt till fiske efter hummer; dock att, där sådant fiske vid stränderna av en ö och därtill hörande holmar av ålder oklandrat bedrivits jämväl av andra å ön boende än strandägarna, därvid skall förbliva;

fisket efter hummer tillhör ock strandägaren

i Åbyfjorden innanför en linje, som tänkes dragen från Skorvhuvud till andra stranden över smalaste delen av fjorden,

i Brofjorden innanför en linje, som tänkes dragen rätt åt öster från södra änden av Rödhällorna, samt

i Gullmarsfjorden innanför en linje, som tänkes dragen från Lindholmens västligaste udde till sydligaste udden av Finsbolandet.

Vid de delar av rikets västra kust, där eljest de fiskande av ålder oklandrat för fångande av havsfisk, som går till stränderna i stora stim, följt fisken efter dess drev och fiskat vid annans strand, skall denna rättighet fortfarande tillkomma dem. Idkas för fångande av sådan fisk å nämnda kust notfiske vid annans strand, må strandägaren, där han i fisket deltager, bestämma den ordning, vari hans not skall dragas.

Där vid öppna havsstranden och utom skären å viss utom Göteborgs och Bohus samt Hallands län belägen ort de fiskande av ålder oklandrat med rörlig redskap utövat fiske eller agntäkt vid annans strand annorledes än i denna lag är medgivet, vare de vid sådan rätt bibehållna.

De, som efter ty i denna § sägs idka fiske vid annans strand, äge att nyttja stranden för landfäste och för sådan tillfällig uppdragning av redskap och båt, som för fiskets utövande är av nöden; svare dock för skada och intrång.

Har strandägare — — — — — det underhåller.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1928.

Förslag
till
Lag
om ersättning i vissa fall för intrång i rätt till fiske eller agntäkt.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Har vid strand, där varje svensk undersäte äger rätt att utöva fiske med rörlig redskap, sådant fiske enligt den lag, som gällde före den 1 juli 1928, varit förbehållet strandens ägare, skall ersättning av statsmedel utgå för värdet av den förmån, som för strandägaren gått förlorad därigenom att fisket blivit fritt, så ock för förlust, som av sådan anledning eljest må hava tillskyndats honom. Var nämnda dag rätten till fisket åt någon upplåten, njute ock denne ersättning för honom åsamkad skada.

Vad i denna § stadgas om fiske skall äga motsvarande tillämpning beträffande agntäkt.

2 §.

Anspråk å ersättning skall, vid påföljd att rätt därtill eljest är förverkad, framställas i inlaga, som före den 1 juli 1933 skall ingivas till rätten eller domaren i den ort, där stranden är belägen. Inlagan bör innehålla upplysning om de förhållanden, å vilka anspråket grundas, samt vara åtföljd av de handlingar, som till stöd därför kunna åberopas.

3 §.

När i rätt tid framställning om ersättning gjorts, åligger rätten eller domaren att ofördröjligen översända inlagan med därtill hörande handlingar till kammarkollegiet, som har att avgiva yttrande, huruvida sådant fall är för handen att ersättning bör utgå. Yttrandet avgives i två exemplar, därav det ena genom rättens eller domarens försorg skall i rekommenderat brev sändas till den ersättningsökande. Därvid skall tillika lämnas underrättelse om vad sökanden har att iakttaga för anspråkets fullföljande.

4 §.

Har kammarkollegiet förklarat att ersättning bör utgå, varde frågan om ersättningens belopp prövad av tre ojäviga skiljemän, av vilka kronan och sökan-

den vardera utser en och rätten den tredje. Det åligger sökanden, vid påföljd som i 2 § sägs, att inom nittio dagar från det kammarkollegiets yttrande kom honom till handa anmäla sitt val av skiljeman hos rätten eller domaren, som därefter har att vidtaga åtgärd för övriga skiljemäns tillkallande.

På yrkande av sökanden skall honom av skiljemännen tilläggas skäligen gottgörelse för utgifterna å ärendet.

Den, som ej nöjes med vad de flesta skiljemännen säga, äger draga frågan under rättens prövning, så framt han instämmer sin talan inom nittio dagar från det skiljemännens beslut tillställdes honom. I beslutet skall lämnas tydlig hänvisning om vad den missnöjde har att iakttaga för tvistens dragande under rättens prövning.

5 §.

Innefattar kammarkollegiets yttrande att ersättning icke bör utgå, äger sökanden påkalla rättens prövning av det väckta anspråket; instämme dock, vid påföljd som förut sagts, sin talan inom nittio dagar från det yttrandet kom honom till handa.

6 §.

Å kronans vägnar utses skiljeman efter denna lag av Konungens befallningshavande i det län, där stranden är belägen.

Vid skiljemannaförrättning och i mål, som i 4 eller 5 § sägs, bevakas kronans rätt av kammarkollegiet.

Kostnaden för skiljemannaförrättning gäldas av kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1928.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 oktober 1927.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet VON SETH,
justitierådet WEDBERG,
regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA,
justitierådet ALEXANDERSON.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 26 augusti 1927, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 27 juni 1896 (nr 42 s. 1) om rätt till fiske samt lag om ersättning i vissa fall för intrång i rätt till fiske eller agntäkt.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av ledamoten å justitiedepartementets lagavdelning, hovrättsassessorn Ragnar Gyllenswärd.

Förslagen föranledde följande yttranden:

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske.

Lagrådet:

En något avvikande uppställning och formulering torde i överskådlighetens och tydlighetens intresse vara att förorda. De båda första styckena borde få bibehålla sin nu gällande lydelse oförändrad. Därefter skulle följa det nya stadgandet om fisket i de båda västkustlänen, med sådan redaktionell jämkning att dels det säges att inom dessa län varje svensk undersåte även eljest äger rätt att med rörlig redskap utöva fiske eller agntäkt vid annans strand, och dels läget för gränslinjen i Åbyfjorden angives vara där kortaste avståndet är mellan Skorvhuvud och andra stranden. Fjärde stycket borde ej i vidare mån skilja sig från det tredje i gällande lag än att vad där särskilt säges om Göteborgs och Bohus samt Hallands län uteslutes.

Förslaget till lag om ersättning i vissa fall för intrång i rätt till fiske eller agntäkt.

R u b r i k e n.

Lagrådet:

Då den förlust, varför ersättning kan komma att utgå, är en omedelbar följd av lagstiftarens åtgärd, är det knappast lämpligt att beteckna ersätt-

ningens föremål såsom »intrång i rätt». Måhända kunde lagens ämne angivas vara ersättning till strandägare för mistad fiskerätt.

1 §.

Lagrådet:

Räckvidden av lagens bestämmelser bleve bättre klargjord, om det angäves att ersättning skall utgå därest den ändring i lagen om rätt till fiske, som träder i kraft den 1 juli 1928, skulle i något fall medföra att varje svensk undersåte erhåller rätt att utöva fiske med rörlig redskap vid strand inom Göteborgs och Bohus eller Hallands län, där sådant fiske enligt äldre lag var förbehållet strandens ägare.

2—4 §§.

Lagrådet:

Enligt det i statsrådsprotokollet meddelade utkastet till förevarande lagförslag hade ingivandet av den i 2 § omförmälda inlagan karaktären av ett verkligt anhängiggörande vid domstol av ersättningstalan, vilket definitivt avbröt preklusion av anspråket. Innefattade kammarkollegiets inhämtade yttrande att ersättningsrätt ej förefunnes, hade rätten eller domaren att inkalla parterna för målets fortsatta behandling i vanlig rättegångsordning. Medgavs åter ersättningsrätt; skulle för beloppets bestämmande skiljenämnd konstitueras under rättens eller domarens medverkan; något äventyr för ersättningssökanden, därest han ej inom viss tid gjorde framställning härom eller anmälde sitt val av skiljeman, fanns ej stadgat.

Med denna läggning av proceduren föll det sig naturligt att det var till domstol sökanden hade att ingiva sin inlaga. I det remitterade förslaget ligger saken annorledes. Den administrativa prövningen av sökandens ersättningsrätt är här i själva verket utskild till ett fristående förfarande. Sedan kollegiets yttrande kommit sökanden till hands, har han vid preklusionspåföljd att fullfölja sitt anspråk genom stämning å kronan, om yttrandet utfallit avvissande, genom anmälan om val av skiljeman, om ersättningsrätt medgivits föreligga. Vid sådant förhållande framställer sig frågan om anledning vidare är för handen att anlita domstols medverkan i förfarandets första, administrativa skede; och svaret synes böra utfalla nekande. Rättens eller domarens uppgift inskränker sig här till att överbringa sökandens inlaga till kammarkollegium och kollegiets yttrande till sökanden. Det synes ligga långt närmare till hands att låta denna förmedling ske genom Konungens befallningshavande, desto hellre som denna myndighets utlåtande torde esomoftast erfordras till vägledning vid kollegiets prövning och befallningshavanden, som har att å kronans vägnar tillkalla skiljeman, bör för detta ändamål hava tillgång till handlingarna i ärendet. För sökanden torde denna anordning desto mindre behöva medföra ökat besvär som inlagan ju kan, om han så önskar, insändas till befallningshavanden med posten eller ock till kommissionären.

Vinner den gjorda erinringen beaktande, torde i förslagets detaljer lämpligen vidtagas vissa jämkningar. I 3 § läser böra föreskrivas, att det åligger

befallningshavanden att vid översändande till kammarkollegium av sökandens inlaga bifoga eget utlåtande ävensom att ombesörja att avgivet yttrande tillställas sökanden. Bestämmelse om yttrandets utfärdande i ännu ett exemplar lär ej böra inflyta i lagen. I 4 § torde stadgas att sökanden har att, inom tid och vid påföljd som i förslaget sägs, till rätten eller domaren ingiva kollegiets yttrande och anmäla sitt val av skiljeman.

Ur protokollet:

Oskar Adelsohn.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementets ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 13 oktober 1927.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden
THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST,
LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Thyren, anmäler lagrådets den
3 oktober 1927 avgivna utlåtande över de den 26 augusti i år till lagrådet re-
mitterade förslagen till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 27 juni 1896
(nr 42 s. 1) om rätt till fiske samt lag om ersättning i vissa fall för intrång
i rätt till fiske eller agntäkt.

Efter redogörelse för utlåtandet hänför föredraganden, att han låtit i försla-
gen vidtaga ändringar i de av lagrådet anmärkta hänseenden ävensom därut-
över några mindre jämkningar av formell natur.

Föredraganden uppläser härefter de omarbetade förslagen samt hemställer,
att desamma måtte genom proposition föreläggas nästkommande års riksdag till
antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda
hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen
skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta proto-
koll utvisar.

Ur protokollet:

H. Stefenson.